

JALAT KANTAVAT JO

Selviytymiskertomusten rakentuminen
yleisaikakauslehtien henkilöhaastatteluissa

Pipsa Olli

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Kevät 2011

Viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department Viestintätieteiden
Tekijä – Author Pipsa Olli	
Työn nimi – Title Jalat kantavat jo. Selviytymiskertomusten rakentuminen yleisaikakauslehtien henkilöhaastatteluissa.	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Kevät 2011	Sivumäärä – Number of pages 110
Tiivistelmä – Abstract <p>Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälaisia selviytymiskertomuksia yleisaikakauslehtien henkilöhaastatteluissa rakennetaan. Aineisto koostuu kerran viikossa ilmestyvistä yleisimmistä aikakauslehdistä, joita ovat Anna, Apu, Seura ja Me Naiset. Lokamarraskuun 2010 aikana selviytymisestä kertovia artikkeleita löytyi lehdistä yksitoista kappaletta. Selviytymisen kriteereiksi määrittelin kipeän menetyksen, rankan vastoinkäymisen tai trauman.</p> <p>Aluksi tutkielmassa kartoitetaan selviytymistä psykologian avulla. Sitten kerrataan aikakauslehden syntyä ja historiaa sekä selvennetään niin sanotun yksityisen ja julkisen ihmisen määritteitä. Teen myös lyhyen katsauksen erilaisiin kertomuksellisiin kaavoihin. Tutkimuksen lopussa luon laadullisen tekstianalyysin pohjalta uudenlaisia tyypikertomuksia.</p> <p>Tutkimuksesta selviää, että selviytymiskertomukset on mahdollista jakaa kolmeen erilaiseen luokkaan ja ne noudattavat tiettyä kaavaa. Näitä ovat sairauskertomus (oma ja toisen), rikoskertomus ja parisuhdekertomus. Oma sairauskertomus kulkee draaman kaaren mukaisesti, ja kertomuksessa edetään sairauden ehdoilla. Vastakkain ovat potilas ja hänen sairautensa. Toisen sairauskertomuksessa aiheutetaan kärsimystä muille, annetaan vihjeitä tulevasta ja lopulta rankka kokemus vahvistaa ihmistä.</p> <p>Rikoskertomus korostaa vastakkainasettelua hyvän ja pahan välillä. Kertomuksen lopussa syyllinen saa tuomion. Parisuhdekertomuksessa kohdataan ylitsepääsemättömiä vaikeuksia. Kliimaksina toimii ero tai puolison kuolema. Tässä kertomuksessa korostuvat eniten perinteiset, suomalaiset arvot: ydinperhe, koti, työ ja lapset.</p>	
Asiasanat – Keywords Selviytyminen, selviytymiskertomus, sairauskertomus, rikoskertomus, parisuhdekertomus	
Säilytyspaikka – Depository Viestintätieteiden laitos	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat	5
1.2 Aiempaa tutkimusta	7
1.3 Kysymyksenasettelua	9
2 SELVIYTYMINEN PSYKOLOGIASSA	11
2.1 Uhreista piilouhreihiin	13
2.2 Media toimii välittäjänä	15
3 AIKAKAUSLEHTI PITÄÄ PINTANSA	18
3.1 Aikakauslehdistön historiaa	20
3.2 Taisteluparit Seura ja Apu sekä Me Naiset ja Anna	22
4 JULKISEN JA YKSITYISEN RAJANVETOA	25
4.1 Mitä on julkisuus?	28
4.2 Yksityisestä yksityiseen ja julkisesta julkiseen	30
4.3 Miehet julkista, naiset yksityistä	32
5 KERTOMUKSEN RAKENTUMINEN	33
5.1 Aristoteleesta alkaen	33
5.2 Kertomus, tarina ja juoni	38
6 TUTKIMUSAINEISTON JA -MENETELMÄN KUVAUS	40
6.1 Laadullinen tutkimus on pala maailmaa	41
6.2 Sisällönanalyysistä väljä viitekehys tutkimukselle	43
6.3 Narratiivisella tutkimusotteella kohti kertomusta	44
7 KOLMENLAISIA TYYPPIKERTOMUKSIA	48
7.1 Aineiston teemoittelua ja tyypittelyä	48
7.2 Sisällönanalyysiin pohjautuva taulukko	50
7.3 Juonitiivistelmien teko	51
7.4 Ydinkertomukset	58

7.4.1 Oma sairauskertomus	59
7.4.1 Toisen sairauskertomus	65
7.4.1 Rikoskertomus	69
7.4.1 Parisuhdekertomus	74
7.5 Kertomusten journalistiset keinot	78
7.5.1 Näin kertoja havaitaan	80
5.2.2 Kaunokirjallisen tekstin keinot	81
8 POHDINTA	83
LÄHDELUETTELO	88
LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Rakas mummoni kuoli marraskuussa 2010. Muutamaa kuukautta aikaisemmin, syksyn ensimmäisessä graduseminaarissa, naureskelin, että varsinainen selviytymiskertomus syntyy, jos joskus saan tutkimukseni valmiiksi. En silloin tiennyt, että graduni ydinlauseena pitkään ollut ajatus *välillä tuntuu siltä, että emme elä elämäämme vaan selviydymme päivästä toiseen*, tulee näin konkreettiseksi.

Minä ja läheiseni kävimme läpi kaikki suruun liittyvät tunnetilat: ensin asian kieltämisen, sitten jossittelun, jota seurasivat tunteiden vuoristorata ja muistoista kynsin hampain kiinni pitäminen. Samalla kun työstin omaa suruani, seurasin vierestä isäni suruprosessia. Koska hän hoiti työnsä, talonrakentamisen ja muun elämän ohella hautajaisjärjestelyjä ja perunkirjoitusta, sureminen unohtui kaiken kiireen keskellä. Kun hautajaiset olivat ohi, ja oli aikaa istua alas ajattelemaan, suru iskikin salakavalasti ja yllättäen.

Toisaalta, isäni oli valmistautunut henkisesti mummon poismenoon jo viimeiset viisi vuotta kuten me kaikki muutkin sukulaiset. Mummo oli pahasti dementoitunut ja hänen omaishoitajanaan isäni sekä tätini olivat vuosien aikana nähneet liiankin läheltä mummon persoonan dramaattisen muutoksen iloisen nauravaisesta äkäisesti kiroilevaksi ihmisraunioksi. Siltikin äkillisesti menehtyneen mummon menettäminen tuntui pitkään liian lopulliselta.

Tätä kirjoittaessani hautajaisista on kulunut reilut kolme kuukautta, ja pahimman yli on selviydytty. Mummon poismeno kuuluu nyt olennaisena osana elämään eikä surua ole torjuttu vaan sitä on työstetty. Suru rakensi ja eheytti tuhoamisen sijaan. Yleensä kun selviytyy jostakin, pääsee onnistuneesti eteenpäin elämässä, työssä tai vaikka parisuhteessa. Ylivoimaiselta tuntuvia esteitä ylitetään ja omia pelkoja voitetaan arkielämässä päivittäin. Selviytyä voi läheisen kuoleman lisäksi esimerkiksi

sairaudesta, riippuvuudesta, onnettomuudesta, abortista, konkurssista, avioerosta, hyväksikäytöstä, oppimisvaikeuksista tai vaikka uskonlahkosta. Kipeä menetys, trauma tai raskas vastoinkäyminen ovat yleensä lähtötilanne, jonka jälkeen paljastuu selviytymiseen johtavan vaativan työn raskaus ja pitkäkestoisuus (Poijula 2009, 138).

Psykologi ja psykoterapeutti Soili Poijulan (2009, 137) mukaan selviytymistä koskevaan oppimiseen liittyy se, että ihmisiä ovat aina kiehtoneet kertomukset äärimmäisistä vastoinkäymisistä selviytyneistä. Me yksinkertaisesti kaipaamme tarinoita, joissa selviydytään, koska ne luovat toivoa. Osaltaan yleisaikakauslehtien selviytymiskertomusten tutkiminen on toiminut myös itselleni vertaistukena. Kun luin syövän selittäneestä Susanne Hobergista (MN 2010: 43), joka menetti oman tyttärensä imusolmukeisyövälle, se valoi uskoa oman suruni keskelle.

Lukijoille selviytymiskertomukset tarjoavat ainakin kahdenlaista lohtua. Tasapaksuun arkeensa kyllästynyt lukija voi huokaista helpotuksesta, kun omassa elämässä kaikki näyttääkin olevan hyvin esimerkiksi verrattuna väkivaltaisesta suhteesta paenneeseen ”Minnaan” (Anna 2010: 46). Toisaalta lukija saa tukea ja toivoa muiden samassa elämäntilanteessa olleiden kokemuksista. Koska henkisesti vahva näyttelijä Marjukka Halttunen (Seura 2010: 43) toipui rankasta avioerosta, minullakin on mahdollisuus selvittää sotkuisesta huoltajuuskiistasta, ajatellaan. Lukijat tiedostavat selviytymiskertomusten tärkeyden ja niistä annetaan paljon palautetta myös toimituksiin.

Surullinen ja koskettava oli kouvolalaisen Mari-Anne Hotin haastattelu. Oman lapsen kuolema on raskainta mitä voi kokea. Tunnen suurta myötätuntoa ja liikutuin syvästi juttua lukiessani. Kaija. (MN 2010: 47. 16)

Susanne Hobergin tarina aukaisi minussa padon, ja itkin pitkää aikaa. En pysty edes kuvittelemaan, millainen tuska vanhemmilla on. Lähetän kaikki hyvät ajatukseni heille. Jaana. (MN 2010: 44. 14)

Aivan ihana oli juttu Saila Turkasta, synnytyksenmasennuksesta selvinneestä keijukaisesta. Tämänkaltaiset jutut ovat tärkeitä, sillä näistä asioista vaietaan! Minulla diagnosoitiin masennus puoli vuotta sitten. Nyt olen itse voimauttavassa valokuvauksessa ja toivun. Tulen eheämmäksi joka päivä. On erittäin tärkeää jakaa toivoa masentuneille/uupuneille, kuten tässä jutussanne. Eve. (Anna 2010: 43. 10)

Pro gradu -työni tutkimuskohteeksi valitsin yleisaikakauslehtien selviytymiskertomukset. Perusaineistonani olivat loka-marraskuun 2010 numeroissa julkaistut selviytymiskertomukset Annasta, Avusta, Seurasta ja Me Naisista. Kahden kuukauden aikana numeroita kertyi yhteensä 32 kappaletta. Nämä yleisaikakauslehdet ovat levikiltään laajimpia, joten lehtiotanta selviytymiskertomuksia varten on mielestäni tarpeeksi kattava.

Valitsin aineistoon vain henkilöhaastatteluja, ja haastattelussa sai olla maksimissaan kaksi henkilöä. Aineiston keruun aikana lehdistä löytyi niin sanottujen tavallisten ihmisten eli yksityisten henkilöiden selviytymiskertomuksia kuusi, julkisuuden henkilöiden kertomuksia oli viisi.

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullista ja selvitän sisällönanalyysiiä käyttämällä sitä millaisia selviytymiskertomuksia yleisaikakauslehtien henkilöhaastatteluissa rakennetaan. Ennen varsinaista analyysiiä käyn aineiston yksityiskohtaisesti läpi lähiluvun avulla. Narratiivisen analyysin avulla muodostan juonellisuuteen keskittyen artikkeleista uusia tyyppikertomuksia.

1.2 Aiempaa tutkimusta

Ulla Järvi tutki väitöskirjassaan (2011) sitä miten terveys ja sairaus rakentuvat 2000-luvun mediassa. Väitöksen tutkimuskohteisiin kuuluivat Helsingin Sanomien Läskikapina, Ylen Elämä pelissä -sarja sekä Hyvä Terveys -lehden potilastarinat. Järven mukaan media viestittää, että ihminen on oman terveytensä seppä. Toisaalta media on tehnyt ansiokasta työtä kertoessaan aiemmin vaietuista sairauksista, muun muassa masennuksesta. Järvi toivoo näkevänsä enemmän juttuja esimerkiksi siitä kuinka keskituloinenkin voi joutua toimeentuloluukulle kroonisen sairauden vuoksi. (Journalisti 2011: 7. 14.)

Järvi katsoi jo pro gradu -työssään (2003) sairaustarinoiksi nimeämänsä terveysjournalismin lajityypin toimivan sillanrakentajana sekä sairastuneiden kesken

että suuren yleisön ja potilaiden välillä. Julkisuuden sairaustarinat rakentavat identiteettiämme, koska ne tarjoavat vertailupohjan. Yhteisöllisyys oli tarinoiden merkittävin arvo. (Järvi 2011, 115–116.)

Järven (2011, 117) mukaan lukijoita kiinnostavat erityisesti selviytymistarinat, joissa ennestään tuttu julkisuuden henkilö tai tuntematon ihminen ovat selviytyneet vaikeasta sairaudesta, koska tarinasta voi saada toivoa ja uskoa, että omatkin sairaudet ja vaikeudet ovat voitettavissa tai ainakin niiden kanssa pystyy pärjäämään. Oman tutkimukseni kannalta Hyvä terveys -lehden potilastarinat tutkimuskohteena olivat väitöksen tärkeintä antia. Potilastarinat noudattelivat draaman kaarta ja niissä pääosan esittäjä löysi koettelemustensa jälkeen itsensä uudelleen sijoittuneena elämässään. (Järvi 2011, 133.)

Järvi on keskittynyt tutkimuksissaan terveysjournalismiin, mutta oma tutkimukseni käsittelee aihetta hiukan laajemmalla haarukalla. Vaikka sairaustarinoita löytyy omastakin aineistostani, tutkimusaineistoni käsittelee myös muun muassa homehelvetin aiheuttamista ongelmista toipumista ja leskeksi jäämistä. Tästä syystä tätä journalismin lajityyppiä on luontevampaa kutsua selviytymiskertomukseksi.

Ilmeisesti selviytymiskertomuksia ei ole juurikaan tutkittu, koska muita median ja journalistiikan alalla tehtyjä tutkimuksia en aiheesta löytänyt. Hiukan lähemmäksi omaa tutkimustani pääsin, kun laajensin eri tieteen aloille. Esimerkiksi Riitta Laine (1997) tutki Kuopion yliopistossa hoitotieteen laitoksella aikakauslehtiartikkeleissa esiintyneiden omakohtaisesti masennuksen kokeneiden kertomuksia.

Ville Pesonen (2003) puolestaan tutki liikuntakasvatuksen laitoksen pro gradu -työssä yleisaikakauslehtien rakentamaa kuvaa Lahden doping-hiihtäjistä kärryn jälkeen. Jopa menetelmät olivat samansuuntaiset. Menetelmällisesti Pesosen tutkimus edusti laadullista, lähiluvulle perustuvaa sisällönanalyysia. Lisäksi lehtianalyysissä käytetyt lehdet olivat samoja. Pesonen pääsi tutkimuksessaan ”naistenlehtimäisen” kaavan jäljille.

Eeva Backman ja Sari Karjalainen (2009) tutkivat Laurea-Ammattikorkeakoulussa itsemurhan kautta lapsensa menettäneiden äitien selviytymistarinoita. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että oman lapsen itsemurha on kokemus, josta voi selvitä ja sen kanssa voi oppia elämään. Tutkimuksessa mukana olleet äidit kuitenkin edelleen kamppailevat selviytyäkseen elämässä eteenpäin.

1.3 Kysymyksenasettelua

Minulla on vain yksi, varsin laaja, mutta kaiken alleen kattava tutkimuskysymys: millaisia selviytymiskertomuksia kerran viikossa ilmestyvät yleisaikakauslehdet henkilöhaastatteluissaan rakentavat? Entä minkälaisia kaavoja kertomukset noudattavat?

Mielenkiintoista on selvittää sitäkin, montako vuotta tyypillisesti menee ennen kuin ihminen on valmis puhumaan julkisesti rankoista vastoinkäymisistä. Entä onko tietyn tyyppisistä traumoista selviäminen helpompaa kuin toisista? Tärkeää olisi ollut pohtia myös sitä, painottaako jokin lehti selviytymiskertomuksia sisällössään enemmän kuin jokin toinen. Tätä varten lehtiotannon pitäisi kuitenkin ajallisesti olla reippaasti pitempi, esimerkiksi kaikki vuoden numerot.

Hypoteesini on, että suomalaiset selviytyvät arkisista asioista; asioista jotka voisivat tapahtua kenelle tahansa. Ja kuten suomalaisilla on tapana, me selviydymme vaatimattomasti. On todennäköistä, että artikkeleissa draaman kaari on laskusuunnassa eli kliimaksi on jo koettu ja selviytyjä on matkalla kohti parantumista, kohti parempaa.

Tutkimukseni rakentuu sillä tavalla, että luvussa kaksi käsittelen kriiseistä ja traumoista selviytymistä psykologian kannalta. Luvussa kolme kertaan lyhyesti aikakauslehden historiaa ja valaisen Avun, Seuran, Annan ja Me Naisten syntymiseen vaikuttaneita tekijöitä. Luvussa neljä selvennän niin sanotun tavallisen

ihmisen ja julkisen henkilön määritteitä. Luku viisi käsittelee erilaisia kertomuksellisia kaavoja. Luvussa kuusi kuvaan tutkimusaineiston ja -menetelmät. Luku seitsemän on kokonaisuudessaan tekstianalyysiä ja ydinkertomusten tyypittelyä. Luvussa kahdeksan vedän koko paketin yhteen ja pohdin tutkimusprosessin kulkua.

2 SELVIYTYMINEN PSYKOLOGIASSA

Tutkimusten mukaan suurin osa hyvissä, suojatuissakin oloissa elävistä lapsista tai nuorista kokee yhden traumaattisen tapahtuman 18 ikävuoteen mennessä (Poijula 2009, 145). Asia koskettaa siis jollain tasolla lähes meitä kaikkia. Psykologi Ronnie Janoff-Bulmanin klassisen määritelmän mukaan trauma on tapahtuma, joka rikkoo ihmisen uskomukset. Ihminen, jolta trauma ei ole vielä riistänyt viattomuutta, uskoo, että maailma on hyvántahtoinen, mielekäs ja hän itse ihmisenä arvokas (Poijula & Ahonen 2007, 66). Traumaa voisi kuvailla henkiseksi haavaksi. Yksilön selviytymisen kannalta tärkeintä olisi, että yhden menetyksen sattuessa muita muutoksia elämässä olisi mahdollisimman vähän (Poijula & Ahonen 2007, 10).

Traumat voidaan jakaa kahteen eri perustyyppiin: yksittäisiin onnettomuuksiin, luonnonmullistuksiin tai äkillisiin sairauksiin, joissa tapahtuma lyö defenssimekanismin läpi ja aiheuttaa ihmiselle vahinkoa. Kakkostyyppin trauma on ajanjaksollisesti pitempikestoinen, esimerkiksi toistuva seksuaalinen hyväksikäyttö lapsuudessa, hyvin riitaisana pitkään jatkunut avioero tai työpaikkakiusaus. (Saari 2003, 316.)

Psykologi Salli Saari (2003, 22–25) määrittelee traumaattisen tapahtuman tunnusmerkeiksi ennustamattomuuden, kontrolloimattomuuden ja mahdottomuuden vaikuttaa tilanteeseen omalla toiminnalla. Tapahtumat myös usein koettelevat ja muuttavat ihmisen tapoja elää ja ajatella. Meissä on valtava määrä piilossa olevia voimavaroja, jotka otetaan käyttöön vasta äärimmäisissä tilanteissa. Saaren mukaan on täysin mahdotonta varautua etukäteen järkyttävään tapahtumaan, kuten esimerkiksi läheisen kuolemaan. Sukulaisilta löytyy kuitenkin yllättäviä voimavaroja muun muassa hautajaisten järjestämiseen, jolloin surutyö kielletään tai unohdetaan kaiken tekemisen keskellä. Suru saattaa iskeä kuin salama kirkaalta taivaalta vasta, kun kaikki järjestelyt on tehty ja hautajaiset pidetty. (Saari 2003, 22–25.)

Psykologi Soili Poijulan (2009, 138) mukaan kipeä menetys, trauma tai raskas vastoinkäyminen ovat yleensä lähtötilanne, jonka jälkeen paljastuu selviytymiseen johtavan vaativan työn raskaus ja pitkäkestoisuus. Selkeitä eroja tai sääntöjä trauman, rankan vastoinkäymisen ja kipeän menetyksen välille on kuitenkin vaikea vetää, koska ne usein linkittyvät toisiinsa. Vastoinkäymiset ja menetykset voivat olla traumaattisia, mutta trauma voi olla myös vastoinkäyminen tai menetys. Tiivistettynä voisi sanoa, että yleiskäsitteenä sana trauma sisältää usein menetyksiä ja vastoinkäymisiä. Kovimmille ihmisen psyyke joutuu silloin, jos hän kohtaa elämässään lyhyen aikavälin sisällä esimerkiksi läheisen itsemurhan (trauma), oma terveys reistailee ja iskee sairaskohtaus (vastoinkäyminen) joka johtaa keskenmenoon (menetys).

Rankaksi vastoinkäymiseksi voisi luokitella töistä irtisanomisen. Irtisanotun henkilön elämä järkkyy hetkellisesti, mutta todennäköisesti hän järkytyksestä selvittyään hakee uusia töitä ja työllistyy. Hän saattaa jopa jälkeinpäin nähdä irtisanomisen hyvänä asiana, jos viihtyy nykyisessä työpaikassaan edellistä paremmin. Mutta jos eri työpaikoista saa potkut peräkkäisinä kuukausina, voi ihminen traumatisoitua. Kohtuuttoman monta kertaa irtisanotun ihmisen usko elämään heikentyy, ja tämä menettää hallinnan tunteen omasta elämästään. Syöksykierre on valmis, kun irtisanottu alkaa epäillä omia taitojaan työntekijänä ja tarvettaan työmarkkinoilla. Pelko omasta tulevaisuudesta ja työllistymisestä on syntynyt toistuvien negatiivisten tapahtumien takia. (Traumatapiakeskus)

Kipeä menetys puolestaan tapahtuu esimerkiksi tärkeän läheisen kuollessa. Jos läheinen on iäkäs, tapahtuma on suhteellisen luonnollinen, koska se kuuluu elämän kiertokulkuun. Mutta jos menetyksen kohteena on oma viisivuotias lapsi, se aiheuttaa voimakkaita ja normaalia elämää häiritseviä reaktioita, ja jopa traumatisoi. Tunteiden voimakkuuteen ja reaktioihin vaikuttaa paljon myös se, onko menehtyneen kuolema luonnollinen vai kenties tapaturmainen tai jopa suunniteltu.

Vaikka elämäntragedioissa ei menettäisikään ketään fyysisesti, niin henkisen puolen menetykset ovat aivan yhtä merkittäviä. Menetyksiä voivat olla itsetunnon,

turvallisuuden tai elämänhallinnan tunteen menetyks, jolloin ihminen kokee itsensä särkyneeksi ja hajanaiseksi.

On pitkälti psyykestä ja ihmisestä itsestä kiinni miten menetyksistä ja vastoinkäymisistä selviytyy. Toiset ovat elämää järkyttävän iskun kohdatessaan vahvempia, toiset heikompia. Myös toistuvuus ja rankkuusaste vaikuttavat. Paljon on kiinni myös siitä, minkälainen turvaverkko rankan kokemuksen kohdanneella ihmisellä on. Kun suremme menetyksiä, reaktiot ja niiden kesto vaihtelevat ihmisestä riippuen. Traumasta toipuminen on pitkäkestoisempaa ja vaatii usein ammattiapua. Vastoinkäymisiä ja menetyksiä on kuitenkin turha vähätellä, koska ne voivat rankkuudesta riippuen rasittaa aivan yhtä paljon kuin traumat. Jos traumaa kuvaillaan henkiseksi haavaksi, niin menetyks ja vastoinkäyminen ovat vähintäänkin palovammoja. (Traumaterapiakeskus)

Tässä tutkimuksessa käsitteitä ei avata tämän enempää, koska kyseessä ei ole psykologian tutkimus, vaan journalistiikan. Lisäksi on äärimmäisen vaikeaa vain pelkän lehtiartikkelin perusteella arvioida sitä kuinka traumatisoinut lehtien sivuilla esiintyvä henkilö loppujen lopuksi on, eikä se ole tämän tutkimuksen tarkoituksaan. Tutkijana nojaudun lähinnä omiin tulkintoihini ja johtopäätöksiini siitä kuinka traumat, vastoinkäymiset ja menetykset lehdissä esitetään.

2.1 Uhreista piilouhreihiin

Yleisesti ajatellaan, että onnettomuuden uhreja ovat onnettomuudessa kuolleet ja loukkaantuneet. Tämä on totta, mutta Saaren (2003, 33) mukaan psykologisessa mielessä uhreja ovat kaikki, joita tapahtuma syvästi järkyttää ja joiden mieleen syntyy psyykinen vamma.

Saaren listauksessa traumaattisen tapahtuman uhreja voivat olla tapahtumassa mukana olleet (fyysisesti loukkaantuneet ja loukkaantumattomat sekä omaiset), läheisen ihmisen menetyksen kokeneet (puoliso, sukulaiset, työkaverit),

pelastushenkilöstö ja auttajat (poliisit, toimittajat, valokuvaajat), silminnäkijät (sivulliset, jotka seuraavat järkyttävää tapahtumaa), traumaattisen tapahtuman aiheuttajat (liikenneonnettomuudessa kuoleman vahingossa aiheuttanut autonkuljettaja) ja piilouhrit (henkilö, jonka olisi pitänyt olla onnettomuuteen joutuneessa junassa, reagoi yleensä osittain samalla tavalla kuin paikalla olleet) (Saari 2003, 35–39).

Uhrit voidaan jakaa myös välillisiin ja välittömiin. Ensin mainittuja ovat kuolleet, fyysisesti ja/tai psyykkisesti vammautuneet ja muut tapahtumassa välillisesti mukana olleet. Jälkimmäiseen kuuluvat muun muassa omaisensa tai läheisensä menettäneet, eloonjääneiden, kuolleiden ja vammautuneiden läheiset ja ystävät, tapahtuman tai sen seurauksen nähneet ulkopuoliset. (Saari 2003, 39.)

Ihmisten kyky kokea uusi tilanne ja selviytyä on aina sekä yksilöllistä että henkilökohtaista. Laivaonnettomuudessa hukkumiskuolemalta pelastunut voi kertoa palanneensa entiseen jo viikon tai kahden kuluttua tapahtumasta, viidesosa pelastuneista ei ole toipunut vielä puolentoista vuoden kuluttuakaan (Poijula 2009, 143).

Traumasta, menetyksestä tai vastoinkäymisestä selviytyminen riippuu selviytyvyyttä selittävästä ominaisuuksista eli resilienssistä. Resilienssiä voidaan kuvailla myös joustavuutena, kimmoisuutena tai lannistumattomuutena. Poijulan (2009, 139) mukaan resilienssi syntyy sopeutumisjärjestelmistä, jotka suojelevat ihmisen kehitystä vaikeissa oloissa. Lannistumattomuuteen kuuluvat sekä yksilön että hänen sosiaalisen verkostonsa tietyt ominaisuudet. Yksilöllisesti vaikuttavat muun muassa ulospäin suuntautuneisuus, ihmissuhdekyvyt, optimistisuus ja huumorintajuisuus. Ympäristön ominaisuuksiin kuuluvat esimerkiksi perheenjäsenten ja ystävien myötätuntoisuus ja tuki. Vastoinkäymisiä sattuu kaikille sekä optimisteille että pessimisteille, mutta optimisti toipuu niistä usein paremmin. Optimisti toimii kuten kumipallo; menetyksen kohdatessaan hän kokoaa itsensä palasista ja hyppää uudestaan ylös. Vaikka pessimistillä menisikin hetkellisesti hyvin, hän ajattelee että hyvät hetket ovat vain onnettomuuden enteitä. (Poijula 2009, 139–141; Poijula & Ahonen 2007, 65.)

Kun traumaista, vastoinkäymisistä ja menetyksestä selviytyjiä on tutkittu, on löydetty kolme tärkeää yhteistä tekijää. Selviytyjällä oli tukihenkilö, joka ylläpiti toivoa vastoinkäymisen aikana. Selviytyjä ymmärsi menetyksensä suuruuden ja oppi antamaan anteeksi itselleen. Lisäksi selviytyjä löysi syyn elämän jatkamiseen. Kun selviytyjä oppii hyväksymään tapahtuneen, ja sen, että se on osa elämää, traumaattinen kokemus on läpityöstetty. (Poijula 2009, 150; Saari 2003, 68.)

2.2 Media toimii välittäjänä

Median ja eri tiedotusvälineiden tehtävänä on toimia 24 tuntia vuorokaudessa viestin välittäjänä. Maailmassa tapahtuu joka minuutti onnettomuuksia ja läheltä piti - tilanteita. Viestimet välittävät tietoa näistä, lähes aina, surullisista ja henkilöuhreja vaatineista traumaattisista tapahtumista. Median reaaliaikaisia kuvauksia tragedioista on vaikea vastustaa, koska ihmisellä on lajinsäilymiseen perustuva tarve varautua vaaraan (Poijula 2009, 135).

Surevat ja traumatisoituneet kaipaavat kuitenkin tietoa toisten saman kokeneiden selviytymisestä, sillä selviytymistarina on vertaistuen yksi muoto. Siksi onkin Poijulan (2009, 136) mielestä harmillista, että erityisesti sähköisessä mediassa kiinnitetään toistuvasti huomiota uusiin, järkyttäviin tapahtumiin. Kriiseistä selviytymisen raskaus ja sen vaatima pitkäkestoinen ponnistelu ohitetaan usein tylysti, ilmeisesti koska sillä ei ole niin sanottua uutisarvoa eikä se herätä tunteita. (Poijula 2009, 136–137.)

Japania runteli maaliskuussa 2011 voimakas maanjäristys, jota seurasi kohtalokas tsunami. Tsunami vyöryi valtavalla voimalla eteenpäin ja vei mukanaan jopa kokonaisia kyliä. Edellinen mittavat tuhot aiheuttanut luonnonkatastrofi tapahtui tapaninpäivänä vuonna 2004 Aasiassa, jossa kuoli vajaat 200 suomalaista. Maaliskuussa 2011 oli siis lähes luonnollista, että media turvautui tehokkaana käyttämäänsä tekniikkaan eli uutiskertaukseen. Tv-lähetyksissä ja sanomalehdissä

verrattiin Japanin luonnonmullistusta Aasian traagisiin tapahtumiin, jolloin nostettiin silloisten uhrien jo taustalle painuneet traumaattiset kokemukset jälleen esille. Toimittajat pyrkivät tekemään työtään, mutta kriisipsykologien mielestä he eivät ajattele uhreja. Vuosienkin jälkeen saatetaan julkaista jälleen valokuvia uhreista, onnettomuuksista ja omaisista, jotka saattavat kokea, ettei media anna heidän unohtaa tai unohtua (Saari 2003, 132).

Saari muistuttaa vielä, että kriisityötä tekevien suhde mediaan on kaksijakoinen.

Toisaalta mediaa tarvitaan tiedon välittämiseen ihmisten reaktioista, kriisipalveluista ja siitä miten niihin saadaan yhteyttä, toisaalta tehtävänä on traumaattisen tapahtuman uhrien suojaaminen ylimääräiseltä rasitukselta, jota media ehdottomasti uhreille aiheuttaa (Saari 2003, 136).

Koska media janoaa tietoa, sitä on heille annettava, mutta ei uhrien kustannuksella. Saari (2003, 140) on usein saanut kuulla syytöksiä siitä, että kriisiryhmät suojelevat uhreja medialta. Usein uhri on traumaattisen tapahtuman jälkeen shokkitilassa eikä hänen harkintakykynsä ole silloin täysin tallella. Shokkitila aiheuttaa myös sen, että uhrin ovat enemmän kuin halukkaita kertomaan tapahtumasta kenelle tahansa, esimerkiksi toimittajalle. Tarve puhua omasta kokemuksesta vastaa toimittajien tarpeeseen saada tietoa. Tämä johtaakin usein siihen, että ne, jotka ovat lupautuneet haastateltavaksi heti tapahtuneen jälkeen, katoavat jälkeensä haastattelun antoa. (Saari 2003, 136.)

Toimittajien suhtautumista uhrien ja uhrien omaisten haastattelemiseen pro gradu -työssään (2010) tutkinut Minna Passi on yhtä mieltä Saaren kanssa siitä, että haastattelu saattaa hidastaa uhrin tai omaisen toipumista muutenkin vaikeasta tilanteesta. Toisaalta silminnäkiähaastatteluille on selkeät journalistiset perusteet, koska uhrin ovat ainoa väylä siihen tietoon mitä tapahtui. Joskus nämä vaikeilta ja epämoraaalisilta tuntuvat haastattelut ovat ainoa keino saada ensikäden tietoa tapahtuneesta. Passi lainaa Helsingin Sanomien kriisiohjeita joissa lukee muun muassa seuraavaa: ”Tärkeintä on muistaa, mitä varten sinä olet toimittajana kriisitilanteissa paikalla. (...) Kyse ei ole tirkistelystä, sensaatiohakuisuudesta tai toisten surulla rahastamisesta, vaan tärkeästä yhteiskunnallisesta tehtävästä, tiedonvälityksestä” (Passi 2010, 50).

Esimerkiksi Jokelan kouluampumisen aikaan viranomaisten tiedotuslinja oli niukkaakin niukempi. Silloin tiedotusvälineillä oli hiukan totutusta poikkeava rooli; vain he pystyivät vastaamaan uhrien ja omaisten kysymyksiin ja järkytykseen. Mutta vaikka viranomaistiedotus onnistuisi täydellisesti, tiedotusvälineet tulevat aina kaipaamaan silminnäkiähaastatteluita. Passin (2010, 55) mukaan yksi suuri syy on se, että kiihkeässä uutistilanteessa silminnäkijän haastattelusta voi saada oman uutisen, joita pitäisi pystyä syyttämään verkkoon jatkuvalla syötöllä ja jotain uutta pitäisi löytyä seuraavan päivän lehdestäkin. Silminnäkiöillä saattaa olla myös sellaista tietoa, jota viranomaiset eivät välttämättä halua edes kertoa, esimerkiksi tietoja oman toimintansa epäonnistumisesta. (Passi 2010, 55.)

Omaisten ja pelastuneiden haastattelujen julkaisemista perustellaan myötätunnon välittämisen lisäksi myös lukijoiden odotuksilla: yleisö kaipaa faktojen lisäksi ihmissläheistä ja tunnepitoista journalismia (Passi 2010, 60). Omaiset antavat ”kasvot” onnettomuuksille ja kriiseille, joten ilman heitä uutisointi olisi hyvin asiantuntijapainotteista. Uutisointi jäisi tällöin hyvin helposti kylmän kliiniseksi.

On vuosien aikana uutisoinnissa tapahtunut muutoksiakin, vaikka ihmishenkiä uhkaavat tai vaativat tapahtumat tulevat aina olemaan uutisoinnin aiheita. Uhrien ja heidän omaistensa haastattelemisessa media ei ole 50 vuodessa ainakaan mennyt pahempaan suuntaan, jos pohditaan lehdistön käyttämää uutiskieltä ja häveliäisyyttä (Passi 2010, 48). 1970-luvulta lähtien uhrien ja uhrien omaisten asemaa on korostettu, osasyynä on pyrkimys koskettavuuteen. Tällä vuosituhanella on erikoistuttu jatkokertomuksiin, joissa uhrin kertovat esimerkiksi ajasta onnettomuuden jälkeen. Pyrkimys tarinankerrontaan näkyy puolestaan parhaiten silminnäkiähaastatteluisissa, kun taas koulusurmien jälkeen otettiin tietoisesti etäisyyttä uhreihin ja suruun. (Passi 2010, 48–49.)

Passin (2010, 107) mukaan näyttää siltä, että kuolonuhrien omaisten haastattelemisesta heti menetyksen jälkeen on suomalaisissa mediataloissa suurimmaksi osaksi luovuttu kotimaan kriisikeikoilla. Tämä on positiivinen muutos, sillä silminnäkiöiden haastattelemisen journalistiset perusteet ovat vankemmat verrattuna omaisten haastattelemiseen.

3 AIKAKAUSLEHTI PITÄÄ PINTANSA

Aikakauslehtien valikoima on Suomessa laaja, sillä maassa ilmestyy kaikkiaan noin 3500 vähintään neljä kertaa vuodessa ilmestyvää aikakauslehteä (Tilastokeskus 2006, 297). Aikakauslehdistö on päivälehtien jälkeen toiseksi suurin joukkoviestinnän lohko. Aikakausmedian mainoskin julistaa, että ”15 sadasta naisille kohdistuvimmasta lehdestä on sanomalehtiä tai niiden liitteitä, loput ovat aikakauslehtiä” (Trendi 2011: 01. 15).

Aikakauslehden kriteerit täyttyvät, jos lehti ilmestyy säännöllisesti ja ainakin neljä kertaa vuodessa, on sisällöltään monipuolinen, on tilattavissa ja sisältö ei koostu pääasiassa tiedonannoista, hinnastoista tai mainonnasta (Kivikuru & Sassi 1994, 61). Iltapäivälehdet perustuvat irtonumeromyyntiin, mutta Suomi on yksi harvoista maista, joissa aikakauslehtien teko ja levitys perustuu pääosin ”vanhanaikaiseen” tilausmyyntiin. 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa mainostulojen osuus kuitenkin kasvoi selvästi, vuonna 2005 osuus oli jo 30 prosenttia. Myös aikakauslehdistön osuus mediamainonnasta kasvoi, viime vuosina se on ollut noin 16 prosenttia. (Tilastokeskus 2006, 297.)

Yleisesti käytetyn luokituksen mukaan (Tilastokeskus 2006, 298) aikakauslehdistö ryhmitellään seuraavasti:

1 Yleisölehdet, jonka alaryhmiä ovat esimerkiksi yleisaikakaus- ja perhelehdet, erikoislehdet ja harrastelehdet (347 lehtinimikettä vuonna 2005).

2 Ammatti- ja järjestölehdet, jotka jaetaan aihealan mukaan eri alaryhmiin, ovat lukumääräisesti kaikista suurin ryhmä 1916 lehtinimikkeellään.

3 Mieli-pidelehdet, joiden alaryhmiä ovat yhteiskunta ja politiikka, kulttuuri, uskonto sekä muut aatteelliset lehdet (154 nimikettä).

4 Asiakas- ja yrityslehdet (171 nimikettä).

Yleisölehdistä esimerkkeinä mainittakoon Seura ja Me Naiset sekä Aku Ankka, ammatti- ja järjestölehtiin kuuluvat muun muassa Opettaja tai Tehy, mielipidelehtiin Animalia ja Photo Raw, asiakas- ja yrityslehtiin voidaan laskea esimerkiksi Pirkka ja Yhteishyvä.

Yleisölehdistä löytyy paljon erikoislehtiä, muun muassa Tekniikan Maailma ja Suuri Käsiyölehti, mutta raja yleisölehtiin on varsin häilyvä. Suurin osa laajalevikkisimmistä erikoislehdistä ei ole välttämättä tarpeeksi erikoistunutta, ja pienen maan väkiluku voi asettaa rajoituksensa erikoistumiselle (Kivikuru & Sassi 1994, 62). Tilastokeskuksen (2006, 298–299) mukaan aikakauslehtien levikit ovat kuitenkin kehittyneet suotuisasti ja erityisesti erikoisaikakauslehtien levikkitrendi on ollut nousujohteinen. Uusia aikakauslehtiä perustetaan noin 30 vuodessa, mutta jos ne eivät saa vakiinnutettua paikkaansa, lyhyen aikaa ilmestyvät ”päiväperhoset” joudutaan lakkauttamaan koventuneen kilpailun vuoksi.

Suomessa kolme selvästi suurinta aikakauslehtien kustantajaa ovat Otavamedia (Anna, Kotiliesi ja Seura), Sanoma Magazines Finland (Aku Ankka, Me Naiset ja Gloria) ja A-lehdet (Apu, Image ja Mondo). Vasta vuonna 1992 Suomessa toimintansa aloittanut, tanskalaisomisteinen Aller Media (7 päivää, Elle ja Fit) on nopeasti noussut kokoluokaltaan suurimpien kustantajien joukkoon. Nämä neljä suurinta kustantajaa julkaisivat vuonna 2004 yhteensä noin 80 yleisölehtinimikettä, joiden yhteinen vuosivolyymi oli noin 120 miljoonaa kappaletta. (Tilastokeskus 2006, 300.)

Kerran viikossa ilmestyvistä lehdistä Aku Ankka (levikki 306 555) ja 7 päivää (levikki 211 707) ovat jo pitkään pitäneet kärkipaikkaa levikkimäärissä. Apu (levikki 168 780) ja Seura (165 051) pysyttelevät 160 000 paremmalla puolella, mutta vielä vuonna 2006 molemmat ylsivät yli 200 000 levikkimääriin. Myös naistenlehdet ovat menettäneet lukijoitaan. Me Naisten levikki oli 1960-luvulla jopa 220 000 kappaletta, nyt luku on 147 354. Vaikka Annan irto- ja tilausmyynti ovat olleet kasvussa, lehden nykyinen levikki 111 465, on kaukana kulta-ajoista. (Malmberg 1991, 233 & LT 2010.)

Aikakauslehdistön haasteille ei näy loppua, koska uusia kanavia niin informaation kuin viihteen palvelukseen syntyy koko ajan lisää, joten markkinoista taistellaan yhä rajummin. Kivikurun mukaan (1996, 74) tähän liittyy kasvanut kiinnostus aikakauslehtien vientiin ja tuontiin, mutta toistaiseksi kansainvälistyminen on Suomessa ollut huomattavasti vaimeampaa kuin muissa Pohjoismaissa. On toki helpompi kääntää aineisto tanskasta norjaksi kuin esimerkiksi norjasta suomeksi, joten suomalaiset aineistot tarvitsisivat Kivikurun mielestä myös syvällisemmän kielikylyn. Suomessa ollaan hiljaa kiinnostuneita ja pysytellään ”kuulolla”, koska kustannustaloista vain Otavamedialla on toimintaa Baltian maissa. Viron tytäryhtiö julkaisee muun muassa useita yhtiön kotimaisten lehtinimikkeiden paikallisille markkinoille mukautettuja versioita. (Tilastokeskus 2006, 301.)

3.1 Aikakauslehdistön historiaa

Aivan alkuaikoina sanomalehden ja aikakauslehden välinen raja oli hyvin häilyvä. Sanomalehdet ilmestyivät niin epäsäännöllisesti, että nykypäivän kriteerien mukaan ne olisi luokiteltu aikakauslehdiksi. Sanomalehti alkoi kuitenkin erottautua ajankohtaisuudellaan, kun taas aikakauslehti erikoistui palvelemaan eri kohderyhmiä kaikilla elämänoilla; syntyi harrastajien-, naisten-, kuin lastenkin lehtiä. (Arstila & Siekkinen 1990, 38.)

Ensimmäinen varsinainen aikakauslehtemme oli naistenlehti nimeltään *Om konsten at rätt behaga* (1782). Lehti keskittyi välittämään elämänohjeita ja käyttäytymistapoja, mutta oli lehdessä runsaasti ajanvieteaineistoakin. Koska resurssit eivät riittäneet omien lehtien perustamiseen ja esimerkiksi kuvalaatat olivat kalliita, lehtiä tilattiin usein ulkomailta. Erityisesti ruotsalaisia aikakauslehtiä tilattiin Suomeen 1850-luvulta lähtien runsaasti, ja aikakauslehti pysyi pääosin vauraan keskiluokan viestimenä. (Kivikuru 1996, 55–57.)

Kivikurun (1996, 56–57) mukaan vuosia 1830–80 kutsutaan usein Suomen aikakauslehdistön vakiintumisen kaudeksi. Aikakauslehti liitettiin vahvasti osaksi kirjallisuutta eikä lainsäädäntökään osannut määritellä aikakauslehteä tarpeeksi täsmällisesti. Vasta 1880-luvulla aikakauslehdet hyväksyttiin omaksi erilliseksi julkaisumuodokseen. Lehtikonseptit voitiin hyvin löyhästi jakaa seuraaviin ryhmiin: pedagogiset ja tiedelehdet, uskonnolliset lehdet, kirjalliset lehdet, maatalous- ja teollisuuslehdet, lastenlehdet ja kuvalehdet. Yhteenlaskettu tilaajakunta pysyi Suomessa pitkään muutamissa tuhansissa, ja vasta vuonna 1880 Suomessa päästiin aikakauslehtien vuositilauksissa yli 20 000:n. Edelleenkin pintansa pitävä aikakauslehtien levitysmuoto eli tilausmyynnin rakenne ehti hahmottua siis jo itsenäisyysaikaan mennessä. (Kivikuru 1996, 56–57.)

1950-lukua voisi karkeasti kuvailla viihteen ja vapautuneisuuden vuosikymmeneksi. Miss Universumiksi kruunatusta Armi Kuuselasta tuli eräs kaikkien aikojen suosituimmista julkkiksista, josta lähes poikkeuksetta kaikki aikakauslehdet ottivat osansa (Malmberg 1991, 145). Niin sanottu tempausjournalismi yleistyi, jonka myötä tuntemattomat toimittajat muuttuivat yksilöiksi ja kokijoiksi (Kivikuru 1996, 60). Taistelu lukijoista tiukkeni, ja tämä pakotti lehdet muuttamaan muotoaan moneen kertaan usein lehden nimestä alkaen. 1970-luvulla aikakauslehdistö siirtyi ”kohdistavan markkinoinnin aikaan”: asiakasta alettiin aktiivisesti hakea, postiosoitteet muuttuivat merkittäviksi ja kuluttajien kaikenlainen kosiskelu voimistui (Malmberg 1991, 169).

Aikakauslehtikonseptien markkinoille ilmaantui 1990-luvun taitteessa kaksi uutta tulokasta: ”halpalehti” joka kilpailee pääasiassa halvalla hinnalla, perustaa tuotantonsa halpoihin tuotantokustannuksiin ja pitkiin sarjoihin (Kotivinkki, Trendi) sekä ”lyhytlehti” (7 päivää) joka tarjoaa runsauden sarvea tiivistettynä. Molemmat lehtikonseptit erosivat radikaalisti perinteisestä, suomalaisesta aikakauslehdestä. Lehtien syntyyn osaltaan vaikutti se, että lukijoiden liikkuvuus lisääntyi. Lukijasta oli tullut yleisö, massan osa, ja tätä massaa tuli olla runsaasti, jotta yrityksestä tulee kannattava. (Kivikuru 1996, 72–73.)

Aivan alkuajoista lähtien ”aikakauslehtipuussa” on ollut kaksi haaraa, jotka ovat edelleenkin tunnistettavissa: vapaa-ajan ja viihtymisen haara, sekä erikois- ja ammatti-informaation haara (Kivikuru 1996, 53). Aikakauslehden tarkoitus on aina ollut tarjota viihdykettä, lohduketta, apua ja neuvoja lukijan arkeen. Kivikurun (1996, 67) mukaan aikakauslehti heijastelee aina sitä yhteiskuntaa, jossa se toimii: suomalainen yhteiskunta on maallistunut, teollistunut, kokenut kolme sotaa ja useita ideologioita perusliikahteluja. Aikakauslehti toimii peilin tavoin.

3.2 Taisteluparit Seura ja Apu sekä Me Naiset ja Anna

Kivikurun (1996, 60) mukaan kaupallisille aikakauslehdille tyypillistä ovat olleet ”kaksinkamppailut”, joissa varsin samanlaisin konseptein on pyritty tavoittamaan samaa yleisjoukkoa markkinoiden kohdeyleisöstä. Tästä erinomaisena esimerkkinä toimivat taistelupari Seura ja Apu. Vuonna 1934 ensimmäistä kertaa ilmestynyt Suomen kotien viikkolukemisto Seura sisälsi leppoosaa luettavaa koko perheelle. Jännitystä, seikkailua ja romantiikkaa löytyi novelleista, oli ajankohtaisia reportaaseja, lapsille satuja, naisille muotia ja ajankohtaisia filmikuvia maailmalta. (Malmberg 1991, 109–112.)

Apu syntyi Seuran jälkimainingeissa. Lehteä myivät alkuun työttömät, jotka saivat pitää suuren osan myyntituloista itsellään. Lehden sisältö oli viihteellinen; rakkauskertomuksia, runsaasti runoja, lapsille satuja ja jopa kodin hartauskin. Nykyisin nämä perhelehdet koostuvat pääsääntöisesti ajankohtaisista aiheista ja reportaaseista, terveys- ja ruokavinkeistä, lukijakilpailuista, ristikoista, sarjakuvista ja kolumneista. Sekä Apu että Seura ovat aina aistineet vahvasti yhteiskunnan tuulia, ja ketterästi muuttuneet sen hetkisten vaatimusten mukaan. (Arstila & Siekkinen 1990, 38.)

Kivikurun (1996, 62) mukaan moderni naistenlehden konsepti syntyi yleisaikakauslehden rinnalla ja osin sen osana. Naistenlehtien edelläkävijöinä

voidaan pitää 1900-luvun alussa ilmestyneitä perhelehtiä, jotka sisälsivät yleissivistävän, viihteellisen ja lukuaineiston lisäksi myös ruokareseptejä, käsityöohjeita ja muotia. Lehtien teosta vastasivat kuitenkin lähes poikkeuksetta miehet. Vuonna 1922 perustettu Kotiliesi oli ensimmäinen, selväpiirteinen naisten ja kotien peruslehti (Malmberg 1991, 196).

Naistenlehden perusosina voidaan pitää seuraavia aineksia: linjanvetopalstat, hyöty- ja tietoaaines, yleissivistävä aines, luku- ja palveluaines, viihdeaines, ostopalvelut ja muut lukijapalvelut (Malmberg 1991, 195). Näitä eri perusosia korostamalla ja yhdistelemällä naistenlehden konsepti on kokenut rajujakin muutoksia viime vuosikymmeninä.

Elokuussa 1952 ilmestyi ensimmäinen Me Naiset -lehti, jonka tunnuslauseena oli lyhyesti ja ytimekkäästi ”nykyaikaisen naisen nykyaikainen lukemisto”. Lehden sisältö koostui muodista ja kauneenhoidosta. Lehti ilmestyi alkuun vain kerran kuussa, mutta 1950-luvun loppupuolella Me Naisista tuli ensimmäinen kerran viikossa ilmestyvä naistenlehti. (Malmberg 1991, 224.)

Ensimmäinen Anna ilmestyi elokuussa 1963 iskulauseenaan ”Anna on ystävänne”. Lehti ei sanoutunut irti muodista tai kauneenhoidosta, vaikka tärkeämpänä pidettiin muitakin ilmiöitä. Annasta tuli pian 1960-luvun naisen lehti, joka seurasi tarkasti naisen asemaa koskevaa keskustelua ja puhui rohkeasti muun muassa tasa-arvosta ja e-pillereistä. (Malmberg 1991, 237–238.)

Nämä neljä lehteä ovat kokeneet muodonmuutoksia ulkoisesti ja sisäisesti viime vuosisadalta lähtien, mutta lehdistä löytyy edelleen kaikuja historiasta. Vaikka Anna ei enää suoranaisesti feminisimiä julistakaan, niin lehdessä näkyy vieläkin ”naiseuden koko kirjo ja ylistys”. Me Naisten lukija ei odota lehdeltään samanmielisyyttä vaan on valmis kohtaamaan ”yllättäviä ja ristiriitaisiakin ajatuksia”. Seura ilmoittaa kertovansa joka viikko ”suurista ja pienistä sankareista lämpimästi ja luotettavasti”.

Apu puolestaan arvostaa lukijaansa ja on ”suuren suomalaisen yleisön ajankohtainen viikkolehti, joka liikkuu valtavirrassa”. (Aikakausmedian mediakortit)

4 YKSITYISEN JA JULKISEN RAJANVETOA

Jokaisella meistä on oikeus yksityisyyteen, ja se on myös lailla turvattu kunnian ja kotirauhan ohella. Yksityishenkilönä saan itse päättää mitä kerron ja kenelle.

Yksityiselämäni loukkaisi esimerkiksi se, jos sosiaalisen median kautta minusta leviäisi valheellisia tietoja tai kuvia ja tämä vaarantaisi työpaikkani. Mutta entä jos olisin julkisessa ammatissa oleva kansanedustaja tai vaikka hänen puolisonsa?

Olisiko esimerkiksi yksityiselämäni silloin julkista?

Entisen pääministerin Matti Vanhasen silloinen avopuoliso Sirkka Mertala kanteli marraskuussa vuonna 2008 Julkisen sanan neuvostoon Iltalehden jutusta, jossa kirjoitettiin parista ja heidän esiintymisestään julkisuudessa. Mertalan mukaan lehtijuttu esineellisti hänet ja loi kuvan Vanhasen laskelmoidusta julkisuusstrategiasta. JSN ei katsonut Iltalehden rikkoneen hyvää journalistista tapaa, koska:

Pääministeri on poliittisen vallankäytön johtaja kotimaassa ja pääosin myös Suomen suhteissa EU:hun ja ulkovaltoihin. Tämän vuoksi hänen julkisuuskynnyksensä on äärimmäisen matala. Kantelija on osallistunut pääministerin seuralaisena virallisiin tilaisuuksiin ja esiintynyt muutoinkin pääministerin kanssa julkisuudessa. Tämän vuoksi kantelijan on siedettävä julkiseen ja viralliseen rooliinsa kohdistuvaa arviointia, joka ei Julkisen sanan neuvoston mielestä ole tässä tapauksessa loukkaavaa. Pääministerin seuralainen on myös osa johtavan politiikan karaktääriä, josta kansalaisilla on oikeus saada tietoja. (4024/SL/08)

Pääministerin morsian -kirjan kirjoittanut Susan Ruusunen ja kustantaja Kari Ojala puolestaan tuomittiin sakkoihin kesäkuussa 2010. Korkeimman oikeuden mukaan he syyllistyivät pääministerin yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen. Ojala ja Ruusunen syyllistyivät rikokseen, koska he julkaisivat Vanhasesta hänen yksityiselämänsä kuuluvia tietoja. Yksityiselämää loukkasivat muun muassa tiedot ja vihjaukset pääministerin sukupuolielämästä. (Helsingin sanomat)

Journalistin ohjeet neuvovat toimimaan yksityisasioiden suhteen seuraavalla tavalla:

27. Yksityiselämään kuuluvia erityisen arkaluonteisia seikkoja voi julkaista vain asianomaisen suostumuksella tai jos niillä on poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä. Yksityiselämän suoja on otettava huomioon myös kuvia käytettäessä.

30. Julkistakin aineistoa julkaistaessa pitää ottaa huomioon yksityiselämän suoja. Kaikki julkinen ei välttämättä ole julkaistavissa. Erityistä varovaisuutta on noudatettava, kun käsitellään alaikäisiä koskevia asioita. (Journalistin ohjeet)

Mahkosen (1997, 16–18) mielestä yksityisyyttä voitaisiin kuvailla eristyneisyyden tilaksi. Yksityisyyden ydin lepää hänen mukaansa itseään koskevan tiedon (väärin)käytössä. Mahkonen ehdottaa ratkaisumalliksi kuviota, jossa yksityisyyttä ympäröivät muun muassa seuraavanlaiset käsitteet: itsemäärääminen, salaaminen, sosiaalisuus, luoksepäästävyys, yhteisöllisyys, julkisuus, eristyneisyys ja koskemattomuus. Kuviolla voidaan tasapainottaa erilaisten yksilöllisten arvojen ja yhteisöllisten päämäärien välille syntyvää kuilua. Kyse on salaisuuden ja julkisuuden välisestä jännitteestä, jos esimerkiksi kansanedustajalla on salaisuus, jonka media haluaisi julkistaa.

Koska osa medioista myy itseään paljastelemalla juuri yksityisyyden piiriin kuuluvia asioita, se tarvitsee siihen sekä julkisuuden henkilöiden tuomaa vakituista aineistoa että yllätyksellistä ja ohimenevää materiaalia (Näre 2005, 8). Julkisuuden henkilöiden riepottelemisen aloitti aikoinaan Hymy-lehti. Lehti paheksui monia ajan julkkisnimiä, muun muassa iskelmälaulaja Laila Kinnusta, ja se harjoitti avoimesti hyvän maun karnevalisointia. Valtaapitäviä, kauniita ja ihailtuja pilkattiin säälimättömästi. Vuonna 1975 säädettiin yksityisyydensuojalaki "Lex Hymy" hillitsemään yksityiselämän ruotimista julkisuudessa. (Saarenmaa 2010, 186.)

Viime vuosina on paljon puhuttu siitä, että politiikka on henkilöitynyt. Suomalaiset eivät enää pysy kärryillä tai edes ymmärrä sitä, mistä eduskunnassa päätetään ja miten päätökset vaikuttavat meidän elämäämme. Poliitiikan sijasta henkilöt Arkadianmäellä kiinnostavat. Julkisuuden henkilön alkuperäiset ansiot jäävät taka-alalle ja huomio keskittyy häneen henkilönä, hänen yksityiselämänsä. Hyvänä esimerkkinä toimii aikanaan mediamylläkin aiheuttanut Liehuva liekinvarsi -teos.

Riitta Uosukaisen avoimet rakkauden tunnustukset aviopuolisolleen ja makuuhuoneen paljastukset synnyttivät kohun. Kuuluiko rouva puhemiehen säätyyn kertoa kiimastaan? Uosukaista se ei ainakaan hävettänyt, mutta kirjan julkisen kritisoinnin takia muiden poliitikkojen poskia ilmeisesti kuumotti.

Televisiosta lähetettiin 18.10.2000 A-Talk –keskusteluohjelma otsakkeella ”Miksi yksityisiä kriisejä puidaan julkisuudessa”? Keskusteluun osallistunut Eeva-lehden päätoimittaja Liisa Jäppinen totesi, että nimenomaan elämän murroskohdat kiinnostavat lukijoita. Parisuhteen alkua ja loppua, perheellisäystä, sairastumista, kuolemaa ja muita arjen draamoja käsitellään mielellään siten, että henkilöt itse kertovat kokemuksistaan (Garam 2002, 7).

En usko, että julkisuudessa ammattinsa puolesta esiintyvä henkilö voi edes esiintyä yksityishenkilönä. Jos esimerkiksi julkisuudessa hyvin tunnettu henkilö sairastuisi syöpään, iltapäivälehdet otsikoisivat uutisen todennäköisesti näin: ”Vaikea sairaus uuvutti koko kansan tunteen X:än”. Ikään kuin sairauskin henkilöidään julkisuuden ja työuran kautta, ei itse henkilön. Ennen asiat, joita on pidetty yksityisinä tai salaisina, ovatkin nyt päivän puheenaiheita toriparlamenteissa. Häveliäisyys keskustelunaiheiden ympäriltä on hävinnyt.

Näreän (2005, 15) mukaan julkisuuteen näyttäisi sisältyvän riski kääntyä kohdettaan vastaan. Riski kasvaa sitä suuremmaksi, mitä enemmän yksityisyys vilahtaa julkisuudessa. ”Vakavina medioina” itseään pitävät joukkoviestimet yrittävät pysytellä intimitetin viihteellistämisen erossa, koska se uhkaa syödä median arvostusta. Kuitenkin yhä useammin niin sanotut laatulehdetkin seuraavat 7 päivää -lehden ja iltapäivälehtien uutisointia. Kun uutinen mäkihyppääjä Janne Ahosen talousahdingosta on julkaistu ensin Seiskassa, voi esimerkiksi Helsingin Sanomat ”hyvällä omallatunnolla” siteerata tätä.

Kaupallisen television ja iltapäivälehtien avoliitosta väitöskirjan kirjoittanut Juha Herkman (2005, 285–289) puhuu tabloidisaatiosta, joka tarkoittaa sensaatiojournalismin leviämistä koko mediakenttään. Jo 1900-luvun lopulla puhuttiin journalismin muuttumisesta pinnalliseksi ja skandaalinhakuiseksi. O.J. Simpsonin oikeudenkäynti ja Bill Clintonin seksiskandaali aiheuttivat tiedotusvälineille huolta journalismin nykytilasta. Kun skandaaliuutiset täyttivät

lehtien sivut, tabloidisoituminen sai syytökset niskaansa. Kyse oli ennen kaikkea peloista, jotka liittyivät journalismin laatuun. (Herkman 2005, 285–289.)

Julkisuus joka on yksityistynyt, herättää tunteita, sillä julkisuus, mutta myös yksityisyys myy. Saavuttaakseen kansan suosion, pitääkö kansanedustajan/iskelmälaulajan/toimittajan paljastaa ”todellista minäänsä”? Jos omaa persoonaa ja yksityiselämää tuo esille, se saattaa lyhentää kuulua äänestäjiin/faneihin/lukijoihin, mutta myös ärsyttää. Sitä voidaan pitää yhtä hyvin kaoottisena holtittomuutena kuin rehellisenä avoimuutena (Garam 2002, 108).

4.1 Mitä on julkisuus?

Julkisuutta voidaan luonnehtia ainakin viidellä ulottuvuudella.

1. Julkisuuksia ei ole yksi vaan monta – torikokouksista satelliittiyhteyksin välitettyihin tapahtumiin.
2. Julkisuus on konfliktien kenttä, jolla aiheena ovat samaan aikaan pääsy julkisuuteen, argumentoinnin tavat ja itse keskusteltavat asiat.
3. Julkisuuteen sisältyy valtasuhteita, keskustelijat eivät ole samanarvoisia.
4. Nyky-yhteiskunnassa julkisuutta olennaisesti organisoivat ja välittävät joukkoviestimet.
5. Julkisuutta ei voida selkeästi rajata, vaan sitä on pidettävä pikemminkin tilana, jota luodaan ja määritellään jatkuvasti uudelleen. (Väliverronen 1994, 13.)

Joukkoviestimet ovat keskeisimpiä yhteiskunnallisia mielipiteiden vaikuttajia. Joukkoviestimet eivät vain esitä todellisuutta, vaan myös kokoavat yhteen erilaisia toimijoita ja puhujia. Julkisuutta voidaan pitää avoimena kansalaisten ja viranomaisten muodostamana areenana, jonka rajoja on vaikea määritellä. Julkisuudelle on kuitenkin ominaista se, että sillä on yleisö: joukko ihmisiä, jotka

seuraavat, näkevät, kuulevat tai lukevat siinä esitettyjä asioita (Näre 2005, 18).
Joukkoviestimet ja julkisuus kulkevat yleensä käsi kädessä.

Matti Markkola erittelee Ylioppilaslehdessä (07/2009) julkisuuden henkilöistä ”yksikset”, jotka panostavat mieluummin yksityisyyden suojelemiseen kuin julkisuuden haalimiseen. Yksis pitää kiinni yksityisyydestään ja julkisuuskuvastaan, hän ei anna haastatteluja eikä esittele perhettään lehdissä tai tv-ohjelmissa. Yksikselle on myös turha soittaa ja kysyä tanssikilpailuun. Hyvä esimerkki yksiksestä on näyttelijä Jasper Pääkkönen. Mitä vähemmän miehestä tiedetään, sitä suurempi on kiinnostavuusarvo. Markkolan mielestä median luoman käytännön mukaan ihminen, joka kerran avautuu, on sen jälkeen julkisuudessa vapaata riistaa.

Amerikassa tähdet synnyttivät ajanvietelehiteollisuuden, mutta Suomessa julkkisinstituutiota on ennemminkin rakennettu ajanvietelehdistön tarpeisiin. Saarenmaan (2010, 23) mukaan kulttuuristen merkitysten ohella julkkiksissa on kyse konkreettisista journalistisista käytännöistä, sillä julkkisinstituution kehitys kytkeytyy konkreettisesti journalististen lajien, kuten henkilöhaastattelugenren kehittämiseen. Charles Ponce De Leon (2002) hahmottelema näkökulma kertoo julkkisjournalismin kehitysvaiheista toimittajien ja julkkispersoonien suhteiden kehittymisenä. (Saarenmaa 2010, 23.)

Varhaisvaiheessa sanomalehtien juorupalstojen tiedot perustuivat ”luotettaviin lähteisiin”. Suorien sitaattien todettiin 1800-luvun lopulla olevan paras keino välttää virheellisen tiedon levittämistä. Tämä edisti kuuluisuuksien suostumista toimittajien tekemiin haastatteluihin, osasyynä lienee ollut mahdollisuus jutun tarkastamiseen ennen painamista. Kun toimittajat ja haastateltavat lähentyivät, tämä mahdollisti henkilökeskeisen featurejournalismin kehittymisen. Julkkispersoonan ”todellinen minä” saatiin paljastettua päivittäisten rutiinien seuraamisen kautta, jonka jälkeen journalistille raotettiin ovea haastateltavien työpaikoille ja lopulta myös kotielämään. (Saarenmaa 2010, 23–24.)

Myös tähteyden kääntöpuoleen on kiinnitetty huomiota; hohdokkuuden lisäksi julkkiksella on aina väheksymisen ja syrjityksi tuleminen mahdollisuus. Julkkiksen käsitteeseen liittyy yleensä aina epäily henkilön todellisesta lahjakkuudesta tai

aseman oikeutuksesta. Suomen kielessä ”tähti” viittaa menestykseen ja kykyihin, kun taas ”julkkis” viittaa julkiseen huomioon ja erityisasemaan. (Saarenmaa 2010, 24–25.)

Ristiriitainen ilmiö jakaa mielipiteitä. Muutamia vuosia sitten tehdyn arvo- ja asennetutkimuksen (Tiede 06/2006) mukaan joka toinen nuori halusi julkkikseksi. Julkkis todella oli paitsi nuorten, mutta myös koululaisten ammattitoiveiden ykkönen. Toisaalta vuosittain jaetaan pintajulkisuutta kritisoiva Turha julkkis - palkinto julkisuuden henkilölle, joka on noussut kuuluisuuteen ilman, että on yltänyt yhteiskunnallisesti merkittäviin saavutuksiin. Julkkis on tunnettu siitä, että on tunnettu.

4.2 Yksityisestä yksityisyyteen ja julkisesta julkiseen

Termit yksityinen ja julkinen voivat saada näkökulmasta riippuen erilaisia tarkoituksia. Julkunen (1995, 24–25) pitää osuvana Jane Lewisin ja Ilona Ostnerin (1992) yksityisen ja julkisen jaottelua hyvinvointivaltiossa. He puhuvat:

- yksityisestä yksityisestä eli kodista, henkilökohtaisesta ja ruumiillisuudesta
- yksityisestä julkisesta eli kansalaisyhteiskunnasta ja markkinatalouden yksityisestä
- julkisesta julkisesta eli politiikasta ja julkisuudesta
- julkisesta yksityisestä eli ruumiillisiin tarpeisiin vastaavasta hyvinvointivaltiosta.

Thompsonin (1995) kahtiajaon mukaan julkinen tarkoittaa valtion harjoittamia toimia, jolloin yksityistä on kaikki muu – yritysten, kansalaisyhteiskunnan sekä ihmisten henkilökohtaisten suhteiden alueella tehty toiminta. Thompson esittää myös toisen kahtiajaon koskien näkyvyyttä ja piilossa olevaa. Julkista on se, mikä on avointa suurelle määrälle katseita ja yksityistä se, mikä suoritetaan piilossa tai vain hyvin rajatun yleisön katseen alla. Jürgen Habermasin (1989) porvarillisen julkisuuden malli noudattelee samaa kaavaa, koska julkisella viitataan valtiovaltaan

ja yksityisellä kansalaisyhteiskuntaan eli työn ja markkinoiden alueeseen sekä perheeseen. Julkisuus rakentuu näiden kahden välille. (Garam 2002, 27.)

Kaikista yleisin erottelutapa on ollut jakaa yksityiset henkilöt kolmeen ryhmään. Ensimmäiseen kuuluvat täyttä yksityisyydensuojaa nauttivat niin sanottu tavalliset ihmiset, jotka eivät ole julkisesti näkyvässä ammatissa. Toisen ryhmän muodostavat merkittävässä yhteiskunnallisessa asemassa olevat henkilöt, jotka tekevät julkista työtä ja joiden yksityisyydensuoja ei ole niin vahva kuin muiden yksityisten henkilöiden. Esimerkkinä presidentin puoliso Pentti Arajärvi, sillä ilman presidenttiä hän olisi niin sanottu tavallinen ihminen, jolla olisi täysi yksityisyydensuoja. Näiden kahden ryhmän väliin jää joukko ihmisiä, jotka toimivat osittain julkisissa ammateissa, esimerkiksi taiteilijoina tai urheilijoina. Heidän kohdallaan yksityisyydensuojan rajanveto on joustavampi. (Näre 2005, 16–17.) Tätä ryhmittelyä käytän myös omassa tutkimuksessani.

Garam (2002, 33) pitää merkittävänä Faircloughin (1997) päätelmää siitä, että kilpailu asiakkaista ja kaupallistuminen ilmenee median tavoissa kertoa asioista kahtena jännitteenä: informaation ja viihteen välisenä jännitteenä, mutta toisaalta yksityisen ja julkisen välisenä jännitteenä. Kun paine viihteellisyyteen kasvaa, niin tiedon ja viihteen välinen raja höltyy asiaohjelmien kuten vaikka uutisten teossa. Median jutustelumaisuus myös lisääntyy kaupallistumisen seurauksena, jolloin yksityinen kielenkäyttö siirtyy median julkiselle areenalle. Salaperäisyys ja elitismi vähenevät asioiden ympäriltä, jolloin median ja yleisön välinen suhde alkaa muistuttaa ystävyyttä. Mutta jäävätkö silloin isot ja tärkeät kysymykset jutustelun jalkoihin, onko vaarana toimittajan ja yleisön suhteen pinnallistuminen? (Garam 2002, 33.)

Rajat yksityisen ja julkisen välillä ovat muuttuvia. Sen voi hahmottaa toisaalta julkisen tunkeutumisenä tiedotusvälineiden välityksellä keskelle kotia eli yksityisyyttä. Sähköiset tiedotusvälineet osallistuvat näin arjen yksityistymiseen, mutta samalla julkisuus tulee keskelle yksityistä arkea ja tarjoaa yhteyksiä yksilöiden ja ulkopuolisen maailman välille (Garam 2002, 28). Samoin toimii sanomalehti, jota

luetaan aamupalan äärellä. Tiedonvälittäjänä toimiva julkinen lehti tulee yksityisen keskelle ja avaa yhteyksiä.

4.3 Miehet ovat julkista, naiset yksityistä

Miehet istuvat vallankahvassa useiden maiden päämiehinä, oikeusistuimissa, puolustusvoimissa, julkisen hallinnon viroissa, politiikassa. Maskuliinisuuden feromonit voi haistaa siis jo kaukaa. Julkusen (1995, 7) mukaan valtavirta-ajattelu käsittää julkisuuden tärkeäksi, yksityisen vähäpätöiseksi. Miesten asiat ovat tärkeitä ja kuuluvat julkisuuteen, naiset tekevät työtä perheen parissa, yksityisyydessä. Perinteisesti monet naisille tärkeät asiat suljetaan julkisen keskustelun ulkopuolelle, koska naiseus ja naisen elämänpiiri on tuomittu vähemmän kiinnostavaksi.

Yhtäältä yksityisyys on suojapaikka, johon muiden katseet eivät ulotu ja johon valtiolla ei ole lupaa tunkeutua. Toisaalta avaaamme yksityisyyttä julkiseen, politisoimme henkilökohtaista ja siirrämme yksityisen ja julkisen rajaa. Naisille tärkeää on julkisen puhetilän valloittaminen henkilökohtaisille asioille, esimerkiksi köyhyyden, omaisen hoitamisen, perheväkivallan tai seksuaalisen ahdistelun tekeminen näkyväksi, puheen ja nimeämisen kohteeksi. (Julkunen & al. 1995, 8.)

Garamin (2002, 36) mukaan tästä näkökulmasta tarkasteltuna Liehuva liekinvarsi -kohu näyttäytyi tapahtumana, jossa keskusteluyhteyttä avattiin politiikan ja kansalaisten arkielämän välille. Kun Uosukainen toi esille keski-ikäisen naisen seksuaalisuuden, tarjottiin julkisuuden avulla malleja, joista kansalaiset saivat kenties apua ja vertaistukea omiin ongelmiinsa. Entä olisiko mediamylläkkää tullut, jos kirjan olisi kirjoittanut mies? Mylläkkä olisi varmasti ollut vielä suurempi.

Koska nainen on yksityinen olento, jota arvioidaan yksityiselämän standardein, on naisen yksityinen hyväksytympää ja odotetumpaa julkisuudessa kuin miehen (Julkunen 1995, 23). Naisten ja miesten asema julkisuudessa on siis jo lähtökohtaisesti hieman erilainen. Naisten odotetaan avaavan julkisesti niin vaatekaappinsa, perhesuhteensa kuin keittiönsä salaisuudet. Kaikista selkein ja yksinkertaisin ero lienee se, että kotona meillä on yksityiset (meikkaamattomat) kasvot mutta kun menemme töihin, ”piirrämme” itsellemme julkiset (meikatut) kasvot. (Julkunen 1995, 23.)

5 KERTOMUKSEN RAKENTUMINEN

Koska tutkimuksen tarkoitus on selvittää, kuinka selviytymiskertomukset rakentuvat kerran viikossa ilmestyvissä yleisaikakauslehdissä, on alkuun syytä tarkastella olemassa olevia, erilaisia juonen kerrontakaavoja.

5.1 Aristoteleesta alkaen

Antiikin Kreikan aikaan elänyt Aristoteles määrittelee Runousoppi-teoksessaan, että juonessa täytyy olla alku, keskikohta ja loppu ja, juonen täytyy edetä juuri tässä järjestyksessä. Tämän mallin tunnusmerkkejä ovatkin syy-seuraus-suhde, koska tapahtumat seuraavat toisiaan. Runousopissa käsitellään antiikin ajan näytelmiä, muun muassa tragediiaa ja epiikkaa. Aristoteleen mukaan kerronta on jäljittelyä. Tästä ilmenee, että runoilijan tulee olla pikemmin aiheiden kuin säikeiden keksijä, sillä hän on runoilija jäljittelyn perusteella, ja jäljittelyn kohteena ovat teot (Aristoteles 1967, 28).

Aristoteleen mukaan juonet ovat joko yksinkertaisia tai monisäikeisiä. Juoni on yksinkertainen, jos muutos tapahtuu ilman *peripetiaa* tai tunnistamista, monisäikeinen, jos muutokseen liittyy *peripetia* tai tunnistaminen tai kumpikin. *Peripetia* tarkoittaa käännekohtaa onnesta onnettomuuteen tai päinvastoin ja sen on tapahduttava todennäköisyyteen tai välttämättömyyteen perustuen. *Anagrosis* puolestaan on käsite, joka tarkoittaa tunnistamisen hetkeä. Näin tapahtuu esimerkiksi lukuisissa elokuvissa, kun päähenkilö tunnistetaan syntymämerkistään kauan sitten kadonneeksi prinssiksi tai prinsessaksi. Tunnistaminen johtaa vihamielisyyteen tai rakkauteen. Kolmas juonen osatekijä on kärsimys. Kärsimys on tuhoava tai tuskaa tuottava teko, esimerkiksi murhat näyttämöllä, kidutukset tai pahoinpitelyt. Hyvän tragedian ainekset ovat kasassa, kun se on sommittelultaan monisäikeinen, ja jäljittelee pelkoa tai sääliä. (Aristoteles 1967, 29–31)

Kari Salosaaren (1991, 138) mielestä Aristoteles teki ”solmusta” ’ongelman’ ja ”solmun avaamisesta” ’ratkaisun’ ja siksi hänen teoksensa pitää vielä 2300 vuoden jälkeenkin mieliä vallassaan. Kuuluisan kukkulamallin tragedian juonesta puolestaan loi Gustav Freytag. Hänen malliaan kutsutaan yleisesti Freytagin pyramidiksi tai käyräksi. Siinä johdanto ja esitellyn ongelman kehittäminen muodostavat tragedian ”nousevan toiminnan”. Toiminta kääntyy laskevaksi huippukohdan kautta ja päättyy katastrofiin (Ikonen 2001, 194). Aristoteleen tapaan myös Freytag uskoi tiettyyn tapaan järjestää tapahtumat, ja järjestystä ajatellaan tunnepitoisen vaikutuksen kannalta.

Freytagin pyramidi jakaantuu viiteen osaan: esittely, nouseva toiminta, klimaksi, laskeva toiminta ja loppuratkaisu. Esittely sijoittuu nousevan toiminnan alkuun. Siinä esitellään taustat, jotka tarvitaan tarinan ymmärtämiseksi. Nouseva toiminta voi olla sellaista tunteen tai tahdonsuunnan heräämistä sankarissa, mikä vie tavoitteelliseen toimintaan, konnan päätös vaikuttaa sankarin elämään tai nämä molemmat yhdessä. Toiminta puolestaan johtaa klimaksiin eli käännekohtaan, joka on koko draaman huipennus. Klimaksista seuraa muutos. Komediasa mennään huonompaan suuntaan, tragediasa parempaan. Laskeva toiminta sijoittuu melko pian klimaksin jälkeen. Freytag lainaa *peripetian* käsitettä sillä tavalla, että ristiriita sankarin ja vihollisen välillä ratkeaa. Optimisti näkee tarinassa onnellisen lopun, mutta tämä kuitenkin riippuu loppuratkaisusta joka voi johtaa myös katastrofiin. (Salosaari 1991, 139–140.)

Tutkiessaan noin sataa kansansatua venäläinen Vladimir Propp eristi niiden yhteiset juonirakenteen tapahtumat ja toimijatyypit. Hän löysi kansansatujen pohjalta 31 juonirakenteen yleistä ja toistuvaa perusyksikköä, funktiota. Propp kartoitti kansansaduista myös hahmomalleja: sankari, roisto, auttaja. Proppin (2009, 21–22) mukaan henkilöhahmon tarkoitus on pysyä vakaana elementtinä tarinassa, sillä se on tärkeässä ja keskeisessä osassa. Hahmojen tehtävien määrä on tunnetusti rajoitettu. Jokaisen jakson tarkoitus on identtinen ja jokainen tarina on oman tyyppisensä sen rakenteen suhteen, sillä kaikki funktiot eivät välttämättä esiinny yksittäisessä sadussa.

Alkutilanteessa perheenjäsenet ja sankari esitellään. Sitten joku perheenjäsenistä poistuu, katoaa. Seuraa kielto, joka kohdistetaan sankarille. Kieltoa rikotaan. Roisto tekee tiedusteluyrityksen ja saa tietoa uhrista. Roisto yrittää pettää uhriaan. Uhria petetään, josta seuraa käännekohta, ja tarina käynnistyy. Tämän jälkeen sankaria muun muassa lähestytään, hän vastustelee, mutta jättää silti kotinsa. Sankaria koetellaan ja hän saa matkallaan auttajia. Hän kamppailee ja voittaa lopulta konnan. Välissä tilanne ehtii kääntyä pääläelleenkin, sillä sankaria jahdataan ja hän saa viimeisen vaikean tehtävän. Sankari tunnustetaan aivan kuten Aristoteleen mallissakin, ja lopulta konna saa rangaistuksen ja sankari palkkion. (Propp 2009, 26–65.)

Aaltosen (2003, 54–55) mukaan elävillä ihmisillä on aina päämääriä ja tavoitteita – draamallisessa ohjelmassa tai elokuvassa vielä selvemmin ja vahvemmin kuin todellisessa elämässä. Kun tavoitteiden tielle sattuu esteitä, se saa aikaan toimintaa. Henkilön pyrkimys synnyttää juonen ja juoni mahdollistaa luonteenkuvauksen samalla kun tavoitteet ja toiminta vievät juonta eteenpäin. Aaltonen (2003, 56) mukaillee muun muassa Ola Olssonin ja Christopher Voglerin ja erottelee kaksitoista erilaista henkilökategoriaa: päähenkilö, vastustaja, auttaja, liikkeellepaneva henkilö, portinvartija, airut, kameleontti, todistaja, varjo, vastakohta, läheisin suhde ja viiden minuutin vierailija.

Ruotsalaisen elokuvadramaturgin ja teoreetikon Ola Olssonin mukaan fiktioelokuvan draamarakenne jakautuu kuuteen vaiheeseen: alkusysäys, esittely, syventäminen, ristiriidan kärjistyminen, ratkaisu ja häivytyks. Alussa herätetään katsojan mielenkiinto, tehdään hänestä utelias. Esittelyvaiheessa kerrotaan taustat ja se synnyttää katsojissa aina odotuksia. Kolmannessa vaiheessa syvennyttään henkilöihin, jonka jälkeen ristiriidat alkavat kärjistyä. Ratkaisussa eli pääkohtauksessa ”pannaan kaikki kortit pöytään” ja konflikti ratkeaa. Elokuva päättyy häivytykseen, jossa katsoja saa vielä hetken jakaa päähenkilöiden voiton ja helpotuksen tai vastaavasti tuskan ja epätoivon. (Aaltonen 2003, 64–67.)

Olssonin malli on sovellettavissa myös kolmen näytöksen malliin. Tavallisimmin elokuvassa on kolme näytöstä ja elokuvasta voidaan erotella kolme osaa: viritys, kehittäminen ja ratkaisu. Kolmen näytöksen malli ei ole kuitenkaan sääntö, koska

näytöksiä voi yhtä hyvin olla kaksi, neljä tai viisi. Rakenteellinen jaottelu auttaa pitämään elokuvan kasassa. Ensimmäisessä näytöksessä rakennetaan puitteet ja kerrotaan taustat, kuka on päähenkilö ja mitkä ovat lähtökohdat. Tämän näytöksen aikana katsoja on saatava koukkuun. Toisessa näytöksessä konflikti kehittyy, kunnes tapahtuu toinen käännekohta. Kolmannessa näytöksessä seuraa luonnollisesti ratkaisu. (Aaltonen 2003, 67–69.)

Vladimir Proppin toistuvat juonikuviot sadusta toiseen kannustivat muun muassa Christopher Vogleria, joka on kehittänyt käsikirjoitusten myytteihin nojaavia rakenteita. Sankarimyyttejä tutkinut antropologi Joseph Campbell toimi myös Voglerin innoittajana. Voglerin mielestä elokuva on aina seikkailu, eräänlainen ”Sankarin matka” (Aaltonen 2003, 70). Sankaria koetellaan, hän kohtaa vastuksia, mutta lopuksi hänet palkitaan. Sankarin matka on kolminäytöksinen, kaksitoista vaihetta sisältävä, ja matkan varrelle osuu arkkityyppejä kuten oppi-isä, airut, taikuri ja portinvartija.

Ensimmäisessä näytöksessä lähdetään liikkeelle *tavallisesta maailmasta*. Sankari kohtaa haasteen, ja saa *kutsun seikkailuun*. Seuraa *kieltäytyminen*, koska sankari epäröi. *Sankari kohtaa oppi-isän*, jonka avulla sankari tekee oikean ratkaisun ja voittaa omat pelkonsa. *Ensimmäisen kynnyksen* ylitettyään, sankarin seikkailu alkaa toden teolla. Toisessa näytöksessä *sankaria testataan*, hän saa vihollisia, mutta myös auttajia. Sankari lähestyy vaarallista vaarallisinta paikkaa, *perimmäistä luolaa*, ja ylittää toisen kynnyksen. Sankaria seuraa kovin *koettelemus*, kun hän joutuu kuoleman partaalle. Selvittyään hengissä, hänet *palkitaan*. Kolmannessa näytöksessä alkaa *matka takaisin*; sankaria saatetaan ajaa takaa ja häneltä yritetään riistää palkkiota. *Ylösnousemuksessa* sankaria testataan vielä kerran, mutta hän selviytyy ja syntyy uudelleen. Sankari *palaa* tavalliseen maailmaan *eliksiirin (aarre, lahja, viisaus) kanssa*. (Aaltonen 2003, 70–71.)

Voglerin mielestä ”Sankarin matkan” mallin avulla voimme hahmottaa ja jäsentää jopa omaa elämäämme (Aaltonen 2003, 70). Pekka Tammi (2009, 142) on samoilla linjoilla Voglerin kanssa. Tammi siteeraa Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen - kirjassaan kirjailija Alan Palmeria: ”Useiden tieteenalojen teoreetikot ovat

huomaattaneet, että elämämme suuntaviivat noudattavat saduista löytyviä tarinakaavioita...” (Palmer 2004, 186).

Kovin kauas sankarin matkasta ei tarvitse mennä, että löytyy yhteisiä piirteitä sairaustarinoiden kanssa. Susanna Hyväri on suomentanut Frankin jaottelemat sairaustarinatyypit seuraavasti:

Ennalleen palautumisen tarinassa (restitution narrative) sairaus voitetaan, usein lääketieteen sankaritekojen ansiosta, ja potilas palautuu sairautta edeltävään tilaan. Kaaostarina (chaos narrative) on kerrontaa sairauden keskeltä, jolloin sairauden etenemisen juoni ei ole jäsentynyt eikä kokemukselle ole ehtinyt rakentua merkitystä, mutta tarinoilla on merkitystä aitoina sairauskokemuksen välittäjinä. Kolmas sairaustarinoiden tyyppi on etsinnän tarina (quest narrative), joka monin tavoin muistuttaa myyttistä sankaritarinaa. Siinä päähenkilö joutuu sairauden vuoksi läpikäymään erilaisia koettelemuksia, mutta selviää niistä, vaikkei ennalleen, niin kokemuksestaan viisastuneena ja voi siten jakaa tätä viisauttaan muille. (Järvi 2011, 114–115.)

Hännisen (1999, 51) mukaan eri kansojen kulttuureissa on omat myyttiset perustarinansa, jotka toistuvat yksittäisten ihmisten omaelämäkerrallisissa hahmotuksissa. Hänninen viittaa Matti Kortteisen (1994) väitöskirjaan, jossa suomalaisista elämäkertoista on saatu pelkistettyä perustarinan ainekset ”on ollut kovaa, on pakko selviytyä, olen selvinnyt ja ylpeä siitä”. Samaan hengenvetoon Hänninen muistuttaa myös Jari Heinosesta (1997) joka on tiivistänyt muun muassa iskelmäsanotusten pohjalta kulttuurimme perusteemoja, joita ovat esimerkiksi pienen ihmisen selviytyminen ja tarttumisen ohikiitäviin onnenhetkiin.

Hännisen mielestä (1999, 51) julkaistut omaelämäkerrat, aikakauslehtien henkilöjutut, elämäntaidon oppaat ja muu julkisuus tarjoavat tilannekohtaisia mallitarinoita, jotka opastavat suhtautumaan sellaisiin elämän käänneisiin kuin työttömyyteen, sairastumiseen, parisuhteen taitekohtiin ja erilaisten ikävaiheiden saavuttamiseen. Myöskään television (opettavaista) roolia erilaisten elämäntilanteiden kohtaamiseen ei ole syytä väheksyä. Esimerkiksi Salatut elämät -sarja on tuonut suomalaisten kotisohville muun muassa HIV:n, homouden ja huumeet, peliriippuvuuden ja syömishäiriöt sekä uusioperheen sisäiset seksisuhteet.

5.2 Kertomus, tarina ja juoni

Kertomus, tarina ja juoni sekoitetaan varsin usein keskenään. Käsitteet tiedetään, mutta niitä viljellään ristiriidassa keskenään. Yksinkertaistettuna tarina kertoo mistä on kysymys, juoni taas ratkaisee sen miten se kerrotaan (Aaltonen 2003, 53). Yhdestä tarinasta voi siis tehdä lukuisia eri juoniversioita. Juoni ei kuitenkaan saa olla liian pitkä. Pituus on silloin kohdillaan, kun sen pystyy muistilla hallitsemaan. Kertomusteoriassa kertomus ja tarina on erotettu toisistaan: tarinan käsitteellä on viitattu erityisesti tapahtumasarjaan, josta kertomuksessa kerrotaan (Ikonen 2001, 184). Osittain tämän takia tarinan ja juonen merkitykset menevät päällekkäin. Tarina on sarja tapahtumia, juoni puolestaan tapahtumien sommittelu tekstissä. Ikonen (2001, 184) selventää tilannetta vielä valaisevalla esimerkillä: Tarina vastaa kysymykseen ”mitä sitten tapahtui?”, juoni taas kysymykseen ”miksi?”.

Tammi (2009, 146) yrittää löytää kertomukselle määrittävää tekijää. Hänen mukaansa *Routledge Encyclopedia of Narrative Theory* -hakuteoksen aloitussivulta löytyvä määritelmä osuu melko täsmällisesti oikeaan. Sivujen mukaan kertomus on perustavanlaatuinen inhimillinen strategia, jonka avulla pyritään hallitsemaan aikaa, prosessia ja muutosta. Kyseessä on siis eräänlainen selviytymisstrategia, niin kertojan kuin lukijankin kannalta. Strategia tähtää ajallisten prosessien, peräkkäisyyden, jatkuvuuden tai kausaalisuuden (muutoksen) järjestämiseen ja hallintaan (Tammi 2009, 146).

Vilma Hännisen (1999, 20) mukaan tarina tarkoittaa tutkimusmenetelmässä ajallista kokonaisuutta, jossa on Aristoteleen oppien mukaisesti alku, keskikohta ja loppu. Kertomus puolestaan viittaa tarinan esitykseen merkkien muodossa. Kanadan suomalaisista siirtolaisista väitöstutkimuksensa tehnyt Teppo Siitonen näkee kertomuksen kokonaisuutena, johon tarina henkilöineen ja kertojineen sisältyy. Kertomus on siis tarinaa laajempi kokonaisuus. (Siitonen 1999, 63.)

Tässä tutkimuksessa on siis keskeistä puhua selviytymiskertomuksista. Selviytymiskertomuksella tarkoitan kunkin lehden artikkelia, jonka toimittaja on kirjoittanut haastateltavalta henkilöltä saatujen tietojen eli hänen kertomansa

kertomuksen mukaisesti. Kyseessä on kokonaisuus, joka koostuu pienemmistä tarinan osista, henkilöistä, tapahtumaketjuista, ja nämä sisältyvät kertomukseen.

6 TUTKIMUSAINEISTON JA -MENETELMÄN KUVAUS

Perusaineistonani ovat loka-marraskuun 2010 numeroissa julkaistut selviytymiskertomukset neljästä yleisimmästä aikakauslehdestä. Näitä ovat kerran viikossa ilmestyvät Apu, Seura, Anna ja Me Naiset. Kahden kuukauden aikana numeroita kertyi yhteensä 32 kappaletta. Valitsin juuri nämä yleisaikakauslehdet, koska uskon niiden ”tunkeutuvan” selviytymiskertomuksissa syvemmälle kuin esimerkiksi sanomalehdet, joissa henkilöhaastattelut jäävät usein pintaraapaisuiksi. Lisäksi Apu, Seura, Anna ja Me Naiset ovat levikiltään laajimpia, näitä lehtiä maassamme todella luetaan.

Rajasin aineistoa jonkin verran. Valitsin aineistoon vain henkilöhaastatteluja, ja haastattelussa sai olla maksimissaan kaksi henkilöä. Esimerkiksi äiti ja tytär, jotka yhdessä kertovat selviytymisestään. Selviytymiskertomuksen kriteeriksi määrittelin elämää järkyttäneet tapahtumat, jotka aiheuttivat voimakkaita tunteita; haastateltavat olivat kokeneet vastoinkäymisen, menetyksen, trauman tai pahimmassa tapauksessa näitä kaikkia. Rajasin haastateltavat yksityisiin eli niin sanottuihin tavallisiin ihmisiin sekä julkisiin ihmisiin, jotka tekevät julkisesti näkyvää työtä. Aineistonkeruun aikana yksityisten henkilöiden kertomuksia löytyi kuusi, julkisten henkilöiden viisi. Näin aineistoni kokonaismääräksi tuli yksitoista artikkelia, jotka pitävät sisällään kuvineen yhteensä 41 sivua.

Näissä yhdessätoista artikkelissa kerrotaan poikansa henkirikoksen uhrina menettäneestä Riitta Peräahosta, syövän selättäneestä Susanne Hobergista, joka menetti oman tyttärensä imusolmukepsyöväälle, synnytysmasennuksesta toipuvasta Saila Turkasta, sokeutuneesta ja miehensä menettäneestä Gyöngyi Pere-Antikaisesta, väkivaltaisesta suhteesta paenneesta ”Minnasta” ja poikansa itsemurhasta toipuvasta Mari-Anne Hotista. Lisäksi kerrotaan kirjailija Päivi Alasalmen homehelvetistä, laulaja Eila Pienimäen taistelusta syöpää vastaan, näyttelijä Marjukka Halttusen selviytymisestä isänsä alkoholismista ja rankasta avioerosta, säveltäjä Toni Edelmännin selviytymisestä pedofiliasta sekä koulukiusatusta ja syrjitystä ohjaaja Arto Halosesta.

Lehtien välillä artikkelit jakautuivat siten, että Avussa oli kolme selviytymiskertomusta, Seurassa oli kolme, Me Naisissa vain kaksi ja Annassa kolme. Kaksi Apu-lehden artikkeleista oli yksityisen ihmisen, kolmas julkisen. Myös Seurassa oli kaksi tavallisen ihmisen artikkelia, yksi julkkiksen. Annassakin oli kaksi tavallisen ihmisen ja yksi julkkiksen artikkeli. Me Naiset oli ainoa lehti, jossa ei aineistonkeruun aikana julkaistu julkkiksen selviytymiskertomusta. Lehden molemmissa artikkeleissa haastateltavina olivat tavalliset ihmiset, naiset.

Selviytymiskertomusten ilmestymiseen vaikuttivat varmasti aiheiden ajankohtaisuus. Esimerkkeinä mainittakoon itsemurhan tehneiden muistopäivä tai Roosa nauha - syöpäkampanja, jotka molemmat ajoittuivat tutkimusaineiston keruun ajalle. Sekä Anna-lehden oma tutkimus parisuhdeväkivallasta, jolloin lehteen tarvittiin tutkimustulosten lisäksi esimerkkitarina. Tiedostan nämä asiat, mutta en keskity niihin tutkimuksessani sen tarkemmin, sillä ne ovat lehtien toimituspoliittisia ratkaisuja.

Olisin voinut koota aineistoni milloin tahansa, esimerkiksi jo ilmestyneistä numeroista. Halusin kuitenkin pitää tutkimuksen tuoreena ja pysyvän sen ajassa kiinni, samalla ”ylläpidin” omaa kiinnostustani aiheesta. Joka viikko kun lehdet ilmestyivät, selasin ne alkuun lapsenomaista intoa puhkuen. Torstai oli aina toivoa täynnä ja viikkojen edetessä selviytymiskertomuksia alkoi kertyä.

6.1 Laadullinen tutkimus on pala maailmaa

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullista. Tutkimustyyppiltään laadullinen tutkimus on empiiristä eli kokemusperäistä ja havaintoihin perustuvaa. En pyri tilastolliseen yleistykseen, että juuri tämä kaava tai kaavat pätevät kaikkien lehtien selviytymiskertomuksiin, mutta oman aineistoni artikkeleihin ne pätevät. Laadulliset tutkimukset ovat yleensä hypoteesittomia. Tuomi & Sarajärvi (2002, 19) kuitenkin muistuttavat, että se millainen käsitys ilmiöstä on, millaisia merkityksiä tutkittavalle

ilmiölle annetaan tai millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään, vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Aikaisemmista kokemuksista ei kuitenkaan muodosteta sellaisia asetelmia, jotka rajaisivat tutkimuksellisia toimenpiteitä (Eskola & Suoranta 1998, 19–20).

Alasuutarilla (1999, 32) ei ole asiasta eriävää mielipidettä vaan hän lisää, että kaikessa tutkimuksessa on pyrkimys loogiseen todisteluun sekä objektiivisuuteen siinä mielessä, että tutkijat nojaavat todistelussaan havaintoaineistoihinsa eivätkä subjektiivisiin mielityksiinsä tai omiin arvolähtökohtiinsa. Laadullisessa tutkimuksessa arvoitus ratkaistaan tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta. Näin luodaan ilmiöitä ja merkityksiä tutkittavalle ilmiölle.

Eskola & Suorannan (1998, 13) mukaan laadullista tutkimusta saatetaan pitää myös määrällistä tutkimusta laadukkaampana. Yksinkertaisimmillaan laadullinen tutkimus nähdään ei-numeraalisena, aineiston ja analyysin muodon kuvauksena. Laadullista ja määrällistä voidaan soveltaa samassa tutkimuksessa esimerkiksi niin, että aineisto kerätään laadullisin menetelmin ja analysoidaan määrällisesti tai päinvastoin. Eskola & Suoranta (1998,15) ehdottavat laadullisen tutkimuksen tunnusmerkeiksi seuraavaa neuvottelunvaraista luetteloa: aineistonkeruumenetelmä, tutkittavien näkökulma, harkinnanvarainen tai teoreettinen otanta, aineiston laadullis-induktiivinen analyysi, hypoteesittomuus, tutkimuksen tyyli ja tulosten esitystapa, tutkijan asema ja narratiivisuus.

Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä, joka pelkistetyimmillään tarkoittaa teorian rakentamista empiirisestä aineistosta lähtien, ikään kuin alhaalta ylös (Eskola & Suoranta 1998, 19). Aineistoa voi tarkastella mahdollittoman monelta näkökannalta, ja tämä voi joskus koitua jopa tutkimuksen kiroukseksi. Ihanteellisinta on tältä kannalta aineisto, joka on olemassa tutkimuksen tekemisestä ja tutkijasta riippumatta (Alasuutari 1999, 84). Minulla on juuri tämä tilanne; lehtien numerot ilmestyivät kerran viikossa minusta ja tutkimuksestani huolimatta enkä voinut niihin tai niiden sisältöön mitenkään vaikuttaa. Moneltakin kannalta katsottuna lehdistä koostuva aineisto on tekstitutkijalle käytännöllinen; voin aina palata aineiston pariin kun haluan, aineisto on minusta riippumatonta, minun ei

tarvitse ”jalkautua” kentälle eikä huolehtia tuskallisen paljon aikaa vievältä litteroinnilta.

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on ”pala maailmaa” tai ”siivu” yhteiskunnallisesta todellisuudesta. Alasuutarin (1999, 84) mukaan kvalitatiiviselle aineistolle on luontaista sen ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus. Samoissa asioissa piilee myös laadullisen tutkimuksen niin sanottu vaarallisuus, sillä aineistosta voi etsiä loputtomasti eri asioita, jolloin aineisto ei lopu koskaan. Tutkimuksen kannalta on tärkeää tehdä tarkat rajaukset – ja noudattaa niitä.

Laadullinen tutkimus on tietyllä tavalla joustavampaa ja vapaampaa verrattuna määrälliseen tutkimukseen. Toisaalta tutkijalta vaaditaan paljon mielikuvitusta kokeilla uusia menetelmällisiä tai kirjoitustapaa koskevia ratkaisuja. Kaikkein ongelmallisinta tutkimuksessa on aineiston analyysi ja tätä tukee myös Tuomi & Sarajärven (2002, 70) esittämä havainto, jonka mukaan laadullisessa tutkimuksessa on siirrytty aineiston keruun pohdinnoista (1980-luku) aineiston analyysin ongelmiin (1990-luku). Koska ei ole yhtä ja oikeaa tapaa analysoida laadullista tutkimusta, on tärkeää raportoida ratkaisuisista tutkimuksen lukijalle, jotta tutkimus olisi arvioitavissa. (Eskola & Suoranta 1998, 20–21.) Löyttyniemen (2004, 26) mukaan tutkija käy jatkuvaa dialogia aineistonsa kanssa, koska tutkimuskysymykset muovaavat menetelmiä ja menetelmä kysymyksiä.

6.2 Sisällönanalyysistä väljä viitekehys tutkimukselle

Tuomi & Sarajärven (2002, 93) mukaan sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sitä voidaan pitää yksittäisen metodin lisäksi myös väljänä teoreettisena viitekehysenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Alasuutari (1999, 38) muistuttaa, että laadullinen analyysi vaatii tilastollisesta tutkimuksesta poikkeavaa absoluuttisuutta. Tilastollisessa selittämisessä poikkeukset sallitaan, mutta laadullisessa tutkimuksessa erilaisuudet ja ”poikkeavat tapaukset” suhteutetaan

kokonaisuuteen, joka on varsinaisena tutkimuksen kohteena. Yksikin poikkeus kumoaa säännön, jolloin asiaa pitää miettiä uudestaan.

Alasuutarin (1999, 39) mukaan laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Käytännössä ne kuitenkin nivoutuvat toisiinsa. Ajankohtainen kysymys tässä vaiheessa on se, hakeeko aineistosta samuutta vai erilaisuutta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95).

Tutkimuskysymykseni vastaa jälkimmäiseen, sillä tarkoitus on selvittää: millaisia selviytymiskertomuksia yleisaikakauslehdet rakentavat henkilöhaastatteluissaan?

Tutkimuksessani on kyse aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä, jossa aineiston annetaan puhua puolestaan. Ennen varsinaista analyysiä tutkin ja luen tekstit läpi useita kertoja, eli aloitan aineiston lähiluvulla. Tämä luo pohjan aineiston analyysille. Induktiivinen analyysiprosessi etenee kolmivaiheisesti, johon kuuluu 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Käytännössä tämä tarkoittaa aineiston erittelyä, yhtäläisyyksien tai erojen etsimistä ja tiivistämistä. (Alasuutari 1999, 40.)

Eskola & Suoranta (1998, 15) sekä Löyttyniemi (2004, 26) muistuttavat, että laadullinen tutkimus elää aina tutkimushankkeen mukana ja tutkija käy jatkuvaa dialogia aineistonsa kanssa. Tutkimuskysymykset muovaavat menetelmiä ja menetelmät kysymyksiä. Vaikka teoriassa aineistonkeruu, analyysi, tulkinta ja raportointi ovat erillisiä osia, niin käytännössä ne kietoutuvat kuin puun juuret yhteen, joten tutkimusprosessia ei ole kovin helppo pilkkoa palasiksi. Laadullisen tutkimuksen analyysin arvioinnissa tutkijan apuna eivät ole muuta kuin omat tai tutkijakollegan ennakko-oletukset, arkielämän peukalosäännöt ja enemmän tai vähemmän vahva teoreettinen oppineisuus (Eskola & Suoranta 1998, 209).

6.3 Narratiivisella tutkimusotteella kohti kertomusta

Narratiivi tarkoittaa kertomusta. Narratiivisuuden avulla voidaan tutkia sitä, millaisia kertomuksia tutkittavasta kohteesta kerrotaan tai kuinka tutkittava kohde ilmiönä

hahmottuu. Hännisen (1999, 16) mukaan narratiivisen tutkimuksen ydin ja alkukoti on kertomusten analyysi. Tarkoitus on keskittyä tutkimaan kertomuksia sinänsä, niiden yleisimpiä rakennepiirteitä tai lajityyppejä. Löyttyniemen (2004, 26) mielestä narratiivisuus on lähestymistapa ja viitekehys, joskus aineiston muoto ja aineistonkeruun menetelmä, mutta ei yksi ja yhtenäinen aineiston lukemisen tapa tai analyysimenetelmä.

Heikkinen (2002, 191) erottelee Donald Polkingthornen mukaisesti narratiivisuuden kahteen kategoriaan. Narratiivien analyysissä kertomukset luokitellaan erillisiin luokkiin esimerkiksi tapaustyyppien mukaisesti. Narratiivisen analyysin painopiste puolestaan on tuottaa uusi kertomus aineiston kertomusten perusteella.

Tutkimuksessani on kyse jälkimmäisestä eli narratiivisesta analyysistä. Vaikkakin analysoin erilliset kertomukset narratiiveineen, päätavoitteena on kuitenkin yleistää ja luoda niistä uudenlaisia ydinkertomuksia.

Laadullisessa tutkimuksessa narratiivisuus voidaan nähdä erilaisena näkökulmana aineistoon ja tarkastella sitä esimerkiksi juonellisuuden kannalta. (Hänninen 1999, 16.) Joukkoviestintä tarjoaa monenlaisia juonellisia esityksiä viihteen kertomuksista, elokuvien kautta jopa uutisiin, koska niissä on selkeä kronologinen järjestys. Alasuutari (1999, 126) kokee, että mitä tahansa tekstiä tai sen osaa voidaan tarkastella kokonaisena kertomuksena, jolla on oma ”rakenteensa”. Jos aineisto koostuu jo olemassa olevista teksteistä, esimerkiksi lehtiartikkeleista, tutkijan on jälkikäteen tematisoitava aineistonsa narratiivisuuden näkökulmasta (Eskola & Suoranta 1998, 24).

Juonellisuutta voi analysoidavassa aineistossa huomioida monella eri tapaa. Alasuutarin (1999, 127) mielestä tutkija voi olla kiinnostunut esimerkiksi vain tietyistä teemasta, jota teksti ajoittain käsittelee. Tämä pätee juurikin minun aineistooni. Analyysin ensivaiheessa pyritään tekemään aineistosta juonitiivistelmä. Kullekin juonikäännteelle annetaan kuvaileva nimi, jolloin kertomuksesta saadaan aikaan juonitiivistelmä. Juonitiivistelmien tekemistä voisi kuvailla myös eräänlaiseksi tyypittelyksi, jossa aineiston keskeiset elementit tiivistetään. Alasuutari (1999, 130) muistuttaa vielä, että yhteisten rakennepiirteiden etsinnässä joudutaan tekemään monia tulkintoja ja ratkaisuja, jotka saattavat vaikuttaa lopputulokseen.

Kertomusten tyypittelyssä tehdyt ratkaisut eivät siis ole ainoita mahdollisia, koska ne ovat tutkijan tulkinnoista riippuvaisia. Tämä on aina syytä tiedostaa. (Alasuutari 1999, 127–131.)

Juonitiivistelmien avulla pystyy vertailemaan eri kertomuksia toisiinsa, ja tätä kautta tutkija voi löytää yhtäläisiä ja erottavia piirteitä aineistosta. Näin saadaan aikaan koko aineistoon päteviä nimittäjiä, ja saadaan avaimet kertomusten merkitysrakenteen tutkimiseen. (Alasuutari 1999, 131.) Hänninen (1999, 33) kuvaa väitöstutkimuksessaan muodostaneensa kunkin tarinan kokonaisuuden eräänlaiseksi ydintarinaksi. Hän tarkastelee kokonaisuutta ja pääjuonta yksityiskohtien sijaan. Hän tiedostaa menetelmän vaarat, koska se korostaa yksipuolisuutta monitasoisuuden sijasta. Tarkoitus onkin niin sanotusti löytää punainen lanka vaaleanpunaisten ja karminpunaisen villojen seasta.

Narratiivisuuden tutkimuksen monialaisuudesta seuraa, että tarinan (narrative) käsitettä käytetään hyvin monissa merkityksissä: sillä voidaan viitata muun muassa kaunokirjallisiin tuotteisiin, suullisesti kerrottuihin tarinoihin tai jopa oman elävän elämän episodeihin (Hänninen 1999, 19). Hänninen on omassa väitöskirjassaan ratkaissut ongelman erottamalla toisistaan tarinallisuuden eri ilmenemismuodot ja varannut näille eri termit. Tarinalla hän tarkoittaa ajallista kokonaisuutta, jolla on alku, keskikohta ja loppu. Kertomus puolestaan voi sisältää useita tarinoita ja sitä voidaan tulkita monelta eri kannalta. Sisäinen tarina puolestaan viittaa ihmisen mieleen, jossa tulkitaan omaa elämää tarinallisten merkitysten kautta. (Hänninen 1999, 19–20.)

Löyttyniemen (2004, 49) mielestä kun kerromme tarinamme, me muutamme tai pysymme samanlaisina. Kertominen ja tarinoiminen kuuluvat olennaisesti ihmisyyden perusluonteeseen. Löyttyniemi myös esittää faktan siitä, että kertomus tarvitsee aina käänteen ja yllättäviä aineksia, jotta kuulija saadaan houkutelua kertomuksen ääreen. Elämän käänneissä ja kriiseissä elämäntarina, joka muutoin on olemassa eräänlaisena itsestään selvänä elämän pohjavirtauksena, sisäisenä tarinana (Hänninen 1999), tulee tietoisemmaksi (Löyttyniemi 2004, 49). Tällöin tarinan kerronnasta tulee kriisistä selviytymisen ja käänteen tekemisen apuväline.

Lähden siis tutkimuksessani ensin liikkeelle yksityiskohtaisella aineiston lähiluvulla, joka syvenee aineiston sisällönanalyysiin. Sisällönanalyysillä etsin selviytymiskertomuksista niiden keskeisimpiä piirteitä tai esiin nousevia teemoja. Tutkimustuloksena esitän narratiivista analyysiä ja kertomusten juonellisuutta apuna käyttäen muodostuneita tyyppikertomuksia.

7 KOLMENLAISIA TYYPPIKERTOMUKSIA

7.1 Aineiston teemoittelua ja tyypittelyä

Jo aineistoa kerätessäni huomio kiinnittyi heti ensimmäiseksi yleisaikakauslehtien artikkeleiden osastoihin. Osa lehdistä oli selkeästi enemmän profiloitunut tekemään selviytyjä-juttuja. Tämän huomasin artikkelien ensimmäisen sivun, usein kuvan päälle ylös vasemmalle sijoitetusta yläpalkista. Lehdistä Me Naisilla Selviytyjä-palkki oli sivun yläreunassa, ja tätä lehti käytti ulkoasussaan. Avussa puolestaan Selviytyjä-sana oli lihavoitu punaisella värillä ja se oli ensimmäisenä otsikkoa seuranneessa ingressissä. Punainen tehosteväri on melko ilmeinen valinta Apu-lehden logoa ajatellen.

Myös Anna-lehdellä oli ulkoasullinen palkki selviytyjä-juttuja varten, ”Yksi meistä”. Tämä kokoaa kohderyhmän ja luo yhteisöllisyyttä lukijoiden eli naisten kesken. Traagiset tapahtumat ovat arpapeliä ja ne voivat koskettaa ketä tahansa meistä, milloin tahansa. Tämä lisää samastumisen tuntua. Yksi meistä -palkkia voidaan käyttää myös esimerkitapauksia käsiteltäessä, eikä silloin tarvitse esiintyä omilla kasvoilla tai nimellään, kuten ”Minnan” (Anna 2010: 46) jutusta kävi ilmi. Yksi meistä -jutun päähenkilö on aina nainen. Seurassa palkit nimettiin usein itse jutun perusteella, esimerkiksi näin: Elämä uusiksi.

Aloitin lehtianalyysin yksityiskohtaisella juttujen lukemisella, eli lähiluvulla. Järjestin lehdet aikajärjestykseen, luin tekstit useita kertoja läpi ja tein alleviivauksia tärkeiksi kokemistani kohdista. Pyrin pitämään mielen avoimena kaikille tulkinnoille, sillä lähilukuun ei ole kovinkaan tarkkoja ohjeita. Tavoitteena kuitenkin on, että aineisto alkaisi keskustella tutkijan kanssa. Pyrin hahmottamaan artikkeleista ensin kokonaisuuden ja sitten vasta yksityiskohtia.

Seuraavaksi tein artikkeleista yleisiä huomioita lehtien reunoihin. Etsin käännekohtia, poikkeamia ja teksteistä nousevia teemoja. Keskityin muun muassa henkilöihin ja siihen milloin elämää järkyttänyt tapahtuma oli tapahtunut. Melko pian

havaittiin, että jokaisesta kertomuksesta löytyi selviytymiskeino, jonka avulla vastoinkäymisestä selvittiin. Tässä vaiheessa juonikuvio oli jokaisen artikkelin kohdalla pelkistetyimmillään tämä: alkutilanne ~ muutos ~ lopputilanne.

Lähilukua tehdessäni jouduin useampaan kertaan miettimään selviytymistarinan kriteereitä. Koska aikakauslehdet pysyttelevät ajan hermolla, lehtien kansiin nostetaan syystä tai toisesta aina jollain tavalla ajankohtainen ihminen, ja usein hän kertoo avoimesti elämästään tai kokemistaan ongelmista. Esimerkiksi balettitanssija Minna Tervämäkeä (MN 2010: 44. 35) kipu ja vastoinkäymiset ovat sisuunnuttaneet. Jutussa Tervämäki kuitenkin kertoo työstään, jossa tanssijan työkalu eli oma kroppa joutuu venymään sietokyvyn ääri rajoille. Tämä artikkeli ei siis täyttänyt selviytymistarinan kriteereitä, sillä Tervämäki on julkisessa ammatissa ja osaksi hänen työtään on mainostaa muun muassa tulevia teatteriesityksiä. Lehden tiedontarve ja haastateltavan tarve jakaa tietoa kohtaavat siis tämältyyppisissä jutuissa suhteellisen luontevasti.

Pian huomasin, että tavallisten ihmisten selviytymistarinoita oli helpompi poimia aineistoon. Heillä kun harvemmin on ”taka-ajatuksia” siitä, miksi he haluavat tarinansa kertoa. Heidän kohdallaan kriteerejä ei tarvinnut löysentää eikä tiukentaa. Julkisuuden henkilölle lehden sivuille pääsy takaa sen, että hän on hetken aikaa niin sanotusti yhtä kansan sydämen lyöntien kanssa. Sitten paniikissa puhutaan kaikki impotenssista itsemurhaan (von Bagh & Koski 2000, 123).

Julkisuuden henkilöiden roolien tärkeyttä mediassa on kuitenkin turha kieltää. Julkisuudessa käyty uupumus- ja masennuskeskustelu on vähentänyt häpeää psyyken ongelmien ympäriltä, sillä seurauksella että esimerkiksi työuupumuksesta uskalletaan puhua nyt ääneen. (Mustonen 2000, 150.) Julkisen ja yksityisen henkilön selviytymiskertomus on siis aivan yhtä arvokasta luettavaa lukijaa ajatellen. Julkisten ihmisten kertomusten valinnassa keskityin enemmän huomioimaan muun muassa sitä, miten paljon itse selviytymistä artikkeleissa painotetaan ja millä tavalla.

7.2 Sisällönanalyysiin pohjautuva taulukko

Vaikka olin lukenut aineistoni useita kymmeniä kertoja läpi, en pystynyt jäsentämään sitä kokonaisuudeksi. Tarvitsin siis avuksi jotain konkreettista, jolla pystyin luomaan järjestystä kaaoksen keskelle. Loin avukseni taulukon johon keräsin tärkeimmät asiat yhteen jokaisesta artikkelista. Taulukko perustuu löyhästi sisällönanalyysiin, jossa abstrahoidaan, pelkistetään ja eritellään aineistoa yhtäläisyyksiä ja eroja etsien. Tämä vaihe on dokumentoitu liitteissä (liite 1). Taulukon avulla pystyin loogisesti vertailemaan muun muassa sitä milloin ollaan valmiita kertomaan traagisista tapahtumista, miten elämää järkyttäneisiin tapahtumiin reagoidaan ja millaisena tulevaisuus nähdään.

Yhteenvetona kaikista artikkeleista voi taulukon perusteella todeta, että elämää järkyttäneet tapahtumat ovat tapahtuneet muutama vuosi sitten, kaukaisimmat jopa 50 vuotta sitten. Traagisista asioista ollaan siis yleensä valmiita puhumaan ja kertomaan vasta parin vuoden kuluttua itse tapahtuneesta. Yksi poikkeus rikkoo säännön, sillä laulaja Eila Pienimäki sai syöpädiagnoosin kesällä ja juttu hänestä ilmestyi jo lokakuun lehdessä.

Koska lehti ei (vielä) pysty välittämään tuoksuja tai ääntä, reaktioiden kuvailu on tärkeää lukijan lukukokemuksen kannalta. Tapahtumia ei kaunistella vaan tilanteita kuvailaan arkirealismina. Mitä tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin tunteita välitetään, sitä syvällisemmin lukija pääsee jakamaan haastateltavan kokemuksia vertaiskukijana. Lehti vetoaa lukijan tunteisiin, muun muassa inhoihin, pelkoihin ja rakkauteen.

Koska selviytyjät ovat kokeneet kovia, niin artikkeleissa heitä kehuaan, rohkaistaan ja kannustetaan jaksamaan. Selviytyjä on muun muassa rohkea ja päättäväinen, ja tuntee itsensä voimakkaaksi uhkaavassakin tilanteessa. Selviytyjä esimerkiksi murtaa tabuja eikä hän leimaudu ”sairautensa” perusteella. Tämä antaa lukijoille esimerkkiä positiivisesta samastumiskohteesta. Negatiivisten, rankkojen kokemusten, mutta positiivisten kehujen ja kuvailujen ansiosta tasapaino pysyy teksteissä hallinnassa.

Selviytymiskeinot varmasti muokkautuvat elämäkokemuksen ja persoonallisuuden mukaan, mutta yksi asia on varma: jokainen löytää selviytymiskeinon. Kaikilla se ei välttämättä ole niin selvästi hahmoteltavissa, koska selviytymiskeino voi olla vaikka paluu työelämään, sillä rutiinit tervehdyttävät. Konkreettiset keinot vakuuttavat lukijankin paremmin verrattuna ihmeaparantumisiin. Lukijaa ei aliarvioida; kauniiden puheiden sijaan panostetaan kouriintuntuvaan todellisuuteen.

Artikkelien pääsuuntaus loppua kohden näyttää olevan, että haastateltavan katse suuntautuu tulevaisuuteen. Vaikka kovia on koettu, on ollut pakko selviytyä, on selvitty ja tämän myötä elämä on asemoitunut uusiin uomiinsa. Ilman elämää järkyttänyttä kokemusta, tilanne ei olisi sama. Koska selviytyjä kertoo asioista omalla äänellään ja kasvoillaan, tämä lisää samastumisen tuntua.

7.3 Juonitiivistelmien teko

Selviytymiskertomusten taulukoinnin jälkeen aloin hahmotella artikkeleista keskeisimpiä selviytymisteemoja. Pyrin yksinkertaisesti pelkistämään sen asian minkä ympärille artikkeli oli rakennettu. Esimerkiksi syöpää koskeneet kertomukset kuuluivat sairaus-luokkaan, kun taas avioero osuvasti parisuhde-luokkaan.

1. homehelvetti RIKOS	x
2. henkirikos RIKOS	x
3. syövästä selvinnyt SAIRAUS	xx
4. synnytyksen jälkeinen masennus SAIRAUS	x
5. koulukiusaus SAIRAUS	x
6. sokeutui ja jäi leskeksi PARISUHDE	x
7. hyväksikäyttö RIKOS	x
8. väkivaltainen suhde PARISUHDE	x
9. avioero PARISUHDE	x
10. pojan itsemurha SAIRAUS	x

Luokittelun perusteella tärkeimmiksi teemoiksi nousivat sairaus, rikos ja parisuhde. Jatkoin artikkeleiden lukua teemojen mukaisesti yhä uudelleen, jotta sain varmuutta luokittelulle. Lisäksi tarkastelin mahdollisia eroavaisuuksia teemojen välillä. Tiedostin koko ajan aineistoa läpikäydessäni, että tämän kaltainen teemajako ei ole täysin aukoton. Yhden kertomuksen teemat voivat nimittäin esiintyä useammassakin kohdassa. Lisäksi on syytä painottaa, että nämä ovat tutkijan tekemiä valintoja, jotka voidaan aina tulkita myös toisin.

Esimerkiksi artikkelin, jossa äiti kertoo poikansa itsemurhasta, sijoitin sairausluokkaan, koska poika kärsi masennuksesta. On siis pääteltävissä, että sairaus oli suuri syy siihen miksi poika lopulta päätyi itsemurhaan. Sairausluokan jaoin selvennyksen vuoksi vielä kahteen eri osastoon: oma sairaus ja toisen sairaus, joka aiheuttaa kärsimystä ja pahaa oloa muille. Itsemurhan sijoitin täten toisen sairausluokkaan. Sairausluokan erottelu osoittautui varsin hankalaksi. Syövästä toipuva kuuluu loogisesti oma sairausluokkaan, mutta entä äiti joka toipui omasta syövästä, mutta menetti tyttärensä viheliäiselle taudille?

Susanne Hobergista kertovan artikkelin sijoitin lopulta oma sairausluokkaan, koska Susanne on jutun päähenkilö ja tyttären syöpä kuuluu kertomukseen sivujuonena. Koulukiusauksen luokkaa mietin pitkään, mutta lopulta päätin lokeroida artikkelin toisen sairausluokkaan. Koulukiusauksen pääsyy yleensä on itse kiusaajan paha olo, ja tästä johtuen hän aiheuttaa kärsimystä muille. Väkivaltainen suhde -artikkeliä oli myös vaikea sijoittaa, koska jutussa on viitteitä rikokseenkin. Parisuhdeluokka oli kuitenkin jutulle oikea paikka, koska artikkelissa on ennen kaikkea kyse kahden ihmisen (vääristyneestä) suhteesta.

Kun olin luonut teemaosastot, jaoin artikkelit niihin kuuluviin osastoihin ja aloin lukemaan juttuja niiden juonellisuuden kautta. Nimesin juonenkäänneet ja näin sain aikaan juonitiivistelmiä. Tein alkuun raakaversion juonista (liite 2), johon merkitsin jokaisen käänteen. Noudatin Vladimir Proppin metodin ideaa, jossa tarkoitus on verrata eri kertomuksia ja niistä tehtyjä juonitiivistelmiä toisiinsa. Määrittelin hänen funktioksi nimeämänsä juonenkäänteen ja pyrin nimeämään käänteen sen kannalta mikä merkitys sillä oli juonen etenemiselle. (Alasuutari 199, 130.)

Lopuksi pelkistin tiivistelmäjuonet vielä yksinkertaisempaan muotoon (kuviot 1, 2, 3 ja 4) eli juonikuvioiksi. Juonikuviot rakensin henkilöiden elämän perusteella, jossa jokainen käännekohta vei elämänviivaa eteenpäin. Kun elämänviiva laski, tapahtui negatiivinen käänne. Nousujohteisuus puolestaan tarkoitti positiivista. Seuraavassa esittelen juonikuvioiden- ja tiivistelmien tuloksia.

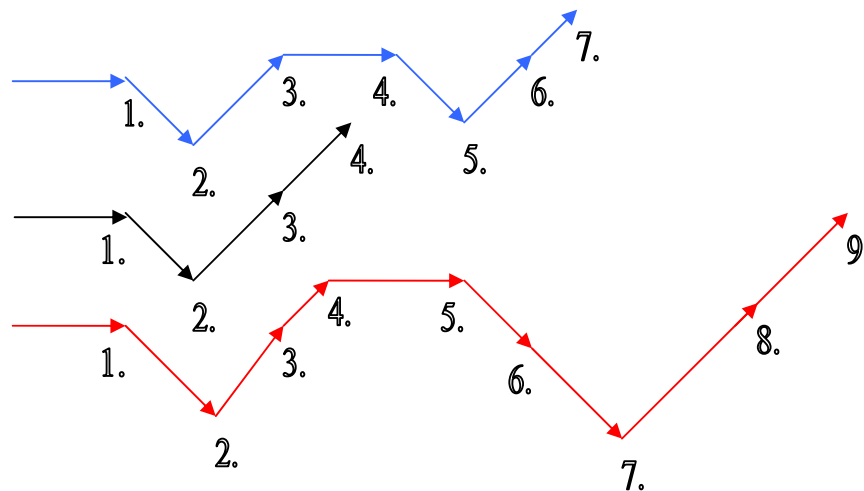
**Tiivistelmä:
oma sairaus**

Saila

Eila

Susanna

KUVIO 1.

Saila

Ensin tulivat synnyttymasennuksen oireet (1.), jonka jälkeen elämänsuunta laski, ennen kuin lääkäri määräsi hänelle masennuslääkkeet (2.). Sitten elämä lähti jälleen nousuun, kliimaksina häät (3.) Tasaista arkea kesti jonkin aikaa, kunnes syntyi rakkauden hedelmä Aaro (4.). Hän kuitenkin osoittautui äärimmäisen vaativaksi lapseksi, joten synnyttymasennus äityi niin pahaksi, että Saila oli lähes valmis tapaus psykiatriselle osastolle (5.). Elämänviiva lähti jälleen nousuun, kun Sailalla viimein diagnosoitiin synnyttymasennus ja hän sai mieheltään tukea (6.). Elämä lähti positiiviseen suuntaan terapian, lääkkeiden ja voimauttavan valokuvauksen ansiosta. (7.)

Eila

Eila tunsu outoa pistelyä vatsassaan, eli hän oireili (1.). Vointi meni huonommaksi, kunnes lääkäri teki syöpädiagnoosin (2.). Tämän jälkeen suuntana oli leikkaussali (3.). Eilan toipumista vauhdittavat miehen tuki ja turva (4.).

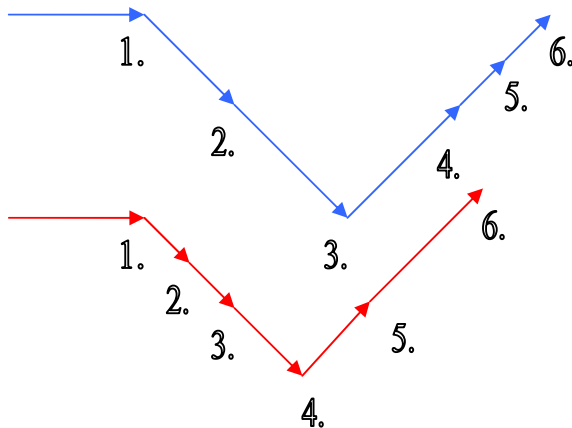
Susanne

Susanne tunsu kyhmyä rinnassaan, joka oli rintasyövän oire (1.). Lääkäri teki diagnoosin (2.), jonka jälkeen Susanne leikattiin (3.). Susanne sai terveen paperit (4.) ja elämä jatkui. Pian Susannen tytär Ronja alkoi laihtua eli hän oireili (5.). Lääkäri teki kuolettavan diagnoosin (6.), kun Ronjalla todettiin imusolmukeisyöpä. Ronja ei pärjännyt syöväälle eli hän menehtyi (7.). Susannen maailmankuva on muuttunut rankkojen kokemusten jälkeen (8.). Mutta parisuhde on vahvistunut ja tulevaisuuteen uskotaan (9.).

Tiivistelmä: toisen sairaus

Arto
Mari-Anne

KUVIO 2.

Arto

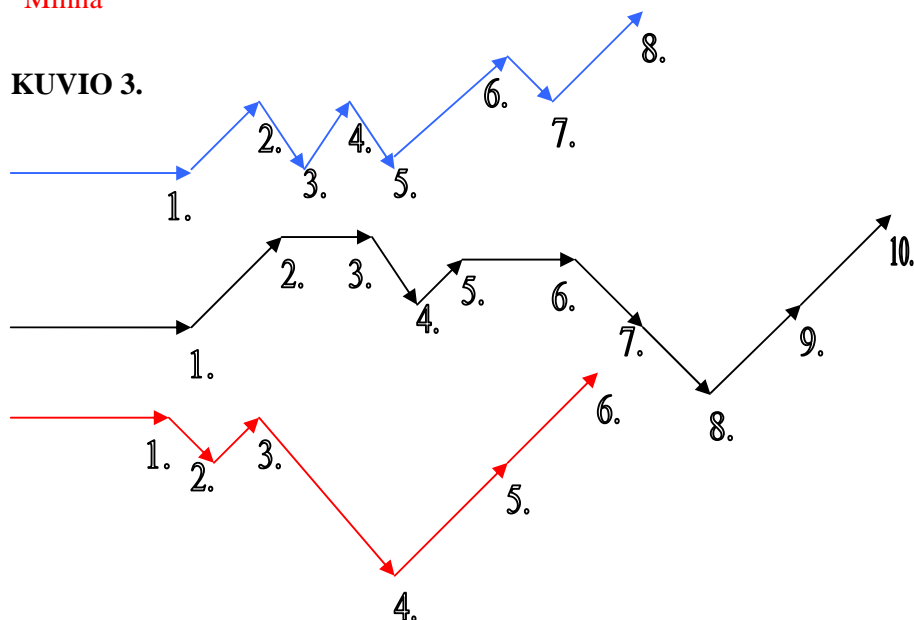
Kaveripiiri kääntää koulussa selkensä Artolle, koulukiusaus alkaa (1.). Arto pelaa kiusaajiensa kanssa samassa lentopallojoukkueessa, mutta siellä nöyryytys on lievempää (2.). Kolmen vuoden jälkeen yläaste ja Arton piina päättyvät (3.). Arto on menettänyt uskon itseensä, joten hän ei uskalla pyrkiä taiteelliselle alalle. Vasta armeijan ja kauppaopiston jälkeen usko itseen palaa (4.). Myöhemmin moni kiusaaja on pyytänyt anteeksi Artolta (5.). Arto ajaa nyt itse heikkojen ja syrjittyjen asemaa, esimerkiksi elokuvien kautta (6.).

Mari-Anne

Mari-Annen poika Ilkka sairastuu masennukseen (1.). Ilkalle ei löydy oikeanlaista hoitoa (2.). Poika uhkailee katoamisella, jos hänet passitetaan pakkohoitoon. Pian Ilkka toteuttaa uhkauksensa ja katoaa (3.). Ilkan kuolema konkretisoituu, kun hänen ruumiinsa löydetään metsästä (4.). Mari-Anne saa tukea ja turvaa naapureista (5.). Hän työstää suruaan muun muassa maalaamalla ja etsimällä ilon pisaroita elämästä. (6.)

Tiivistelmä: parisuhde

Marjukka
Jenni
”Minna”

Marjukka

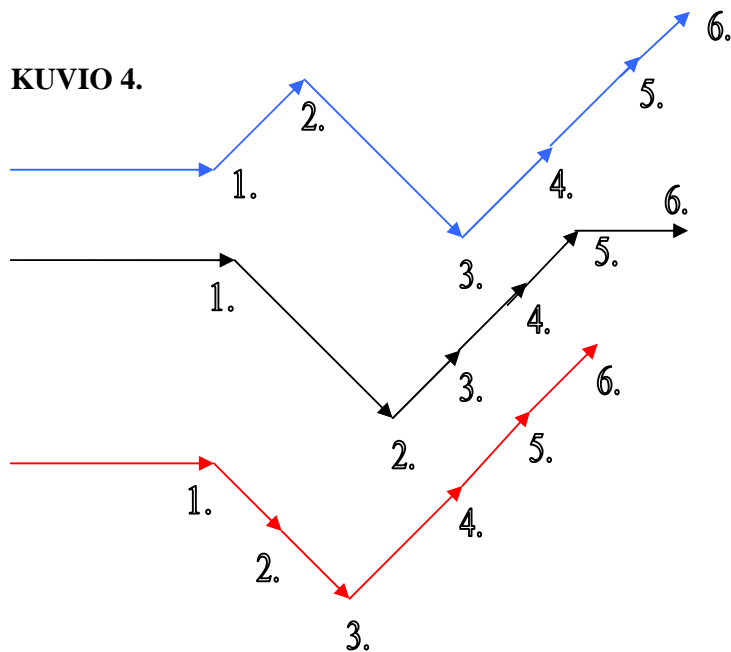
Marjukan elämänviiva lähtee nousuun, kun hän tapaa miehensä, josta seuraa häät (1.). Rakkauden hedelmä eli lapsi syntyy (2.). Mies pettää (3.), toinen lapsi syntyy (4.), mutta onnellinen elo ei kestä pitkään, koska avioliitto päättyy (5.). Marjukan elämänviiva lähtee nousuun, kun hän aloittaa uuden parisuhteen (6.). Hän jää eläkkeelle (7.) ja suunnittelee nyt hopeahääpäiväjuhlia (8.).

Jenni

Jenni tapaa miehensä ja he menevät naimisiin (1.). Lapsi syntyy (2.). Terveen silmän näkö huononee (3.) joten Jenni menee silmäleikkaukseen (4.). Silmä saadaan leikkauksella terveeksi (5.). Jenni leikkii poikansa kanssa, sillä seurauksella, että leikatun silmän verkkokalvo vahingoittuu (6.). Jenni sokeutuu (7.) ja parisuhde muuttuu riippuvuussuhteeksi. Mies kuolee sairauskohtaukseen (8.). Itsenäistyminen alkaa (9.) opaskoiran avulla. Sokeuskaan ei estä Jenniä elämästä (10.).

”Minna”

Rami hallitsee Minnaa henkisellä väkivallalla (1.). Kuopus syntyy (2.), mutta onnellista eloa ei kestä pitkään, koska Rami alkaa käyttää fyysistä väkivaltaa (3.). Uhrin sietokyky ylittyy (4.), kun Rami alkaa hakata Minnaa miehelle tärkeillä palkintopokaaleilla. Minna pakkaa lapset autoon ja lähtee turvakotiin (5.). 11 vuoden väkivaltaisesta suhteesta on selvitty terapian avulla, nyt Minna uskaltaa jo haaveilla uudesta suhteesta (6.).

Tiivistelmä:**rikos****Päivi****Riitta****Toni****KUVIO 4.****Päivi**

Päivi muuttaa lapsien kanssa unelmiensa taloon (1.). Elo on auvoisaa, mutta sairastelukierre vaivaa lapsia (2.). Pian selviää, että Päiviä on huijattu, sillä hänelle on myyty hometalo (3.). Perhe yrittää asua hometalossa, mutta lopulta on pakko muuttaa jälleen uuteen kotiin (4.). Oikeudessa Päivi saa talokaupoista hinnanalennuksen (5.). Vanha hometalo puretaan, ja tontille rakennetaan perheelle uusi, puhdas koti (6.).

Riitta

Riitan poika Krister pahoinpidellään (1.). Krister yrittää sinnitellä, mutta aivovamma on liian vakava. Krister kuolee kuuden päivän jälkeen (2.). Tekijä saadaan pian pahoinpitelyn jälkeen kiinni (3.). Hän selittää tekoaan mustasukkaisuudella (4.). Oikeus tuomitsee tekijän törkeästä kuolemantuottamuksesta ehdottomaan vankeuteen (5.). Riitta yrittää elää tapahtuneen kanssa (6.).

Toni

Toni on arka ja hiljainen poika, joka ei saa isältään kaipaamaansa hellyyttä. Perhe muuttaa Punkaharjulle isän työn perässä (1.). Paikkakunnan ahdasmielinen uskonnollisuus painaa Tonia (2.). Kun Toni on murrosikäinen, opettaja raiskaa hänet (3.). Lapsuuden traumat alkavat aueta vasta terapiassa aikuisena (4.). Toni päättää etsiä käsiinsä hänet raiskanneen opettajan (5.). Toni on viimein selvittänyt menneisyytensä solmut (6.).

7.4 Ydinkertomukset

Tarkastelun kohteena oli alusta lähtien kertomuksen kokonaisuus ja pääjuonen kartoittaminen. Tämä osaltaan yksipuolisti kertomuksia, jotka olivat melko moniulotteisia, mutta tavoitin niistä kuitenkin kaiken tärkeimmän, koska esille nousi olennaisin. (Hänninen 1999, 33.) Juonitiivistelmiä tarkasteltuani löysin niistä yhteisiä piirteitä, joten loin tiivistelmien pohjalta ydinkertomukset. Kertomus ei edusta yhtä yksittäistä artikkelia tai haastateltavaa, koska kertomukset muodostuivat kaikkien artikkelien yhteisvaikutuksesta.

Tärkeää on myös huomioida se tosiasia, että lehtiartikkelissa toimittajan rooli korostuu. Haastateltava kertoo tarinansa toimittajalle, joka kokoaa sen artikkelin muotoon. Lopputulos on aina riippuvainen kahden ihmisen kohtaamisesta, sillä ilman haastateltavaa toimittaja ei voisi kirjoittaa juttuaan suurelle yleisölle ja päinvastoin. Vaikka lähtökohtana on haastateltavan näkemys siitä mitä tapahtui, niin toimittaja tuo tarinaan lisämausteita ja ehkä hiukan draamaakin omilla tulkinnoillaan ja valinnoillaan.

Ydinkertomukset rakentuvat yksinkertaisimmillaan niin, että omassa sairauskertomuksessa sairaus tulee yllättäen, sairauden sivuvaikutuksia kuvaillaan selvästi ja lopulta sairaus vahvistaa parisuhdetta. Toisen sairauskertomuksessa aiheutetaan kärsimystä muille. Rikokskertomuksessa puolestaan painotetaan vastakkainasettelua, hyvä vastaan paha. Lopulta paha saa palkkansa rangaistuksen tai

tuomion muodossa. Parisuhdekertomus rakentuu kahden ihmisen suhteesta, jossa jokin tapahtuma horjuttaa suhteen tasapainoa. Seuraavassa esittelen ydinkertomusten rakenteita ja täydennän uusia kertomuksia suorilla sitaateilla.

7.4.1 Oma sairauskertomus

Sairauskertomuksella tarkoitetaan yleisesti potilaan omaa asiakirjaa, joka sisältää potilaan sairaushistorian ja hänelle tehdyt tutkimukset. Tässä tutkimuksessa sairauskertomuksessa on kyse omasta tai toisen sairaudesta/pahasta olostä, joka aiheuttaa kärsimystä muille. Oman sairauskertomuksen luokkaan kuuluvat: synnytyksen jälkeiseen masennukseen sairastunut nainen ja kaksi syöpään sairastunutta naista.

Oireet

Oma sairauskertomus lähtee yleensä liikkeelle oireista. Elo on onnellisen auvoisaa, kunnes oireet rikkovat normaalin elämänsä. Suomalaiseen mentaliteettiin kuuluu, että perusterve ihminen ei oireile ”turhasta” vaan hän puskee vaikka läpi harmaan kiven. Syystä tai toisesta oireileva ihminen on välittömästi heikommassa asemassa kuin terve vastaparinsa. *Heikot sortuu elon tiellä*, sanoo vanha Kalevalainen sananlaskukin.

Oireet ovat joko vartalon sisäisiä, jolloin muut eivät tunne kipua tai näe sitä. Tai ulkoisia, jolloin muutokset ovat ulkopuolisenkin nähtävissä, esimerkkinä laihtuminen. Oireista ei puhuta avoimesti muille eikä niistä valiteta, vaikka ne voivatkin vaikuttaa olennaisesti elämän laatuun tai haluun. Oireista vaikenemisen syynä voi olla esimerkiksi häpeä tai kiusallisuus, mutta se ei käy artikkeleista ilmi.

Oireet käsitellään ja kärsitään yksityisesti tai ne jaetaan vain kahden kesken lääkärin kanssa. Oireet ovat tavallisuudesta poikkeavia muutoksia vartalossa sisäisesti/ulkoisesti, ne herättävät huolta, niistä on aistittavissa negatiivinen latautuneisuus ja pahimmassa tapauksessa oireet muuttavat jopa ihmisen persoonallisuutta.

”Se alkoi hirveänä väsymyksenä. (...) Unohdin syödä ja laihtuin 48-kiloiseksi. Tärisin, itkeskelin ja mahaani koski niin, että luulin halkeavani kahtia. (...) Pelottavinta oli, että aloin saada raivokohtauksia. Huusin esikoiselle ja hakkasin vaunuja. Lapsiin en onneksi koskaan kajonnut.” Anna 2010: 41: 47.

Sairastuneella itsellään on merkittävä rooli oireiden tunnistamisessa, erityisesti jos ne eivät näy ulospäin tai jos läheiset eivät huomaa oireilua. Oireita aavistellaan pahaenteisesti, joten se on selkeä merkki siitä, että kaikki ei ole kunnossa. Kaikissa kolmessa artikkelissa haastateltavat itse tunnistavat oireensa, joten tämä korostaa sairastuneiden ”asiantuntijaroolia” oman taudin ennakoimisessa. Sairastunut on voinut esimerkiksi itse ottaa selvää taudinkuvasta tai kerännyt tietoa siihen liittyen. Oman sairauskertomuksen yksi tavoite voi siis olla se, että se pyrkii jollain tasolla herättelemään lukijoita. Ei pelotellen tai valistaen, mutta hiukan ravistellen ja tietoiskumaisesti.

Diagnoosi

Vaikka oireita olisi aavisteltu, niin sairaus yllättää ja pysäyttää silti aina. Diagnoosi toimii artikkeleissa virstanpylväänä, jonka jälkeen elämä muuttuu pysyvästi. Diagnoosi on ratkaiseva tekijä myös siinä miten sairauteen suhtaudutaan. Osaltaan diagnoosi voi tuoda helpotusta ja ratkaisun avaimet pitkään piinanneeseen epätietoisuuteen tai sitten ajatellaan päinvastaisesti, että diagnoosi on lopullinen niitti elämälle.

Kun lääkäri lopulta soitti, Susanne aavisti jo ensimmäisestä lauseesta, ettei kaikki ollut hyvin. Lääkäri ilmoitti kyhmyn olevan syöpäkasvain. ”Sillä hetkellä maailmani seisahtui. Ensimmäinen ajatukseni oli, että nyt minä kuolen. Aloin jo mielessäni suunnitella hautajaisiani.” MN 2010: 43. 41.

Joko jo ennen diagnoosia tai heti sen jälkeen pelko valtaa mielen, jolloin huoli itsestä siirtyy läheisiin. Huolen kohde vaihtuu ja usein pohditaan, että miten muut tulevat pärjäämään ilman minua. Potilas hyväksyy lääkärin lausuman diagnoosin mukisematta, mutta voi myös käydä niin, että läheiset epäilevät sen paikkaansa pitävyyttä. Sairastunut haluaa näyttää ulospäin vahvalta, vaikka sisäinen pelon tunne voi olla vallitsevin. Potilas, jonka on juuri todettu sairastavan vaikeaa tautia, ei saisi näyttää heikkouttaan läheisille, sillä suomalaisella sisulla on selvittävä. Pelkotiloja tai

päinvastaisesti pelottomuuden syitä kuitenkin avataan lukijalle, näin tämä päästetään haastateltavan ajatusmaailmaan sisään.

Kipu & leikkaus

Kipua kuvaillaan fyysisesti, ja sairastuneet kertovat rehellisesti tuntemuksistaan. Sairautta ja sen sivuvaikutuksia ei silotella eikä kaunistella. Potilaat antavat tuskalle ja särylle kasvot. Kehon kokemista tuskallisista kivuista kerrotaan yleensä vasta leikkauksen ja hoitojen jälkeen.

Koko prosessissa vaikeinta olivat leikkauksen jälkeiset kivut. Niiden tuskallisuutta Eila ei ollut osannut kuvitella etukäteen. Koska hän ei ollut juuri käyttänyt lääkkeitä, elimistö reagoi epämiellyttävän rajusti myös voimakkaaseen lääkitykseen. Apu 2010: 41. 27.

Radikaalin leikkauksen jälkeisillä hoidoilla on lähinnä vain negatiivisia vaikutuksia; suunnatonta väsymystä, heikotusta ja hiustenlähtöä. Itse leikkauksesta ei kerrota minkäänlaisia yksityiskohtia. Ilmeisesti tällä ratkaisulla halutaan kunnioittaa potilaiden yksityisyyttä, jotka hyvin rohkeasti avaavat sairauskertomuksensa koko kansan luettavaksi. Aivan kaikkea ei tarvitse kuitenkaan kertoa. Kahdessa artikkelissa potilaille ei ole tarjolla vertaistukea tai siitä ei kerrota. Yhdessä artikkelissa potilas saa tukea ja myöhemmin hän toimii itse vertaistuen antajana.

Sairaus nakertaa potilaiden naiseutta ja itsetuntoa jättämällä kehoon näkymättömiä tai näkyviä jälkiä, esimerkiksi ”vetoketjun” vatsaan. Läheiset saattavat suhtautua lääkitykseen ja sen tehoon myös epäileväisesti. Tuskaa ja särkyä aiheuttavan sairauden kanssa pyritään kuitenkin elämään suhteellisen normaalia elämää. Kaiken kaikkiaan kipuilua käsitellään artikkeleissa melko lyhyesti eikä sairauksia missään vaiheessa kuvata parantumattomiksi. Tämä antaa lukijalle toivoa ja viestii myös siitä, että hoidot/lääkitys alkavat lopulta tuottaa tulosta.

Syy-selitys

Syy-selitys-suhde puuttuu artikkeleista lähes kokonaan. Syitä kuitenkin yritetään mystisesti arvailla tai ne jätetään ilmaan roikkumaan. Kun sairastutaan, tilanteeseen alistutaan eikä sitä kyseenalaisteta. Sairauden syy jää suurelta osin epäselväksi, harmaaksi ja tuntemattomaksi. Esimerkiksi taudin perinnöllisyydestä ei ole mainintaa eikä minkäänlaisia tilastollisia faktoja esitetä sairauden esiintymistiheydestä, vaikka

joka neljäs suomalainen sairastuu jossain elämänsä vaiheessa syöpään ja synnytyksen jälkeinen masennus on paljon yleisempää kuin luullaan. Artikkeleissa potilaat kuvataan ”perusterveinä naisina, jotka eivät aiemmin ole juurikaan tarvinneet sairaalahoitoa”. Tämä puolestaan vahvistaa sitä käsitystä, että kuka tahansa voi sairastua, koska taudin kohderyhmää ei millään tavalla rajata.

Sairastunut ei suoranaisesti syytä itseään eikä ketään muitakaan. Ikään kuin luotetaan kohtaloon ja siihen, että näin oli tarkoitettu, epäonnen oli määrä osua tällä kertaa minun kohdalleni. Elämäntapojen vaikutusta sairastumisen jälkeiseen toipumiseen painotetaan vain yhdessä artikkelissa. Vastausta sairastumiseen yritetään löytää myös uskonnosta.

”Menneisyys on heittänyt elämäni pitkiä varjoja, joiden alta yritän nyt pyristellä pois. (...) Masennukseeni ei ollut yhtä konkreettista syytä. Taakkaa kertyi pitkältä ajalta ja kun painolastia on riittävästi, mieli ei pysty enää käsittelemään sitä. Silloin ruumis alkaa oireilla.” Anna 2010: 41. 48–49.

”Olen perusluonteeltani iloinen, en katkera. On turhaa kyseenalaistaa, miksi tämä kaikki tapahtui juuri minulle. Siihen en saa koskaan vastausta.” MN 2010: 43. 42.

”Rukoilin kyllä, etten haluaisi vielä lähteä tästä ihanasta elämästä, mutta jos lähtö tulee, en voi muuta kuin tyytyä siihen. (...) Oleellista ei ole se, mitä tapahtuu vaan se, miten siihen suhtautuu.” Apu 2010: 41. 26.

Puoliso

Puolison tuki on merkittävässä asemassa sairauden aikana. Vakava sairaus voi lujittaa suhdetta tai hajottaa jo muutenkin tasapainottoman parisuhteen. Puolison läsnäolo tuo tukea ja toivoa rankan kokemuksen aikana. Saadusta tuesta huolimatta sairauden kanssa ollaan lopulta melko yksin. Vain sairastunut kokee kivut ja säryt, vain hän joutuu syömään lääkkeitä ja hän yksin kokee niiden sivuvaikutukset, vaikka puoliso yrittäisikin ”sairastaa” mukana. Kun puoliso on tukena tiukassakin paikassa, tämä vaikuttaa positiivisesti parisuhteeseen lujittamalla sitä.

Vaikeudet ovat tiivistäneet Susannen avioliittoa. ”En usko, että enää voi tapahtua mitään sellaista, mikä järkyttäisi suhdettamme.” MN 2010: 43. 42.

Voisi kuvitella, että sairauden määrittellessä ja pyörittäessä elämää, roolit perheessä sekoittuvat. Kun sairastunut (äiti) ei enää pystykään huolehtimaan pyykin pesusta ja

ruoanlaitosta, roolit vaihtuvat. Sairauskertomuksissa roolit kuitenkin pysyvät melko muuttumattomina tai niitä ei avata sen erityisemmin.

Puolisoiden tuki mitataan ennen leikkausta/lääkityksen alkua ja leikkauksen jälkeisinä aikoina, koska silloin hänen turvallista olkapäätään tarvitaan eniten. Kotona voidaan joutua tekemään esimerkiksi erikoisjärjestelyjä, kun leikkauksen jäljiltä heikossa kunnossa oleva potilas ei pystykään liikkumaan samalla tavalla kuin ennen. Miesten tehtävä on pitää yllä toivoa, vaikka heitäkin pelottaisi. Aviomies saattaa tuntea itsensä avuttomaksi, mutta hän ei saisi näyttää sitä sairastuneelle, joten miesten täytyy löytää omat keinonsa selviytyä tiukasta tilanteesta. Yksi selviytymiskeino näyttäisi olevan pako ”sairaasta maailmasta” työelämään, sillä puolisoiden pelkoja ei juurikaan käsitellä artikkeleissa.

Toipuminen & muutos

Sairaudesta toivutaan yllättävänkin nopeasti leikkauksen, hoitojen ja/tai lääkityksen ansiosta. Sairastuneilta löytyy taistelutahtoa ja mielenlujuutta päihittää elämää järkyttänyt ja koetellut ”ulkopuolinen vihollinen”. Sairastunut odottaa kuin kuuta nousevaa sitä päivää, jolloin lääkäri toteaa taudin kukistuneen. Tämän kuultuaan potilas kokee huojentumista ja helpottuneisuutta. Kaikki sairastumiseen liitetyt negatiiviset lataukset häviävät kuin tuhka tuuleen. Toipumiseen voi olla useitakin syitä.

”Toipumisen kolme tärkeintä pilaria ovat olleet oikea lääkitys, psykoterapia ja voimauttava valokuvaus.” Anna 2010: 41. 49.

Vaikka tauti onkin voitettu tai saatu hallintaan lääkkeiden turvin, sen kanssa joudutaan elämään, jos kyseessä on esimerkiksi krooninen sairaus. Kokemus pysyy mielessä pitkään. Vaikka esimerkiksi syöpä on rankka sairaus, on se sairaus muiden joukossa. Toipumisen aikana synkistä hetkistä matkataan kohti valoa. Artikkeleissa ei puhuta lainkaan taudin uusiutumisen pelosta tai yleisesti elämän haavoittuvuudesta. Potilaista halutaan näin luoda positiivista mielikuvaa. He ovat kokeneet paljon kärsimystä, mutta katsovat silti luottavaisina tulevaisuuteen.

Minäkuva kokee muutoksen toipumisen aikana. Kun sairaus rikkoo jotakin sisäisesti tai ulkoisesti, ihminen ei koe olevansa enää eheä. Eheytyminen alkaa

toipumisvaiheessa ja sen kesto on vaihtelevaa. Sairastunut muun muassa peilaa entisiä aikoja nykyisyyteen, ja hän kokee rankan kokemuksensa jälkeen olevan aivan eri ihminen kuin lähtötilanteessa, sairastuessaan. Muutos saattaa olla yksinkertaisimmillaan sitä, että omaan itseen ei suhtauduta enää niin kriittisesti. Myös elämää katsellaan nyt laajemmasta näkövinkkelistä: aikaa ei enää tuhhlata turhan murehtimiseen, kun suuremman luokan kriisistä on jo selvitty.

Toivo

Saduissa prinssi saa vihollisen kukistettuaan prinsessan ja puoli valtakuntaa. Kun sairastunut käy lähes kirjaimellisesti kolkuttelemassa pimeyden portteja, taistelee ”vihollista” vastaan ja lopulta parantuu, hänet ”palkitaan” elämisen tärkeyden oivaltamisella. Matkalla diagnoosista, leikkaukseen, lääkitykseen ja toipumiseen, mahtuu paljon menetyksiä. Ensisijaisesti menetykset ovat fyysisiä esimerkiksi rintasyövässä, mutta yhtä paljon elämää voi järkyttää äitiyden ilon menettäminen. Tärkeää on hyväksyä menetykset. Sairastunut joutuu myös aina luopumaan jostakin mutta yleensä hän saa tilalle jotain uutta. Esimerkiksi leikkaussalissa potilas luovuttaa elämänsä lääkärin käsiin, jolloin vastuu itsestä siirtyy.

Elämä on elämisen arvoista, koska sairaus on vain yksi vaihe elämässä. Merkille pantavaa on, että toivoa ei missään sairauden vaiheessa menetetä. Eli toivo parantumisesta kulkee mukana koko sairauskertomuksen ajan. Kun sairaus on voitettu ja saatu terveen paperit, ei sairauteen jäädä piehtaroimaan vaan laitetaan uutta vaihdetta silmään. Kun tilanteeseen on saatu riittävästi etäisyyttä, sairaus ei ole enää elämää hallitseva tekijä, vaan vain yksi koettelemus elämänviivalla.

”Nykyään voin nähdä kaikessa kokemassani jo jotain hyvääkin. Minä selvisin.” Anna 2010: 41. 49.

”Yritämme nyt elää päivän kerrallaan ja toivomme, että jossain vaiheessa meille tapahtuisi jotain hyvääkin.” MN 2010: 43. 42.

Tekemäni havainnot saavat vahvistusta jo aiemmasta tutkimuksesta. Ulla Järven (2011) väitöstutkimuksesta selviää, että Hyvä terveys -lehden potilastarinat noudattelevat draaman kaarta, joissa potilas koettelemustensa kautta löytää itsensä uudesta tilanteesta. Hyvän terveyden tarinat alkavat ensioireista tai diagnoosista, syy-

selitys-suhde puuttuu, potilaat kertovat yksityiskohtaisesti fyysisistä kivuista, sairaus koettelee ja panee kärsimään, mutta lopulta toipuminen alkaa. (Järvi 2011, 121–125.)

Järvi (2011, 133) tekee mielestäni erittäin tarkan havainnon sairaustarina-journalismissa taistelevista inhimillisistä pyrkimyksistä ja nämä pyrkimykset pätevät myös omiin kertomuksiini. Journalismi ei voi kieltää ikiaikaista kiinnostusta onnettomuuksiin tai kauheuksiin, toisaalta toimittajilla on pyrkimys kirjoittaa hyviä, dramaattisia tarinoita. Kolmanneksi journalistin ohjeet painavat toimittajan selkärangassa, jolloin pyritään myös ihmisen yksityisyyden kunnioittamiseen.

7.4.2 Toisen sairauskertomus

Toisen sairauskertomuksessa aiheutetaan kärsimystä ja pahaa oloa muille. Tähän luokkaan kuuluvat äiti, jonka poika teki itsemurhan ja koulukiusauksesta nuoruudessaan kärsinyt mies. Varsinaisesti sanan *sairaus* merkitys ei juuri kohtaa koulukiusauksen kanssa, kun taas itsemurha toimii tässä yhteydessä paremmin, sillä itsemurhan tehnyt sairasti masennusta. Toisen sairauskertomus -luokka onkin enemmän viitteellinen verrattuna esimerkiksi rikos- ja parisuhdekertomuksiin, joihin valitut artikkelit loksahivat kuin palapelin palaset paikoilleen. Artikkelien osalta tämä luokka ei ole kovin yhtenäinen, joten sen takia olen käyttänyt melko paljon sitaatteja tuomaan esimerkkejä.

Ei oireilua

Toisen sairauskertomuksessa käsitellään lyhyesti oireita, ja edetään suoraan diagnoosiin, jos sellainen on olemassa. Diagnoosi ei yllätä läheisiä, mutta sairastunut tai hänen toimintansa huolestuttaa.

Ilkka sairasti pitkäkestoista keskivaikeaa masennusta, joka diagnosoitiin yläkoulun lopulla. Masennuksen syyksi todettiin, ettei hän ollut löytänyt aggressioilleen purkautumiskanavaa. MN 2010: 43. 37.

Itsemurhan tehnyt toivoo, ettei hän valinnoillaan aiheuta muille tuskaa. Läheiset joutuvat kuitenkin seuraamaan vierestä toimettomina kuinka itsetuhoisesti ajatteleva

poika yrittää hakea ratkaisua hankalaan tilanteeseensa. Äiti esimerkiksi yrittää valaa poikaan uskoa ja toivoa, ja lopulta äiti kieltää poikaa kuolemasta oman käden kautta.

Kiusaajan perimmäinen syy tuntuu olevan oman pahan olon purkaminen muihin. Kiusaajan ”diagnoosi” ei tule artikkelissa esille, koska juttu on rakennettu kiusatun näkökulmasta. Kiusaajan motiivina ei millään tavalla kyseenalaisteta tai edes pohdita syitä siihen, miksi juuri hän ryhtyi kiusaajaksi. Erot johtuvat pitkälti siitä, että itsemurhassa on kyse äidin ja pojan verisiteestä, kun taas koulukiusauksessa kiusattua ja kiusaajaa yhdistää vain koulumaailma.

Vihjeitä tulevasta

Tulevasta annetaan selkeitä vihjeitä, eli lukijaa johdatellaan kohtaamaan tuleva. Tehdyt ratkaisut tai tilanteet eivät täten tule yllätyksenä tai ilman varoituksia. Toisen sairauskertomuksessa lukijaa pidetään kädestä kiinni ja häntä talutetaan, kun omassa sairauskertomuksessa lukija lähes kuin heitetään leijonille.

Eriäinen lähestymistapa johtunee kenties siitä, että omassa sairauskertomuksessa ollaan niinkin abstraktin ja epävakaa ilmiön kuin sairauden armoilla, toisen sairauskertomuksessa ollaan loppujen lopuksi ”vain” toisen ihmisen armoilla.

”Kaiken yllä leijui väijäämättömyyden tuntu. Ajattelin, että tuollaisella luonteella Ilkka ei selviä aikuisten maailmassa. Hän oli liian hauras.” MN 2010: 46.37.

Vaikka Halonen viihtyi hyvin yksin, koulussa hän ei ollut mikään erakko. Yhdeksänvuotiaana hän ohjasi ensimmäisen monista koulunäytelmistä. Tuleva ammatinvalinta alkoi olla selvä: hän aikoi näyttelijäksi tai ohjaajaksi. Anna 2010: 44. 34.

Ei häpeää

Kokemuksesta puhutaan oikeilla nimillä, häpeilemättä. Itsemurhan tehneen läheisen tai koulukiusauksen uhrin ylle ei lyödä leimaa, sillä heidän ihmisarvonsa on aivan yhtä arvokas kuin muidenkin.

Mari-Annen mielestä on korkea aika heittää romukoppaan häpeä, synti ja syyllisyys, jotka itsemurhia verhoavat. MN 2010: 46. 37.

Artikkeleissa jätetään kuitenkin kertomatta esimerkiksi se fakta, että Suomi kuuluu maihin, joissa tehdään väkilukuun nähden paljon itsemurhia tai että koulukiusaus on

lisääntynyt läpi 2000-luvun. Kokemus siis kerrotaan hiukan kaunistellen, ei synkistellen, tai saatetaan jopa luottaa lukijan yleissivistykseen. Koska artikkelin päähenkilö kertoo jo hyvin avoimesti kovista kokemuksistaan, toimittaja ei ole nähnyt tarvetta lisätä tuskaa mässäilemällä tilastollisilla luvuilla. Lisäksi yhden ihmisen kohtaloon pystyy paremmin eläytymään verrattuna satoihin tuhansiin.

Shokkia ja piinaa

Toisen sairauskertomuksessa painotetaan shokkitilannetta ja piinaa. Kyseessä ei siis ole mikään ”pikku juttu”, mustelma joka häviää parantuessaan, vaan pitkäkestoinen, toipumista vaativa rankka kokemus. Sokki tulee henkisen iskun reaktiona, se järkyttää ja koettelee. Sokissa ajantaju hämärtyy ja asioiden ymmärryskyky vääristyy.

Piinaa puolestaan käytetään kuvaamaan negatiivisen kokemuksen jatkuvuutta. Kyseessä on niin sanottu eloonjäämistaiselut, jossa kädenvääntöä käyvät piinaaja ja piinattu. Piina ei tunnu päättyvän koskaan, siksi sanalla on niin kiduttava kaiku.

Ilkan katoamista seuranneet kaksi kuukautta Mari-Anne eli vain tunti kerrallaan. ”Olin sokissa.” (...) Shokkitilaa kesti puolisen vuotta. MN 2010: 46 37–38.

Jälkikäteen ajateltuna kolme vuotta kestäneellä piinalla on ollut monia tärkeitä vaikutuksia Arto Halosen elämään. Anna 2010: 44. 34.

Syy-selitys

Syy-selitys-suhde tulee selkeästi esille eli syy tai syyllinen tiedetään ja se kerrotaan. Syy, selitys ja syyllinen kulmineituvat toisiinsa, kun pohditaan mitä olisi voinut tehdä toisin. Syy saattaa löytyä osittain myös itsestä tai omasta käytöksestä.

Traaginen, varhainen loppu oli monen tekijän summa. Kukaan ei ole syyllinen. ”Ja toisaalta syyllisiä ovat kaikki, jotka tavalla tai toisella lisäsivät Ilkan taakkaa. Minäkin.” MN 2010: 46. 38.

”Olin varmasti aika dominoiva henkilö koulussa. Jyräsin mielipiteitäni läpi.” Kun päästiin yläkouluun, kaikki muuttui. Kaveripiiri käänsi Haloselle selkänsä. Anna 2010: 44. 34.

Tärkeä huomio on, että esimerkiksi koulukiusauksesta kertovassa jutussa kerrotaan mitä kiusaaja nykyisin tekee. Hänellä oli jo kouluaikana kyky puhua muut puolelleen ja nykyisin hän on menestyvä lakimies. Lukijan tulkinnan varaan jää se, onko tarkoitus mustamaalata kiusaajaa vai kertoa lukijoille, että entinen koulukiusaaja

”kiusaa” nykyisin hiukan erilaisissa ympyröissä. Kiusaaja ei koskaan pyytänyt tekoaan anteeksi, joten se, että kiusattu tuo kokemuksensa julkisuuden areenalle, voisi pitää eräänlaisena rangaistuksena. Ehkä kiusaaja jutun luettuaan tuntee pistoksen sydämessään. Samanlainen tulkinta pätee kohtalaisen hyvin itsemurhan tehneen pojan juttuun. Osasyllinen pojan itsemurhan takana on yhteiskunta, koska masentuneen hoitoja ei pystytty räätälöimään tarpeeksi hyvin.

Selviytymiskeinot

Rankan kokemuksen kestämiseen tai siitä toipumiseen tarvitaan selviytymiskeinoja. Toisen sairauskertomuksessa kulkee mukana koko ajan myös toivo siitä, että kokemuksesta selviydytään. Missään vaiheessa toivoa ei menetetä. Tämä luo jälleen lukijalle positiivista mielikuvaa haastateltavista. He ovat muun muassa hauraalta näyttäviä, joissa on samalla jotain hyvin vahvaa. He ovat ikään kuin ”yli-ihmisiä” jotka kertovat rankoista kokemuksista avoimesti, mitään peittelemättä ja selviytyvät lähes mistä tahansa.

”Nauran nykyään aina kun mahdollista. Oikein etsimällä etsin ilonpisaroita ja puristan niistä kaikki mehut. Se on osa selviytymisen palapeliä.” MN 2010: 46. 38.

Halosen keino selvitä oli ajatella asiaa pidemmällä tähtäimellä: jos pari vuotta kestää, piina päättyy itsestään peruskoulun loppuun. ”En halunnut vaihtaa koulua vaan kohdata tilanteen. Tuntui, että lähtemällä olisin antanut heidän voittaa.” Anna 2010: 44. 34.

Oma käytös

Kokemuksen kautta pohditaan omaa käyttäytymistä, mutta se saa myös jossittelemaan. Ehkä tyypillisin vihan kanavointikeino on juuri jossittelu. Se on kuitenkin käytännössä turhaa, sillä tapahtunut on jo tapahtunut eikä sille enää mitään voi. Tapahtuneella on ollut tietyt, hyvät tai huonot, vaikutukset elämään ja siihen täytyisi tyytyä.

Mari-Anne ei tiedä, olisiko mikään voinut estää Ilkan itsemurhaa. (...) Toisaalta, vaikka itsemurha olisi saatu sillä kertaa estettyä, Ilkka olisi voinut onnistua myöhemmin. MN 2010: 46. 38.

”Jouduin pohtimaan omaa dominoivuuttani. Itsessään on vaikea nähdä virheitä, mutta selän kääntäminen tekee nöyräksi.” Anna 2010: 44. 34.

Jossittelu voi auttaa kuitenkin käsittämään, että missä mentiin vikaan tai miten kannattaisi jatkossa toimia. Jossittelua voidaan käyttää myös toivon rakentamiseen.

Muutos

Läpikäyty rankka kokemus vahvistaa, ja muuttaa ihmisen elämäntilannetta. Toivottoman lohduttomalta näyttävä tilanne kääntyy lopulta kokemukseksi, jonka myötä ihminen muuttuu ja löytää itsensä uudelta tilanteelta. Nurinkurisella tavalla ajateltuna, ihmisen täytyi kokea tämä rankka kokemus, jotta hän vahvistuisi ja saisi elämälleen uudenlaisen suunnan. Negatiivinen kokemus kuuluu siis hyvin olennaisena osana elämään, ja sen vaikutukset tuntuvat vielä pitkään.

Mari-Anne sanoo, että oman lapsen kuolemasta ei voi koskaan selviytyä kokonaan. ”Jalat kantavat jo, mutta suru on seuralainen aina.” MN 2010: 46. 38.

Koulukiusaus viritti Halosen yhteiskunnallista ajattelua herkäksi heikkojen ja syrjittyjen asemalle. Teema näkyy niin Prinsessassa kuin muissakin Halosen elokuvissa. Anna 2010: 44. 34.

Toisen sairauskertomuksen perimmäinen tarkoitus on tuoda valoa ja toivoa ihmisille, jotka ovat tai ovat olleet elämässään samanlaisessa tilanteessa.

7.4.3 Rikoskertomus

Rikoskertomuksen kaavassa kohtuuttoman suurta tuskaa ja vääryyttä sisältävä teko johtaa siihen, että kaltoin kohdeltu henkilö lähtee määrätietoisesti tavoittelemaan oikeutusta ja tuomiota, jotta ”paha saisi palkkansa”. Kertomuksen punaisena lankana kulkee vastakkainasettelu: hyvä vastaan paha. Tähän osioon kuuluvat: homehelvettiin joutunut nainen, henkirikoksen uhrina poikansa menettänyt äiti sekä pedofiilin uhriksi nuoruudessaan joutunut mies.

Vääryys

Kohtuuton vääryys, huijaus tai rikos toimii tapahtumasarjan käynnistäjänä.

Alkutilanteessa artikkelien päähenkilöt kuvataan rehellisinä, normaalia elämää elävinä kansalaisina. He suhtautuvat vielä elämäänsä positiivisesti, koska eivät ole aikaisemmin joutuneet toisen ihmisen tekemän, tarkoin suunnitellun vääryyden uhriksi.

Kun tapahtumasarja käynnistyy, niin suunnitelmallisuus korostuu, mutta teko voi olla myös äkkipikaisuuden tulos. Vääryys on ehkä jouduttu tekemään olosuhteiden pakosta tai olosuhteista johtuen. Suunniteltu teko kuvaillaan tehdyn kylmän viileästi ja pitkällisen harkinnan tuloksena. Rikollinen yrittää peitellä suunnitelmallisuutta valheilla tai jopa tekopyhästi piiloutumalla uskonnollisuuden taakse.

”Myyjät olivat uskovaisia. Talossa ei ollut muita kirjoja kuin jokaisen yöpöydällä oma Raamattu.” Apu 2010: 40. 18.

Vääryys, huijaus tai rikos kohdistuu joko itsen tai läheiseen. Ymmärrettävistä syistä itsen kohdistunut vääryys on helpompi antaa anteeksi kuin toiseen kohdistunut. Vääryyden teko on kuitenkin aina yhtä kohtuuton riippumatta siitä kehen epäoikeudenmukaisuus kohdistuu. Vielä tässä vaiheessa uskotaan Suomen oikeuslaitokseen. Koska rikos on kohdistunut syyttömään, luotetaan siihen, että syylliset tuomitaan. Pikku hiljaa vääryyden kohteeksi joutuneiden luottamus alkaa kuitenkin rakoilla, koska ”vihollinen saa liittolaisia”. Pettymys on suuri, kun oikeutta ei tule. Alkuasetelmien nousukausi on kääntymässä kohti katastrofia.

Vastakkainasettelu

Vastustajan liittolaiset paljastuvat vääryyden kohteeksi joutuneille yllätyksenä ja suurena järkytyksenä. Huijauksessa saattaa olla mukana kokonainen kopla tai tekijää suojellaan määrätietoisesti.

”Oli loukkaavaa kuulla myöhemmin, että paikkakunnallamme opettajan teot tiedettiin. Hän oli käyttänyt seksuaalisesti hyväkseen muitakin koulun poikia. Niin rehtori kuin muutkin opettajat salasivat asian, sillä paikkakunnan hyvä veli -verkostot toimivat tehokkaasti.” Apu 2010: 45. 34.

Lukijan sympatiat saadaan haastateltavan puolelle korostamalla vastakkainasettelua. Vastakkainasettelu noudattaa rikoskertomuksessa koko matkan malleja hyvä vastaan paha, uhri vastaan tekijä, syytön vastaan syyllinen. Esimerkiksi uskovainen puuseppä vastaan kirkosta eronnut kirjailija. Syyllisen kuuluu kantaa vastaa teoistaan, sillä syy ei ole uhrin. Näin ei kuitenkaan tapahdu. Vääryyden kohteeksi joutuneet tuntevat itsensä petetyiksi ja huijatuiksi.

Rikossanastoa viljellään artikkeleissa jonkin verran. Esimerkiksi syyllinen vapautuu tuomion kärsittyään, mutta läheisen menettänyt saa ”surun elinkautisen”. Myös homehelvetistä kärsitään tai elämästä on tehty helvetti. Tämä on yksi esimerkki vastakkainasettelusta, jossa tilanne onkin kääntynyt pääläelleen. Syyttömät kokevat elävänsä helvetin tulikiven katkuisessa maailmassa, ja heitä rangaistaan tekemättömistä teoista, kun taas kärsimykset aiheuttanut pääsee kuin koira veräjistä. Väreillä kuvataan mielentilaa; mieli on mustana synkkyydestä ja tuskan määrä on sanoinkuvaamaton.

Syy-selitys

Syitä ja selitystä sille mitä tapahtui, käsitellään rikoskertomuksessa paljon tarkemmin kuin sairauskertomuksessa. Koska syyllinen on tiedossa, häneltä kaivataan myös selitystä. Kaikilta sitä ei saada, sitä ei kerrota tai selitys jää lukijan tulkinnan varaan. Merkille pantavaa on, että yhdessäkään artikkelissa syitä/syyllistä ei etsitä itsestä. Turha jossittelu loistaa poissaolollaan. Tämä on osa rikoskertomuksen kaavaa, jossa roolit ovat päivänselvät. Artikkelit on rakennettu uhrin näkökulmasta katsoen eikä syylliselle anneta edes mahdollisuutta puolustautua, jos nyt jotain puolustettavaa ylipäätään olisi.

Syyllinen ei välttämättä edes tunnusta tehneensä vääryyttä, vaikka näyttöä häntä vastaan on. Tämä johtaa siihen, että syytön joutuu tekemään lisää töitä ja hänen piinansa pitkittyy ennen kuin oikeudenmukaisuus lopulta toteutuu.

”Myyjä alkoi tietysti väittää, ettei tiennyt talossa olevan hometta. Meidän oireemme alkoivat kuitenkin niin äkkiä, että edellisilläkin asukkailla oli pakko olla jotakin!” (...) Myöhemmin Päivi kuuli naapureilta, että rouvalla ja perheen kahdella lapsella oli astma. Apu 2010: 40. 18.

Syitä sille, miksi näin tapahtui juuri minulle tai läheiselleni, ei juuri mietitä. Syyllinen on teoillaan ja aiheuttamallaan tuskalla ”dominoanut” syyttömän alistumaan tilanteeseen. Syytön kokee itsensä lyödyksi, jolloin syyllisen asema näyttäisi parantuvan. Alistetusta asemasta on kuitenkin parhaat lähtökohdat ryhtyä vastaiskuun, sillä sitä syyllinen vähiten odottaa.

Vääryyden korostuminen

Rahalla tai ajan määreillä korostetaan vääryyden mittavuutta ja menetyksen suuruutta. Kun syyttömän kohtuutonta kärsimystä painotetaan, luodaan sellainen mielikuva, että syyllinen on ikään kuin vääryydellä ja viekkaudella ”varastanut” rahaa ja aikaa häneltä. Näinhän toki todellisuudessa onkin.

Päivi laskee, että takkiin tuli 150 000 euroa talosta, 27 000 euron edestä vuokria ja 14 000 euroa oikeudenkäyntikuluja. (...) ”Kului yli viisi vuotta, kun asioita hoidettiin ’sivistyneellä tavalla’.” Apu 2010: 40. 20.

”Odotin ainoan lapseni varmaa kuolemaa 9 tuntia 22 minuuttia.” Krister menehtyi 10.10.2008. Seura 2010: 41. 26.

”Vasta neljä vuotta terapiaa kolme kertaa viikossa aukaisi tiukat umpisolmut, joiden sisään Toni Edelmann oli itsensä sitonut.” Apu 2010: 45. 33.

Lukijan tulkinnan varaan jää se mitä kaikkea menetetyllä ajalla tai rahalla olisikaan voinut tehdä ja miten sen olisi voinut käyttää. Yksityiskohtien avulla mielikuvia tilanteista syvennetään. Kovin yksitoikkoisen kuvan saa lauseesta: Menetin yli 200 000 euroa. Kun taas lause, johon on eritelty eri kulut, vie lukijan paljon syvemmälle. Menetty aika ja raha ovat aina pois jostain muusta, eikä niitä ole mitenkään mahdollista saada takaisin, mutta menetysten perään ei itketä.

Avustaja

Rankan kokemuksen aikana matkan varrelta löytyy arkkityyppi, avustaja. Kun usko tulevaisuuteen horjuu tai on jo lähes menetetty, avustaja tulee viime hetkellä apuun. Ilman avustajaa kokemuksesta ei selvitäisi. Avustaja tukee, selvittää, korjaa, huolehtii ja palauttaa uskoa yhteiskuntaan. Avustaja ei ole koskaan oma puoliso, vaan aina joku henkilökohtaisen elämän ulkopuolinen henkilö. Artikkeleissa avustajan roolissa on terapeutti, rahoittaja tai mielenterveystoimiston ammatti-ihminen.

Puolison tuen tärkeyttä käsitellään artikkeleissa lyhyesti. Puolisot ovat korvaamattoman kuuntelijan tai rohkaisijan roolissa. Koska puolisot jäävät valokeilan ulkopuolelle, tämä korostaa entisestään vastakkainasettelua syyllisen ja syyttömän välillä. Kyse on ennen kaikkea kahden ihmisen välisestä taistelusta, vaikka tilanne välillisesti koskettaa muitakin.

Tuomio

Kaikissa meissä asuu sisimmässä oikeudenmukaisuuden kaipuu, joten epäoikeudenmukaisuus synnyttää kenessä tahansa suunnatonta suuttumusta.

E erityisen korkealle mielipaha nousee silloin, jos kohtuuton vääryys osuu omalle tai läheisen kohdalle.

Syyttömät haluaisivat itse päättää siitä, miten vääryys korjataan ja jonkinlaisia takeita kaivataan siitakin, ettei syyllinen enää koskaan syyllistyisi vastaavaan. Takeita tästä ei saada, joten olisi lähes luonnollista, että seuraava käänne on lähteä kostoretkelle.

Mutta koska elämme sivistysvaltiossa nimeltä Suomi, niin oikeus saa määrätä tuomiot ja rangaistukset oman käden oikeuden sijaan. Paha voi saada palkkansa myös jonkinlaisen nöyryytyksen muodossa.

Toni Edelmann osoitti suurta rohkeutta ja päättäväisyyttä, kun hän vuosituhannen vaihteessa etsi käsiinsä hänet raiskanneen opettajan ja kutsui hänet kahvilaan. (...) ”Sanoin, että olet pahimman luokan pedofiili ja tehnyt elämästäni helvetin. Hän alkoi itkeä ja minä poistuin. Olin päässyt irti ja päästänyt irti. Tapahtuma jäi historiaan.” Apu 2010: 45. 34.

Epäoikeudenmukaisuuteen syyllistynyt ei kadu tekoaan, ei edes tuomionsa jälkeen. Jos hän olisi näin tehnyt, oikeus olisi edes osittain käynyt toteen ja anteeksi antaminen olisi ollut helpompaa. Rikuskertomuksessa oikeudenmukaisuus tuntuu kuitenkin olevan anteeksianto tärkeämmässä asemassa.

Kaikki eivät ole tyytyväisiä saatuihin tuomioihin, eikä tyytymättömyyttä millään tavalla peitellä. Katkeruutta korostaa vielä se, jos omaisille esimerkiksi lankeaa oikeudenkäyntikulujen maksaminen tai syyllisen vankeusaika yllättäen lyhenee.

Muutos

Tapahtuneen jälkeen elämä on muuttunut pysyvästi eikä menneeseen ole paluuta. Rikoksen kohteeksi joutuneet luonnollisesti ajattelevat mennyttä ajanjaksona, johon eivät haluakaan palata. Koska oikeus on tapahtunut ja paha saanut palkkansa, niin menneisyys koetaan selvitetynksi ja tapahtuman kanssa ollaan sinut tai ainakin yritetään olla. Itseen kohdistuneen rikoksen käsittely, hyväksyminen ja elämän jatkaminen, on vielä mahdollista. Mutta esimerkiksi läheiseen kohdistunut rikos on

kuin sietämätön elämäkumppani, jonka kanssa on katkeruudesta huolimatta sopeuduttava elämään.

Rankan kokemuksen kestämiseen tai siitä toipumiseen tarvitaan usein selviytymiskeinoja, jotka jokainen kehittää itse.

Homehelvetin aikana Päivi kirjoitti satukirjan Turhamainen aasi, vuonna 2008 ilmestyi romaani Valkoinen nainen. ”Prosessin aikana neuloin myös 22 norjalaista kirjoneulevillatakkia, mikä kertoo paljon siitä odottamisesta.”
Apu 2010: 40. 19.

Epäoikeudenmukaisuutta kokeneet syyttömät lähtivät määrätietoisesti hakemaan oikeutusta, he saivat sitä ja ovat nyt jokseenkin tyytyväisiä tilanteeseen. Rikokertomuksen lopussa uhri kokee muodonmuutoksen selviytyjäksi, kokemus on kasvattanut häntä.

7.4.4 Parisuhdekertomus

Parisuhdekertomuksessa kahden ihmisen välinen suhde kohtaa ylitsepääsemättömiä vaikeuksia. Vaikeudet johtavat eroon tai puolison kuolemaan. Kertomuksessa korostuvat avioliiton, lasten ja toimivan parisuhteen merkitys. Tähän luokkaan sijoittuvat: rankan avioeron läpikäynyt nainen, sokeutunut ja leskeksi jäänyt nainen sekä väkivaltaisesta suhteesta paennut nainen.

Lapset ja häät

Parisuhdekertomuksen kohokohtia ovat lasten syntymät ja häät, jolloin eletään elämän parasta aikaa. Merkkihetket myös vahvistavat mielikuvaa siitä, mikä on perinteisessä mielessä ollut naisen tehtävä; mennä naimisiin ja tehdä lapsia. Parisuhteessa naisen tehtävä on olla pesänrakentaja, hän myös kunnioittaa ja tukee miestänsä. Parisuhteen eteen ei tarvitse tehdä töitä, sillä arki sujuu omalla painollaan. Elämä pyörii pitkälti lasten ympärillä.

Marjukka Halttunen oli 22-vuotias, kun he menivät naimisiin vuonna 1964. Avioliiton ensimmäiset vuodet olivat rakkauden kultaamia ja kuin onnen sinetiksi syntyi Sami vuonna 1967. Seura 2010: 43. 48.

Parisuhde alkaa kehittyä alun symbioosista kohti kumppanuutta. Rakkaus on se väline, jolla parisuhteessa muodostetaan kasvualustaa tulevaisuudelle. Riitoja ei ole, eikä epäilyksiä toisen luottamuksesta. Tunnelma kahdessa parisuhdekertomuksessa on kevyt kuin kimalaisen lento ja huolet hyttystäkin pienempiä. Tai päinvastaisesti kuten kolmannessa kertomuksessa; kukaan lähipiiristä ei tiedä mitä perheen täydellisen ulkokuoren alle todellisuudessa piiloutuu.

Puoliso

Parisuhdekertomuksessa haastateltavan lisäksi päähenkilönä toimii puoliso. Tästä syystä puolisoa tai hänen käyttäytymistään kuvaillaan tarkasti.

”Esko oli järkyttävän komea mustassa nahkatakissaan”, Marjukka kihertää. Seura 2010: 43. 48.

”Jarmo oli lyhyt ja lapsenkasvoinen – vaalea maitopoika. Hän ei ollut prinssityyppiä, mutta ihastuin hänen älykkyyteensä, tunneälyynsä ja hänen erikoiseen tapaansa puhua.” Seura 2010: 45. 55.

Rikoskertomuksessa korostettiin vastakkainasettelua hyvä vastaan paha, mutta parisuhdekertomuksessa vastakkainasettelua painotetaan hiukan eri tavalla. Parisuhde muodostuu aina kahden ihmisen välisestä suhteesta, joten on varsin luonnollista, että artikkeleissa puoliso tuodaan esille - hyvien tai huonojen ominaisuuksiensa kera. Vaikka puoliset saatetaan kuvailla ihannemiehinä, he eivät ole synnittömiä. Tällä korostetaan heidän inhimillisyyttään. Yksi on tolkuttoman mustasukkainen, toinen taas naisten perään ja kolmas kunnianhimoinen uraohjus.

Myös itse haastateltavia kuvaillaan yksityiskohtaisesti. Positiivisissa kuvailuissa korkeasti koulutetuille naisille työelämä on oleellinen osa elämää, mutta parasta elämässä on äitinä oleminen. Negatiiviset kokemukset vaikuttavat konkreettisesti, sillä yksi kuihtuu langan laihaksi tai perhe eristäytyy kotiinsa.

Tasapaino horjuu

Ylitsepääsemättömiltä tuntuvat vaikeudet yllättävät ja ne horjuttavat parisuhteen tasapainoa. Parisuhteessa pyöritään usein ympyrää, mutta kun suunta muuttuu, niin sitten mennään kahdeksikkoo ja kovaa. Voisi kuvailla, että parisuhde on kahden kauppa ja kolmannen korvapuusti. Parisuhdekertomuksissa tämä kolmas ”tekijä”

ujuttautuu salakavalasti elämää sekoittamaan onnettomien tilanteiden muun muassa sokeutumisen, väkivallan ja pettämisen kautta. Rakkauden kultaama onnellinen elo kääntyy tasapainottomaksi horjuiluksi, ainakin hetkellisesti.

Tämä puolestaan johtaa siihen, että parisuhteessa henkilöiden valta-asema muuttuu. Esimerkiksi ennen dominoinut puoliso alkaa entistä hallitsevammaksi tai tasa-arvoinen parisuhde muuttuu dramaattisesti hoitajan ja hoidettavan väliseksi suhteeksi.

Parisuhteen rikkoontumisvaiheen naiset kokevat artikkeleissa ”vuoren kokoisena asiana”. Avioeroa ei harkita tai uskalleta edes ajatella. Pelko ja tilanteen epävarmuus saattaa myös pitää otteessaan, jolloin on kykenemätön tekemään minkäänlaisia päätöksiä. Miehet vähättelevät tilanteen vakavuutta tai eivät ota asiaa tosissaan, vaikka kyse on pitkälti heidän tekemistään virheistä. Jos yhteistä säveltä ei löydy tai apua ei ole saatavilla, ero alkaa vaikuttaa ainoalta, järkevältä vaihtoehdolta.

Ero/kuolema

Tilanteen kärjistyessä äärimmilleen vasta ero puolisoista tai puolison kuolema käynnistää muutoksen. Kun pitkään epävakaana tai jännitteisenä jatkunut tilanne laukeaa, alkaa tunteiden myllerrys, jossa tunnetaan vihaa, surua, pelkoa ja ahdistusta. Jos menneisyyttä käydään läpi, niin menneet ajat muistetaan yleensä hohdokkaina.

Elämää aletaan rakentaa uudelleen, nyt erilaisesta lähtökohdasta yksin ja itsenäisenä. Naiset voivat joutua luopumaan yhteisestä kodista, lapsista, yhteisestä ja suunnitellusta tulevaisuudesta tai pelkästä parisuhteen ajatuksesta. Puoliso on kuitenkin mukana elämässä esimerkiksi lasten huoltajuusasioiden takia tai sitten puoliso elää muistoissa. Mennyt näkyy ja tuntuu konkreettisina asioina vielä elämässä.

Ratkaisevaa elämäntilannetta kuvaillaan artikkeleissa synkkänä kautena, vaikeimpana askeleena tai vapauden hintana. Elämässä on pysähtymisen ja itsetutkiskelun aika. Itsenäiset siivet alkavat kuitenkin pikku hiljaa kantaa ja elämän iloa löytyy eron/kuoleman jälkeenkin.

Syy-selitys

Kaikissa kolmessa artikkelissa etsitään selitystä tapahtuneelle. Syyt myös löytyvät, ne ovat loogisia, järkipäisiä ja niistä kerrotaan avoimesti.

”Kokonaisena perheenä saimme kauhean vähän apua. Jarmo ei autettu. Aaronia yritettiin tukea.” Seura 2010: 45. 58.

On tyypillistä, että väkivaltainen puoliso ei ole ensimmäinen väkivallantekijä naisen elämässä. Näin ei ollut Minnallakaan. Lapsuudenkodissa oli henkistä väkivaltaa, isä oli voimakas hahmo ja saneli tahdin koko perheelle. Anna 2010: 46. 37.

Syy voi olla puolisosssa tai toisessa perheenjäsenessä, mutta syytä voidaan myös yrittää kaataa yhteiskunnan niskaan. Vastuu tapahtuneesta vieritetään yleensä aina jonkun toisen harteille, joten ikävää kokemusta pohdittaessa syytä ei ainakaan ensisijaisesti etsitä itsestä.

Koska syyt ovat luettavissa/lukijan pääteltävissä, voisi tästä vetää johtopäätöksen, että parisuhdekertomuksissa haastateltavat ovat niin sanotusti alttarilla, jossa mitään ei salailta. Mitään ei rajata yksityisyyden piiriin, joten haastateltavat asetetaan ”alasti” lukijoiden kritiikin ja arvioinnin kohteeksi. Koska tapahtumien taustat, henkilösuhteet, parisuhteen karikat ja erot sekä syyt tapahtumille kerrotaan näinkin avoimesti, lukijan tehtäväksi jää arvioida kokonaistilanne eli mikä meni pieleen tai mitä olisi voinut tehdä toisin. Muissa kertomuslajeissa syy-selitys-suhde jätetään paljon avonaisemmaksi.

Uusi puoliso

Parisuhdekertomuksissa uusi puoliso esitellään tai hänestä haaveillaan avoimesti.

Vaikka itsenäinen elämäkin jo sujuu, niin elämä ilman puolisoa tuntuu vajavaiselta.

Pekka Autiovuori tuli jäädäkseen. (...) ”Oivalsin, että tuossahan on ihan lähellä tärkeä ihminen.” Seura 2010: 43. 49.

Jenni on avoin elämälle, jopa uudelle rakkaudelle. Hän kaipaavat miestänsä yhä päivittäin. Seura 2010: 45. 58.

Viime aikoina Minna on huomannut, että hänen suhtautumisensa miehiin on normalisoitumassa. (...) Nyt ajatus uudesta parisuhteesta sekä pelottaa että kiinnostaa. Anna 2010: 46. 37.

Rikoskertomuksessa korostuu vastakkainasettelu hyvän ja pahan välille, sairauskertomuksessa on potilas ja hänen sairautensa, joten parisuhdekertomukseen

ei tunnu kokonaiselta ilman päähenkilön puolisoa. Kertomuksiin tarvitaan aina voima ja sen vastavoima, aivan kuten fysiikassa.

7.5 Kertomuksen journalistiset keinot

Tässä tutkimuksessa yleisaikakauslehtien selviytymisestä kertovat artikkelit käsitetään selviytymiskertomuksiksi. Artikkelit on kirjoittanut toimittaja, mutta toisaalta voidaan ajatella, että kertomuksessa toimittajan virkaa toimittaa kertoja. Ei-fiktiivisessä kertomuksessa on siis vain kahdenlaisia agenteja: henkilöt, joista kerrotaan ja kertoja, joka on samalla tekstin tekijä (Lassila-Merisalo 2009, 56).

Maria Lassila-Merisalo keskittyy väitöskirjassaan ei-fiktio alalajiin, suomalaiseen kaunokirjalliseen journalismiin. Hän tutki muun muassa sitä, millä eri tavoilla kertoja asennoituu päähenkilöön aikakauslehtien henkilöjutuissa. Tutkimusmateriaalinsa, Helsingin Sanomien kuukausiliite, City- ja Image-lehti pohjalta, Lassila-Merisalo listaa seitsemän asennetta, joita kertojalla voi olla: neutraali, analyttinen, empaattinen, ”buddy”, kunnioittava, röyhkeä ja autoritäärinen (2009, 109).

Kertoja, jolla on *neutraali asenne*, ei esitä henkilökohtaisia tulkintoja päähenkilöstä, mutta hän voi esimerkiksi kuvailla päähenkilön ulkoista olemusta. Kertoja, jolla on *analyttinen asenne*, analysoi ja tekee arvioita, mutta hän voi myös esittää kritiikkiä. *Empaattinen asenne* korostaa päähenkilön inhimillisyyttä ja näin se pyrkii luomaan yhteyttä lukijan ja itse jutun välille. Tämä on tyypillisin keino naistenlehdille. ”*Buddy*” yrittää olla tasavertainen jutun päähenkilön kanssa. Tämä tyyli saattaa ärsyttää, mutta myös rikkoo yhtä journalismin perussäännöistä, joiden mukaan toimittaja ei saisi olla kaveri haastateltaviensa kanssa. *Kunnioittavassa asenteessa* kertoja kokee päähenkilön auktoriteettina. Kertoja, jolla on *röyhkeä asenne*, kommentoi päähenkilönsä puhetta suorasukaisesti. *Autoritäärinen asenne* on lähimpänä kaunokirjallisuutta, joten kerronta saa jutun näyttämään kaunokirjallisuudelta, jossa eri äänet sekoittuvat toisiinsa. (Lassila-Merisalo 2009, 109–116.)

Annan, Avun, Seuran ja Me Naisten selviytymiskertomuksissa kertoja asennoituu päähenkilöihin ennen kaikkea empaattisesti tai neutraalisti, mutta asennoituminen tehdään hienovaraisemmin kuin Lassila-Merisalón tutkimuksessa. Empaattisuus ei sinänsä edes yllätä, sillä tutkimusaineiston kaksi lehteä ovat naistenlehtiä. Lisäksi yhdentoista artikkelin päähenkilöstä yhdeksän on naisia. Inhimillinen, suvaitsevainen ja tietynlainen ystävällinen asenne on aistittavissa ainakin sairauskertomuksessa ja parisuhdekertomuksessa. Päähenkilöistä pyritään luomaan tutunomaista, helposti lähestyttävää kuvaa sekä samastumis- ja eläytymiskohdetta lukijalle. Esimerkiksi omassa sairauskertomuksessa sairaus nakertaa potilaina olevien naisten itsetuntoa. Koska naiset ovat tunnetusti empaattisempia kuin miehet, naislukijat pystyvät asettamaan itsensä päähenkilöiden kanssa samaan asemaan.

Neutraalius puolestaan on enemmän rikoskertomusten asenne, mutta osittain myös empaattisuus on läsnä, koska jutuissa samastutaan syyttömän kokemuksiin. Lassila-Merisalón (2009, 109) mukaan asennoituminen säilyy harvoin täysin samana koko jutun ajan, koska asenteet menevät limittäin ja päällekkäin. Mutta yksi asennoitumistapa säilyy yleensä vahvimpana läpi jutun. Esimerkiksi rikoskertomukset sisältävät paljon informaatiota, joka puoltaa neutraalia asennetta. Muun muassa homehelvetti-artikkelissa lukija saa lähes tietoähkyn talon rakennusvirheistä ja ongelmista. Useamman kappaleen verran kerrotaan kuinka seiniä on rakennettu lasivillan, haltexin ja gyprocin voimalla (Apu 2010: 40. 19). Mutta kyllä neutraali asenne kuultaa läpi myös omassa sairauskertomuksessa, kun päähenkilöä ja esimerkiksi hänen kipuiluaan kuvaillaan sanatarkasti.

Oman tutkimukseni valossa Lassila-Merisalón listaan voisi lisätä *toiveikkaan asenteen*. Yksi selkeä, yhdistävä tekijä parisuhde, rikos- ja sairauskertomuksissa on se, että lähes kaikki päättyvät toiveikkaasti. Lehtiartikkelit pyrkivät näin viestittämään, että ne ovat samanlaisessa elämäntilanteessa olevan lukijan tukena, turvana ja toivona.

7.5.1 Näin kertoja havaitaan

Lassila-Merisaloon (2009, 35) mukaan eräs kaunokirjalliselle journalismille tyypillinen piirre on perinteisestä uutiskertojasta poikkeava kertojarooli. Uutisissa kertoja on näkymätön, tunnistamattomissa, kun taas kaunokirjallisessa journalismissa kertoja voi olla näkyvä ja läsnä oleva. Lassila-Merisalo (2009, 37) lainaa Seymour Chatmanin (1978) fiktion tarkoitettua luetteloa kertojan havaittavuuden asteista: tapahtumapaikan kuvaus, henkilöiden identifiointi, ajan tiivistys, henkilön määrittely, raportit siitä, mitä henkilöt eivät ajattele tai sano sekä kommentointi (tulkinta, arvostelu, yleistys). Heikoimmin kertojan näkyvyyden osoittaa tapahtumapaikan kuvaus, voimakkaimmin kommentointi. Seuraavat esimerkit osoittavat hyvin sen, että fiktioteksteille tarkoitettu luokitus pätee myös faktatekstissä, koska kertojan havaittavuus on todennettavissa selviytymiskertomuksistakin.

Kun kertoja kuvailee tapahtumapaikkaa, on selvää, että paikalla ollaan läsnä. Miljööön kuvaus on yleistä, ja mitä tarkemmin kuvaillaan, sen paremmin lukija pystyy miljööön mielessään kuvittelemaan.

Jääkaapin ovea koristaa tärkeä muisto: Ilkan pikkupoikana tekemä sininen kortti, johon on liimattu kissakiiltokuva ja raapustettu horjuvin tikkukirjaimin Hyvää syksyä (MN 2010: 46. 37).

Lehtijutuissa henkilöt identifioidaan varsin varhain, koska ei ole mitään järkeä salailia tai viivyttää henkilön tunnistusta jutun loppuun.

Tasainen arki ilman suuria tragedioita on sokean ja leskeksi jääneen Gyöngyi Pere-Antikaisen hartain toive (Seura 2010: 45. 55).

Lassila-Merisaloon (2009, 39) mukaan henkilöjutuissa tavataan käyttää ajallista yhteenvetoa, kun tiivistetään päähenkilön historia sopivaksi siivuksi juttuun.

Niinpä hän lähti ensin vapaaehtoisena armeijaan ja sen jälkeen kauppaopistoon. Siellä hän kuitenkin löysi omimman asian, elokuvien tekemisen. Kahden vuoden merkonomikoulutuksen ohella syntyi kolmetoista lyhytelokuvaa (Anna 2010: 44. 35).

Henkilön määrittely ei ole lehtitekstissä ongelmatonta. Lehtijutun kertojalla kun ei yleensä ole tapana tehdä luonnekuvauksia päähenkilöistä. Kiertämisen kautta

päähenkilö voidaan kuitenkin saada määrittelemään itse itseään. (Lassila-Merisalo 2009, 39.)

”Olen hyvin spontaani ja päättäessäni jotain toteutan sen seurauksista välittämättä” (Seura 2010: 43. 49).

Sanomatta tai ajattelematta jättämisen raportointi on vielä hankalampaa kuin henkilön määrittely. Ajattelematta jätettyjen asioiden esitys voi olla vain tulkintaa tai arvailua (Lassila-Merisalo 2009, 40). Sanomatta jätettyjä asioita en artikkeleista löytänyt. Kun kertoja puolestaan kommentoi tapahtumia tai henkilöitä, hän tuo itseään esille.

On tyypillistä, että väkivaltainen puoliso ei ole ensimmäinen väkivallan tekijä naisen elämässä. Näin ei ollut Minnallakaan (Anna 2010: 45. 37).

Yleisaikakauslehtien selviytymiskertomusten ”toimittajakertoja” on yleensä heterodiegeettinen. Hän ei itse ole osallisena tarinassa, vaan toimii ainoastaan kertojan roolissa. Tarinaan itse osallistuva kertoja on homodiegeettinen, mutta näitä ei aineistosta juurikaan löydy. Koska tulos on näin järjestelmällinen, voisi tästä vetää johtopäätöksen, että yleisaikakauslehtien selviytymiskertomuksissa kertojan pääasiallinen tehtävä on olla ”näkyttömästi läsnä”. (Lassila-Merisalo 2009, 53.)

7.5.2 Kaunokirjallisen tekstin keinot

Lassila-Merisalo (2009, 88) näkee toimivana Anneli Kauppisen ja Leena Laurisen esittämät keinot asiatekstin ja kaunokirjallisen tekstin eroista ja yhteneväisyyksistä. Kun asiateksti välittää yleisiä ja yhteisiä tietoja, kaunokirjallisuus puolestaan kokemuksia ja elämyksiä.

Kun Rami alkoi lyödä palkintopokaaleillaan, itselleen tärkeillä esineillä, Minna tiesi miehen ylittäneen rajansa. Oliko enää mitään, mitä hän ei tekisi? (Anna 2010: 46. 36)

Asiateksti on huomaamatonta, kun kaunokirjallisuudessa kieli ja tyyli ovat yllättäviä.

Tunnelma oli kevyt kuin kimalaisen lento ja huolet hyttystäkin pienempiä (Seura 2010: 45. 56).

Asiateksti perustuu yleensä yleisesti totena pidettyihin tietoihin, kaunokirjallisuus puolestaan perustuu yksilön kokemuksiin.

”Olin jo omasta syövästäni kauhuissani ja surullinen. Kun vielä Ronjallakin todettiin syöpä, se tuntui melkein huonolta pilalta” (MN 2010: 43. 41).

Nämä esitetyt huomiot tukevat sitä tosiasiaa, että myös selviytymiskertomuksissa näkyy vahvasti kaunokirjallisen tekstin keinot. Rajat eivät ole kuitenkaan näin mustavalkoiset tai ehdottomat, sillä molempien, asiatekstin ja kaunokirjallisen tekstin, piirteet yhdistyvät useammassa reportaaseissa, esseissä ja lehtiartikkeleissa. (Lassila 2009, 88.)

8 POHDINTA

Pro gradu -työni johtolause kantoi koko tutkimuksen ajan. Tuntuu edelleen vahvasti siltä, että elämä on selviytymistä päivästä toiseen. Lisäksi, kuten tästä tutkimuksesta selviää, selviytymisen aiheet ovat arkisia; esimerkiksi syöpä, avioero, koulukiusaus tai oman lapsen kuolema. Varmasti kaikilta löytyy ystävä tai perhetuttu joka on kokenut jonkin edellä mainituista.

Tutkimuksen aikana heräsi suuri kunnioitus selviytyneitä henkilöitä kohtaan, jotka avasivat oman kertomuksensa suurelle yleisölle. Tieteellisen tutkimuksen ohella olen tehnyt työtä myös tunnetasolla, koska toimin tahtomattani haastateltavien tunteiden sijaiskokijana. Selviytymiskertomusten päähenkilöt muuttuivat kuin vaivihkaa ”hyvän päivän tutuiksi”. Esimerkiksi kun kirjailija Päivi Alasalmenta oli maaliskuun Sunnuntaisuomalaisessa juttu, huomasin lukiessani juttua nyökytteleväni, koska ”tunsin” Päivin ja tiesin jo ennestään hänen homehelvetistään.

Vaikka kertomukset olivatkin arkisia, lehtien niin sanottua peruskauraa, ne myös ravistuttivat rankkuudellaan. Selviytymiseen johtaneiden tapahtumien ja tragedioiden rankkuustaso vaihteli melkoisesti. Vaikea on kuitenkin kokemusta ulkopuolelta katsovana arvottaa sitä, onko homehelvetistä selvinneen tarina yhtään sen kevyempi verrattuna synnytyksen jälkeiseen masennukseen. Eikä se toisaalta ollut tämän tutkimuksen tarkoituskaan.

Suomalaisia kuvaillaan usein vaatimattomina, mutta lehtiartikkelien perusteella me olemme myös äärimmäisen rohkeita. Yhdestätoista artikkelista vain yhdessä haastateltavien nimet oli muutettu, ja tämäkin johtui aiheen arkaluontoisuudesta. Suomalaiset ovat rohkeita ja uskaltavat kertoa omilla kasvoillaan ja nimellään muun muassa pedofiliasta välittämättä muiden kritiikistä. Tämä on mielestäni esimerkillistä toimintaa.

Tutkimuksen perusteella selviytymiskertomuksen pääosaa näyttölee lähes aina nainen, äiti. Turhan kiiltokuvamaista kuvaa ei naisista luoda, mutta artikkeleista välittyy selkeästi naisten voimakas elämisen tahto. Kärjistetysti sanoen, naiset

näyttävät suhtautuvan elämää koetteleviin rankkoihin vaiheisiin haasteena, ja haasteet on tehty voitettaviksi. Naiset saattavat lisäksi itse kokea kokemuksista kertomisen terapeuttisempana verrattuna miehiin. Tärkeää on kuitenkin muistaa, ettei materiaalini määrä anna aiheita kovin varmoihin yleistyksiin.

Naispainotteista tulosta selventää osaltaan myös se, että aineiston neljästä lehdestä kaksi on naistenlehtiä. Aineistossa oli yhdeksän äitiä, naista, ja kaksi miestä. Vaikka äitiys ei olisikaan lehtijutussa ollut se pääasia, niin kaikissa artikkeleissa se muistettiin mainita. Mutta tasa-arvon vuoksi myös isyys korostui miesten kohdalla.

Kaikissa lehtien artikkeleissa joko vasta toivutaan tapahtuneesta tai kokemuksesta on kulunut niin paljon aikaa, että asia on jo käsitelty ja päästy siitä yli. Tämä luo positiivista mielikuvaa haastateltavista, lähes yli-ihmisistä, joilla on ollut rankkoja aikoja, on ollut pakko selviytyä, on selviydytty ja ollaan yhtä kokemusta ”rikkaampia”. Mutta missä ovat kertomukset niistä, jotka eivät ole selviytyneet? Esimerkiksi itsemurhan tehneen lapsen äiti, jolle kokemus onkin ollut ylitsepääsemättömän rankka tai potilas, jonka syöpä uusiutuu vuosi toisensa perään? Ovatko tällaiset aiheet liian lohdutonta luettavaa lukijoille?

Mahdollistahan tietysti on, että tutkija sortuu tässä ylianalysointiin. Pois ei pitä sulkea sitäkään vaihtoehtoa, että aineistonkeruun aikana tällaisia artikkeleita ei yksinkertaisesti kirjoitettu. Enkä itsekään tunne tutkimusaineiston lehtiä tarpeeksi hyvin todetakseni, että tällaisistakin aiheista olisi joskus kirjoitettu.

Yleisaikakauslehtien päätehtävä lopulta kuitenkin on tarjota lohduketta, viihdykettä ja apua arjen pyörytykseen.

Olen oman työkokemukseni varrella kuullut sanottavan, että sanomalehtien pitäisi pyrkiä eroon niin sanotusta kalenterijournalismista. Tämä tarkoittaa sitä, että toimituksissa mennään liikaa kalenterin ehdoilla, joten lehdet toistavat samoja asioita vuodesta toiseen. Enemmän pitäisikin kuunnella/toteuttaa toimittajien omia juttuideoita ja jopa rohkaista ideapalaverihin.

Yleisaikakauslehtien (mutta miksei myös sanomalehtien) tavoite on pysyä ajan hermolla, joten ne eivät yritäkään pyristellä irti kalenterijournalismista. Suurin osa

aineiston artikkeleista oli selitettävissä ajankohtaisuudella. Esimerkiksi lokakuussa 2010 vietettiin rintasyöpäkampanjaa, joten kaksi syövästä selviytyneen kertomusta julkaistiin tässä kuussa. Anna-lehti puolestaan tutki naisiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa marraskuussa, ja tutkimuksen tueksi tarvittiin esimerkkitarina. Lisäksi itsemurhan tehneiden muistopäivää vietettiin marraskuussa ja tästäkin löytyi juttu. Hyvin tavanomaista oli myös se, että kun julkisessa ammatissa olevat henkilöt olivat itse kirjoittaneet kirjan, heistä oli kirjoitettu kirja tai he olivat luoneet uuden teoksen, he kertoivat sen jälkeen kokemuksistaan lehtien sivuilla. Sattumaa tai ei, mutta heidän teoksensa kertoivat osuvasti selviytymisestä.

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää millaisia selviytymiskertomuksia yleisaikakauslehdet rakentavat henkilöhaastatteluissa. Onnistuin luomaan kerätyn aineiston pohjalta kolmenlaisia tyyppikertomuksia: sairauskertomus (oma ja toisen), rikoskertomus ja parisuhdekertomus. Oma sairauskertomus noudattelee draaman kaarta ja siinä edetään sairauden ehdoilla. Oireiden, diagnoosin ja leikkauksen/lääkkeiden kautta toivutaan. Matkan varrella puolison tuki korostuu ja toivo parantumisesta kulkee mukana koko sairauskertomuksen ajan.

Huomionarvoista on se, että omassa sairauskertomuksessa taudin uusiutumisen peloista tai elämän haavoittuvuudesta ei puhuta. Jos sairaus on aiheuttanut jonkinlaisia taloudellisia ongelmia, niin niistäkin vaietaan. Tekemäni havainnot saavat tukea Hyvä terveys -lehden potilastarinoita tutkineen Ulla Järven (2011) väitöskirjasta. Hyvä terveys -lehden potilashaastatteluissa puhuttiin avoimesti sairaudesta, häpeästä ja kuolemasta, mutta rahasta vaiettiin. Järven (2011, 130) mukaan on mahdollista, että sairauden merkittävyyttä halutaan korostaa sillä, ettei rahasta puhuta samanaikaisesti. Suomalaiset eivät siis valita turhaan ”maallisista” asioista, kun on kyse elämästä ja kuolemasta.

Toisen sairauskertomus oli hankalin luokaltaan, koska se ei ollut niin yhtenäinen kuin muut luokat. Toisen sairauskertomuksessa aiheutetaan kärsimystä ja pahaa oloa muille. Kertomuksessa puheenvuoron saavat kärsimyksen kohteeksi joutuneet. Toisen sairauskertomuksessa vihjaillaan tulevasta, shokki ja piina painottuvat ja lopulta läpikäyty rankka kokemus vahvistaa ihmistä muuttaen samalla elämänsä kuvaa.

Rikoskertomus puolestaan korostaa vastakkainasettelua hyvän ja pahan välillä. Koettu kohtuuton vääräys johtaa siihen, että lähdetään tavoittelemaan oikeutusta. Matkan varrella vääräyttä painotetaan, arkkityyppi eli avustaja tulee tueksi ja lopulta seuraa moraalinen opetus, kun syyllinen saa tuomion. Kertomuksen lopussa uhri muuttuu selviytyjäksi.

Parisuhdekertomus rakentuu kahden ihmisen välisestä parisuhteesta, joka kohtaa mahdottomalta tuntuvia vaikeuksia. Kertomuksen kliimaksi on ero/puolison kuolema. Tässä kertomuksessa korostuvat kaikista eniten perinteiset, suomalaiset arvot; koti, työ, ydinperhe ja lapset. Kertomuksen lopussa uusi puoliso esitellään tai hänestä haaveillaan.

Suurin yhteinen tekijä kolmella erilaisella kertomusluokalla on se, että ne lähes poikkeuksetta henkivät toiveikasta asennetta. Katkeraa tai pessimismistä, epäilevää suhtautumista tulevaisuuteen ei juuri näy. Lisäksi jokaisesta kertomuksesta löytyy voima ja sen vastavoima: sairauskertomuksessa on potilas ja sairaus, rikoskertomuksessa uhri ja syyllinen, parisuhdekertomuksessa päähenkilö ja hänen puolisonsa.

Vaikka onnistuin mielestäni luomaan toimivat kertomusluokat, niin tätäkään luokittelua ei tule pitää aukottomana, absoluuttisena totuutena. Laadullinen tutkimus ei pyri yleistykseen, joten nämä luokat eivät päde kaikkiin julkaistuihin selviytymiskertomuksiin, mutta oman aineistoni kertomuksiin ne pätevät. Nämä olivat minun ratkaisuni, jotka tutkimukseen käytetyllä ajalla ja taidoilla oli mahdollista tehdä. Tutkijasta riippuen on mahdollista päätyä myös täysin erilaisiin luokitustapoihin tai -keinoihin.

Tutkimuksen aikana selvisi luokittelun ohella paljon muutakin, joka saa tukea jo olemassa olevasta tutkimuksesta. Merkittävää on se, että myös yleisaikakauslehtien selviytymiskertomukset näyttävät noudattelevan Minna Passin (2010) pro gradu -työstä saamiaan johtopäätöksiä. Passin (2010, 107) mukaan kuolonuhrien omaisten haastattelemisesta heti menetyksen jälkeen on suomalaisissa mediataloissa suurimmaksi osaksi luovuttu. Oman tutkimukseni mukaan haastateltavat kertoivat kokemuksistaan aikaisintaan kahden vuoden jälkeen tapahtuneesta. Olen Passin

kanssa samaa mieltä siitä, että tämä on eräänlainen edistysaskel. Näin surutyö tai rankoista kokemuksista toipuminen saadaan tehdä rauhassa eikä traumaattisen tapahtuman jälkeen shokkitilassa annettuja haastatteluja tarvitse jälkikäteen katua.

Usein käytetty fraasi on, että tutkimusprosessin aikana opitaan jotain uutta. Itse olen, kuten selviytymiskertomusten päähenkilötkin, kokenut jonkinlaisen muutoksen tutkimuksen aikana. Luen nyt ainakin hyvin paljon analyttisemmin yleisaikakauslehtiä tai lehtiä yleensä ja pohdin sitä, miten tietoisia/tiedostamattomia toimittajien käyttämät ratkaisut ovat ja mitä ne ylipäättään kertovat suomalaisesta yhteiskunnasta. Onko taantumasta edelleen jollain tasolla tolpileen pyristeleville suomalaisille tarpeen tarjota toiveikkaita kertomuksia? Pyrkivätkö yleisaikakauslehdet näin vaikuttamaan yleisen mielipiteen muokkaamiseen? Risto Kuneliuksen (2009, 14) sanoin, kun viestintä uusintaa ja muokkaa identiteettejämme, se myös vahvistaa valtasuhteita, joita vallitsevassa kulttuurissa kulloinkin on.

Oma selviytymiskertomukseni tutkimuksen aikana noudatteli myös tietynlaista kaavaa. Tutkimus alkoi aallonpohjalta, omasta kipeästä menetyksestä. Hain tukevaa olkapäätä muun muassa psykologiasta, tein aikamatkan aikakauslehtien syntyhistoriaan, tutustuin yksityisen ja julkisen ihmisen määritteisiin, hain oppia erilaisista kertomuksellisista kaavoista ja kliimaksina toimi kolmen kertomusluokan oivaltaminen. Tämän jälkeen tutkimus ei ollut enää hampaat irvessä puskemista, koska pystyin jo hurruttelemaan loivaa alamäkeä eteenpäin ja nauttimaan tutkimuksen etenemisestä.

Kun tutkimusurakka on nyt saatu päätökseen, voin vihdoinkin yhtyä Mari-Anne Hotin (MN 2010: 46. 38) toiveikkaisiin sanoihin: Jalat kantavat jo.

LÄHDELUETTELO

Aaltonen, Jouko (2003) *Käsikirjoittajan työkalut. Audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Alasuutari, Pertti (1999) *Laadullinen tutkimus*. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Anna (2010). Lukijalta-palsta. 28.10.2010. Nro 43.

Arstila, Anja & Siekkinen, Sinikka (1990) *Viestinnän virrat*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Garam, Irma (2002) *Julkista yksityiselämää – Poliittikka ja erotiikka yleisön silmin*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Heikkinen, Hannu L.T. & Syrjälä, Leena (toim.) (2002) *Minussa elää monta tarinaa: kirjoituksia opettajuudesta*. Kolmas painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Herkman, Juha (2005) *Kaupallisen television ja iltapäivälehtien avoliitto*. Tampere: Vastapaino.

Hänninen, Vilma (1999) *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Julkunen, Raija (1995) Feministiseen analyysiin. Teoksessa Eräsaari, Leena & Keränen, Marja & Silius, Harriet (toim.), *Naiset yksityisen ja julkisen rajalla*. Tampere: Vastapaino.

Järvi, Ulla (2011) *Media terveyden lähteillä. Miten sairaus ja terveys rakentuvat 2000-luvun mediassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Keränen, Marja (1995) Yksityisen ja julkisen muuttuvat rajat. Teoksessa Eräsaari, Leena & Julkunen, Raija & Silius, Harriet (toim.), *Naiset yksityisen ja julkisen rajalla*. Tampere: Vastapaino.
- Kivikuru, Ullamaija (1996) *Vieraita lehtiä – Aikakauslehti ajan ja paikan risteyksessä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kivikuru, Ullamaija & Sassi, Sinikka (1994) Aikakauslehdistö. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle & Wiio, Osmo A. (toim.), *Joukkoviestintä Suomessa*. 3. uudistettu painos. Espoo: Weiling + Göös.
- Kunelius, Risto (2009). *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän tutkimuksiin*. 5.–7. painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Lassila-Merisalo, Maria (2009) *Faktan ja fiktion rajamailla. Kaunokirjallisen journalismin poetiikka suomalaisissa aikakauslehdissä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Löyttyniemi, Varpu (2004) *Kerrottu identiteetti, neuvoteltu sukupuoli: Auscultatio Medici*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Mahkonen, Sami (1997) *Oikeus yksityisyyteen*. Helsinki: Werner Söderström lakitieto.
- Malmberg, Raili (1991) Yleislehtien kuohuvat vuodet 1934-1980. Teoksessa Kallio, Veikko & Leino-Kaukiainen, Pirkko & Uino, Ari & Tommila, Päiviö (päätoim.), *Suomen lehdistön historia osa 8. Aikakauslehdistön historia. Yleisaikakauslehdet*. Kuopio: Kustannuskiila.
- Malmberg, Raili (1991) Naisten ja kotien lehdet aikansa kuvastimina. Teoksessa Kallio, Veikko & Leino-Kaukiainen, Pirkko & Uino, Ari & Tommila, Päiviö (päätoim.), *Suomen lehdistön historia osa 8. Aikakauslehdistön historia. Yleisaikakauslehdet*. Kuopio: Kustannuskiila.

Me Naiset (2010). Lukijakirjeet-palsta. 25.11.2010. Nro 47.

Me Naiset (2010). Lukijakirjeet-palsta. 4.11.2010. Nro 44.

Mustonen, Anu (2001) *Mediapsykologia*. Helsinki: WSOY.

Näre, Sari (2005) *Julkisuudesta ja intimitteistä*. Helsinki: Kirjapaja.

Passi, Minna (2010) Moraalinen krapula? Toimittajien suhtautuminen uhrien ja omaisten haastatteluun. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Pojjula, Soili (2009) Selviytymisen psykologiaa. Teoksessa Ulla-Maija von Hertzen (toim.), *Minun tieni – Kuinka selvisin pahimmasta*. Helsinki: WSOY.

Pojjula, Soili & Ahonen, Riitta (2007) *Irtisanotut. Menetys, muutos ja selviytyminen*. Helsinki: Kirjapaja.

Porttinen, Katri (2011) *Omassa kädessä*. Journalisti 7.4.2011. Nro 7.

Saarenmaa, Laura (2010) *Intiimin äänet*. Tampere: Tampere University Press, Media Studies.

Saari, Salli (2003) *Kuin salama kirkkaalta taivaalta – Kriisit ja niistä selviytyminen*. 3. uudistettu painos. Helsinki: Otava.

Sauri, Timo (2006) Aikakauslehdet – Magazines and periodicals. Teoksessa Ala-Fossi, Marko & Kovakka, Rauli & Leino-Kaukiainen, Pirkko & Miettinen, Jorma & Soramäki, Martti *Joukkoviestimet 2006. Finnish Mass Media. Kulttuuri ja viestintä 2006*. Helsinki: Tilastokeskus.

Siitonen, Teppo (1999) *Etninen identiteetti ja narratiivisuus: Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Trendi (2011). Aikakausmedian lukijatutkimus 2009–2010. 01/2011.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*.
Helsinki: Tammi.

Vilkko, Anni (1997) *Omaelämäkerta kohtaamispaikkana: naisen elämän kerronta ja luenta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Von Bagh, Peter & Koski, Markku (2000) *Lööppikirja*. Helsinki: Like.

Aineistolehdet:

Hietamies, Eve 2010. Homehelvetti. Apu 7.10.2010. Nro 40.

Välimäki, Elina 2010. Surun elinkautinen. Seura 14.10.2010. Nro 41.

Pouta, Hellevi 2010. Selviytyjä. Pitkä matka syöpäuutiseen. Apu 14.10.2010. Nro 41.

Siistonen, Miia 2010. Yksi meistä. Pois varjoista. Anna 14.10.2010. Nro 41.

Kemppinen, Pirjo 2010. Henkisesti vahva. Seura 28.10.2010. Nro 43.

Serkamo, Rosanna 2010. Selviytyjä. ”Meille tapahtuu vielä hyviäkin asioita.” Me
Naiset 28.10.2010. Nro 43.

Puhto, Sanna 2010. Kohtaaminen. Sitkeä näkijä. Anna 4.11.2010. Nro 44.

Särkkä, Tutta 2010. Elämä uusiksi. Pimeyden jälkeen. Seura 11.11.2010. Nro 45.

Talvitie, Liisa 2010. Selviytyjä. Viha muuttui rakkaudeksi. Apu 11.11.2010. Nro 45.

Puhto, Sanna 2010. Yksi meistä. Pelastus. Anna 18.11.2010. Nro 46.

Suomalainen, Tiina 2010. Selviytyjä. ”Poikani elää minussa aina.” Me Naiset 18.11.2010. Nro 46.

Internetlähteet:

Aikakausmedian www-sivu. Lukijatutkimus 2010. Annan, Avun, Seuran ja Me Naiset -lehden levikit. <http://www.aikakauslehdet.fi/default.asp?docId=12341> Viitattu 27.4.2011.

Aikakausmedian www-sivu. Annan, Avun, Seuran ja Me Naiset -lehden mediakortit. <http://www.aikakauslehdet.fi/default.asp?docId=12341> Viitattu 27.4.2011.

Julkisen sanan neuvoston www-sivu. Sirkka Mertala kanteli Julkisen sanan neuvostoon Iltalehden artikkelista. Kantelun diaarinumero 4024/SL/08. <http://www.jsn.fi/sisalto/?id=6352&search=Sirkka+Mertala> Viitattu 27.4.2011.

Helsingin sanomien www-sivu. Korkein oikeus antoi sakkoja Pääministerin morsian -kirjasta. Lasse Kerkelä. <http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Korkein+oikeus+antoi+sakkoja+P%C3%A4%C3%A4ministerin+morsian+-kirjasta/1135257611862> Viitattu 27.4.2011.

Suomen Journalistiliiton www-sivu. Journalistin ohjeet. <http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohjeet/> Viitattu 27.4.2011.

Tiede-lehden www-sivu. Nuoret tahtovat julkkiksiksi – varjopuolista vähät. Jarno Forssell. http://www.tiede.fi/artikkeli/601/nuoret_tahtovat_julkkiksiksi_varjopuolista_vahat Viitattu 27.4.2011.

Traumaterrapiakeskuksen www-sivu. Psykkinen trauma. <http://www.traumaterrapiakeskus.com/18> Viitattu 27.4.2011.

Ylioppilaslehden www-sivu. Yksisten aika. Matti Markkola.

<http://www.ylioppilaslehti.fi/2009/04/17/yksisten-aika/> Viitattu 27.4.2011.

LIITTEET

Liite 1

Taulukkoon on eritelty jokaisesta artikkelista selviytymiseen johtaneita, yhdistäviä tekijöitä. Sarakkeita taulukossa on kahdeksan ja ”diagnoosin” jälkeen tulevat kirjaimet M, T ja V tarkoittavat menetystä, traumaa ja vastoinkäymistä. Taulukkoa luetaan vasemmalta oikealle.

Nimi	"Diagnoosi"	M	T	V	Milloin tapahtui?
Homehelvetti. Päivi Alasalmi. 7.10.2010/40 Apu	Home vei kodin.			X	5 vuotta sitten.
Surun elinkautinen. Riitta Peräaho. 14.10.2010/41 Seura	Menetti poikansa väkivaltarikoksen uhrina.	X	X	X	2 vuotta sitten.
Selviytyjä. Eila Pienimäki. 14.10.2010/41 Apu	Sairastui syöpään.			X	6 kk sitten.
Yksi meistä. Saila Turkka. 14.10.2010/41 Anna	Taisteli irti synnytysmasennuksen pimeydestä.		X	X	2 vuotta sitten.
Selviytyjä. Susanne Hoberg. 28.10.2010/43 MeNaiset	Selvisi syövästä, tytär ei.	X	X	X	3 vuotta sitten.
Sitkeä näkijä. Arto Halonen. 4.11.2010/44 Anna	Koulukiusattiin.		X	X	N. 30 vuotta sitten.
Elämä uusiksi. Jenni L. Gyöngyi Pere-Antikainen 11.11.2010/45 Seura	Sokeutui ja menetti miehensä.	X		X	Sokeutui 11 vuotta sitten, jäi leskeksi 7 vuotta sitten.
Selviytyjä. Toni Edelmann. 11.11.2010/45 Apu	Pedofilian uhri (kohtasi hyväksikäyttäjensä aikuisena.)		X	X	N. 50 vuotta sitten.
Yksi meistä. "Minna". 18.11.2010/46 Anna	Pakeni väkivaltaisesta parisuhteesta.		X	X	2 vuotta sitten.
Selviytyjä. Mari-Anne Hotti 18.11.2010/46 MeNaiset	Toipuu poikansa itsemurhasta.	X	X	X	2 vuotta sitten.
Henkisesti vahva. Marjukka Halttunen 28.10.2010/43 Seura	Selvisi isänsä alkoholismista kuin raastavasta avioerostakin.			X	Yli 30 vuotta ja yli 50 vuotta sitten.

Miten reagoi?	Miten uhria kuvaillaan?
Heräsi lähes joka yö homeaiheiseen uneen.	Päivin työtapoihin ei kuulu luhistua.
Riitta suoritti asioita koneenomaisesti ja nukkumisesta tuli pakokeino, hän ei pystynyt syömään.	Juhla- ja vuosipäivät Riitta yrittää elää jotenkin läpi, elämä on jatkuvaa ylä- ja alamäkeä.
Salasi alussa syövän kaikilta.	"Oleellista ei ole se, mitä tapahtuu vaan se, miten siihen suhtautuu."
Hirveä väsymys, laihtui, tärisi, itki, sai raivokohtauksia, oli itsetuhoisia ajatuksia.	Menneisyys on heittänyt Sailan elämään pitkiä varjoja, joiden alta hän nyt yrittää pyristellä pois.
"Maailma seisahtui ja ajattelin että nyt minä kuolen. Aloin jo mielessäni suunnitella omia hautajaisiani."	Ronja-tyttären syöpä tuntui jo huonolta pilalta. Vaikka Susanne on kohdannut paljon tuskaa, hän ei suostu katkeroitumaan.
"Kiusattuna voi mennä niin lukkoon, että ei näe mahdollisuuksia selviytyä, vaikka sellaisia on aina."	Kolme vuotta kestäneellä piinalla on ollut vaikutuksia Arton elämään, hän on nyt heikkojen ja syrjittyjen puolella (mm. Prinsessa-elokuva).
"Kun oli lapsi, ei omasta elämästä voinut luopua, mutta itkin joka päivä tolkkottomasti."	Jenni ei korosta lesken roolia, mutta hän tunsu itsensä välillä avuttomaksi. Pieni perhe käpertyi kotiinsa.
Häpeä ja syyllisyys estivät kertomasta kenellekään, Toni alkoi viiillellä itseään ja liehitteli kuolemaa mm. ajamalla autolla tuhatta ja sataa.	Toni osoitti suurta rohkeutta ja päättäväisyyttä, kun hän 2000-luvun alussa etsi käsiinsä hänet raiskanneen opettajan.
"Minnan tunteet Ramia kohtaan kuolivat 3 vuoden pahoinpitelyn aikana. Ainoa jäljellä oleva tunne on pelko."	Minna lakkasi pitämästä yhteyttä sukulaisiinsa, tutuille sepitettiin tarinoita; ulkoisesti heidän elämänsä oli täydellistä.
Alussa M-A ei itkenyt. Hän vältti itkemistä, koska kaikki energia meni hengissä pysymiseen.	M-A on alusta asti halunnut puhua poikansa kuolemasta avoimesti. "On korkea aika heittää romukoppaan häpeä ja synty, jotka liittyy itsemurh."
"Isästä ei ollut minulle miehen malliksi, ja se ehkä vaikutti tuleviin miessuhteisiini. Isä ei ollut minulle kovinkaan läheinen."	Marjukan selviytymistarinassa yksi kantava ainesosa on ollut henkinen vahvuus. Marjukka miettii joskus lähes sairastuneensa vahvuudestaan.

Mitä menetti?	Mikä oli selv.keino?
"Meni terveys, rahat, koti ja työkyky sekä usko oikeuslaitokseen, turvaverkkoon ja tulevaisuuteen."	Kirjoitti pari kirjaa, neuloi oikeusprosessin aikana 22 norjalaista kirjoneulevillatakkia.
Poikansa.	Palasi hoitoalan työhön ja puhui. Korvaamattomia kuuntelijoita ovat olleet mies ja ystävät.
Kohtusyöpä vaati kaikkien naiselliseen hormonitoimintaan liittyvien sisäelinten poistoa.	Eilan terapeuttina on toiminut kirjoittaminen, päiväkirjan pito.
Äitiyden ilon.	Toipumisen kolme tärkeintä pilaria ovat olleet oikea lääkitys, psykoterapia ja eheyttävä valokuvaus.
Tyttären.	Apuna ovat ystävät ja vertaistuki, sekä Roxy-koira, joka on pakottanut lähtemään oman kodin turvasta liikkeelle ulkomaailmaan.
Uskon itseensä.	Halosen keino selviytyä oli ajatella asiaa pidemmällä tähtäimellä; jos pari vuotta kestää, piina päättyy peruskoulun lopussa.
Näkönsä ja miehensä.	Aaronin takia oli jaksettava. Jenni opetteli hoitamaan itse asioita; kävi kaupassa ja pankissa.
Lapsen/teini-ikäisen viattomuuden.	Neljä vuotta terapiaa kolme kertaa viikossa aukaisi tiukat umpisolmut.
Yksitoista vuotta kestänyt parisuhde rikkoi niin paljon, että tie kohti normaalia elämää on ollut pitkä.	Kahden vuoden terapia.
Poikansa.	"Nauran nykyään aina kun mahd. Etsimällä etsin ilonpisaroita ja puristan niistä kaikki mehut irti. Se on osa selviytymisen palapeliä."
Avioeronsa aikana menetti myös erittäin läheisen äitinsä, eron jälkeen välit poikaan Samiin viilenivät, keskenmeno uudessa suhteessa.	Henkinen vahvuus, kääntyi ortodoksisen uskontoon.

Miltä tulevaisuus näyttää?
Uuden talon rakentaminen on nyt sokkelivaiheessa ja muutto on edessä ensi kesänä.
"Ei tästä selvitä. Tämän kanssa eletään. Tämä on minun elämäni."
Eilalla on edelleen sama mutkaton tapa suhtautua elämään.
"Nykyään voin nähdä kaikessa kokemassani jo jotain hyvääkin. Minä selvisin."
"Elämä ei voi ikinä palata entiselleen eikä sen tarvitsekaan. Vaikka Ronja ei ole konkreettisesti täällä, on hän silti rakas tyttäreemme, aarteemme."
Kiusaamisen aikana Halonen joutui pohtimaan omaa dominoivuuttaan.
Sokeus ei estä Jenniä elämästä, mutta Jarmon rakkauden puute - parisuhteen puute - tuntuu melkein ylivoimaiselta esteeltä.
"Minulla on ihana vaimo, lapset ja työ, jota haluan tehdä. Olen selvittänyt menneisyyteni."
Viime aikoina Minnan suhtautuminen miehiin on ollut normalisoitumassa. Nyt ajatus uudesta parisuhteesta sekä pelottaa että kiinnostaa.
"Oman lapsen kuolemasta ei voi koskaan selviytyä kokonaan. Jalat kantavat jo, mutta suru on seuralainen aina."
Marjukka suunnittelee jo hopeahääpäiväjuhlaa vuodelle 2012. "Pekka on pisin ihmissuhteeni, hänen kanssaan on mukava vanheta."

Liite 2

Homehelvetti. Päivi Alasalmi

a) Ajattelee uuden talon pihassa, että tämä on kotini koko loppuelämäni.
KATSE TULEVAISUUTEEN

b) Välittäjän suosittelema tarkastusinsinööri tekee talosta kuntoarvioinnin; ei rakennusvirheitä eikä kosteusvaurioita.
LUOTTAMUS ON VAHVA

c) Perheellä alkaa poskiontelo-, korvatulehdus-, keuhkokuume-, keuhkoputkentulehdus- ja silmätulehduskierre.
EPÄTIETOISUUS JA EPÄVARMUUS

d) Timpuri saapuu asentamaan korvausilmaventtiilejä, joiden pitäisi parantaa talon ilmanvaihtoa. Heti ensimmäisen porauksen jälkeen talosta löytyy hometta.
LUOTTAMUS ON PETETTY

e) Selviää, että kiinteistönvälittäjä, kuntoarvion tekijä ja kosteusvauriot arvioinut asiantuntija kuuluvat ”kolmen kimppaan”.
VIELÄ SUUREMPI PETTYMYS

f) Alasalmi lapsineen pystyy asumaan vain 1,5 vuotta hometalossa, kunnes muuttavat pois.
MUUTOS = MAISEMANVAIHDOS

g) Selviää, että myyjä on pilannut talon omilla remonteillaan, vaneritehtaan johtajana hän sai ilmaista vaneria niin paljon kuin tahtoi ja teki vanerista muun muassa savupiipun, joka paloi.
SELITYS HOMEELLE

h) Talon rakennusvirheet alkavat pian paljastua. Talosta löytyy 14 erilaista kosteusvaurioista kertovaa sientä ja mikrobia.
EPÄILYT SAAVAT VAHVISTUKSEN

i) Käräjillä ovat vastakkain uskovainen puuseppä ja kirkosta eronnut kirjailija; Alasalmella paksu kansio asiantuntijalausuntoja, myyjällä kaksi A4:sta.
LUODAAN RISTIRIITAA JA JÄNNITTEITÄ

j) Oikeuden päätöksellä myyjä veloitetaan antamaan 20 000 euron hinnanalennus.
RATKAISU JA TILANNE LAUKEAA

k) Talo puretaan lopulta ja uuden talon rakentuminen on nyt sokkelivaiheessa.
TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ POSITIIVISELTA

Yksi meistä. Saila Turkka (synnytyksen jälkeinen masennus)

a) Laihtumista, väsymystä, tärinää ja itkua ei oteta neuvolassa vakavasti.
EPÄTOIVOINEN TILANNE

b) Saila soittaa lääkärille, ja hän määrää masennuslääkkeitä.
HETKELLINEN HELPOTUS

c) Aloitti vuosi sitten psykoterapian, jossa käydään läpi Sailan menneisyyttä.
YKSI TOIPUMISEN TUKIPILAREISTA

d) Saila käyttää teininä runsaasti alkoholia, viiltelee käsivarsia pullonkorkilla, vihkot täynnä ristejä.
KAPINAN PURKAMISTA

e) Pitää väli vuoden ja lähtee au pariiksi.
MUSTAVALKOINEN MAAILMA ALKAA SAADA VÄREJÄ

f) Tutustuu Timoon 20-vuotiaana, kun Saila on lähdössä Tanskaan töihin; seurustelu alkaa pitkien kirjeiden kirjoittamisella.
ELÄMÄNTILANTEEN MUUTOS

g) Naimisiin pari menee vuonna 2005.
ONNELLINEN MUUTOS

h) Masennus alkaa oireilla esikoisen syntymän jälkeen; Aaron on vaikea lapsi, joten Saila elää Aaron kanssa täydellisessä symbioosissa.
RASKASTA AIKAA

i) Toinen lapsi Jaakko on helpompi tapaus.
SEESTEISTÄ AIKAA

j) Vappuna 2008 ollaan valmiita kirjaamaan Saila psykiatriselle osastolle, hän ei halua sinne.
KIELTÄYTYMINEN

k) Sailalla diagnosoidaan vaikea synnytysmasennus ja uupumus, hän pääsee kesäksi perhetukikeskukseen.
RATKAISU: SAA DIAGNOOSIN JA TUKEA

l) Timo kieltäytyy näkemästä Sailan masennusta. Vasta kun hän tulee mukaan lääkäriin, hän ymmärtää miten vaikeasta asiasta on kyse.
LÄHEISEN IHMISEN TUKI PUUTTUU

m) Kaksi vuotta sitten Saila osallistui eheyttävän valokuvauksen kurssille.
TOINEN TOIPUMISEN TUKIPILAREISTA

n) Yhteiset kuvaussessiot ovat lähentäneet Sailaa ja Timoa.
KOKEMUS VAHVISTAA PARISUHDETTA

o) Saila on lopettanut hoitovapaan ja etsii koulutusta vastaavaa työtä, harkinnassa on myös kolmannen lapsen suunnittelu.

KATSE TULEVAISUUTEEN

Selviytyjä. Eila Pienimäki (selvisi syövästä)

a) Eila ja puoliso Jorma hankkivat asuntovaunun vuosi sitten.

SEESTEISTÄ AIKAA

b) Vappuna he ovat asuntovaunulla Välimerellä, kun lääkäri ilmoittaa, että Eilalle ennen matkaa tehdyt tutkimukset ovat paljastaneet syövän.

ARKIELÄMÄ JÄRKKYY

c) Viime vuonna kiinnostus syöpään heräsi jostain syystä; Eila ahmii syöpäkirjoja ja lukee erityisesti ihmisten omia syöpätarinoita.

KIINNOSTUS HERÄÄ YLLÄTTÄEN

d) Eila alkaa pitää kunnostaan parempaa huolta, aivan kuin vaistoaisi tulevan ”vaaran”.

VAISTON VARASSA

e) Viime talvena Eila alkoi aavistella, ettei kaikki ole kunnossa; hän tuntee alavatsassaan outoa pistelyä.

VAISTOT VAHVISTUVAT

f) Lopullinen tuomio tavoittaa Eilan kesken lomamatkan; kohtusyöpä.

VAISTOISTA MUODOSTUU DIAGNOOSI

g) Eila pystyy ikävän uutisen saatuaan elämään normaalisti, joten hän päättää kertoa ulkopuolisille sairaudesta vasta leikkauksen jälkeen.

SALAA SAIRAUTENSA, ESITTÄÄ VAHVAA

h) Leikkaus tehdään kesäkuun puolivälissä.

MUUTOS: LEIKKAUS

i) Eila joutuu kasvatusten kuoleman kanssa jo 13-vuotiaana, kun hän sairastuu tuberkuloosiin.

RANKKA KOKEMUS LAPSENA

j) Tubin jälkeen kesällä kotituvassa salama iskee Eilan lävitse, palovammoista toipuminen on tuskallista.

KAKSI RANKKAA KOKEMUSTA PERÄKKÄIN

k) Tubikokeissa ei basilleista ole jälkeäkään salaman iskun jälkeen.

SALAMA HÄVITTI BASILLIT – IHME?

l) Vaikeinta syöpäleikkauksessa ovat leikkauksen jälkeiset kivut; elimistö reagoi epämiellyttävän rajusti voimakkaaseen lääkitykseen.

RANKKA KOKEMUS AIKUISENA

m) Kun Eila saa loikoilla viihtyisässä vuoteessa ja katselee ikkunoista luontoa, alkaa askel pidentyä.

AJATUKSET TULEVASSA

Surun elinkautinen. Riitta Peräaho (menetti poikansa henkirikoksen uhrina)

a) Lokakuussa 2008 Krister pahoinpidellään automatkalla pesäpallomailalla.

ARKIELÄMÄ JÄRKKYY

b) Jos Krister ei olisi saanut nopeasti apua kallo- ja aivovammoihinsa, hän olisi menehtynyt heti.

POIKA SAA LISÄÄ ELINAIKAA, ÄITI TOIVOA

c) Lääkäri ei anna toivoa, mutta äidin on mahdoton kuvitella menettävänsä poikansa.

ÄIDIN USKO ON VAHVA

d) Kuluu kuusi päivää, kunnes Krister menehtyy saamiinsa vammoihin; Riitta odottaa ainoan lapsensa varmaa kuolemaa 9 tuntia 22 minuuttia.

KUOLEMA ON ODOTETTAVISSA

e) Riitta alkaa koneenkaltaisesti suorittaa asioita, mm. hautajaisjärjestelyjä.

SUREMINEN KIELLETÄÄN

f) Hän on muutaman viikon sairauslomalla, mutta palaa hoitoalan työhön, koska kotona oleminen alkaa käydä liian ahdistavaksi.

PALAA TÖIHIN (SURUA PAKOON?), ARKIRUTIINIT TERVEHDYTTÄVÄT

g) Kristerin pahoinpidellyt miespuolinen tekijä saadaan kiinni kolmen päivän kuluttua.

MUUTOS: TEKIJÄ KIINNI

h) Mustasukkaisuus ja ulkopuolisen henkilön ärsyttävä käytös olivat syykkeinä kuolettavaan väkivaltaan.

SELITYS PAHOINPITELYLLE

i) Tekijä tuomitaan käräjäoikeudessa törkeästä pahoinpitelystä ja törkeästä kuolemantuottamuksesta kuuden vuoden ja viiden kuukauden ehdottomaan vankeuteen.

TUOMIO

j) Riitta ja muut omaiset toivovat hovioikeudessa rikosnimikkeen muuttumista tapoksi, mutta se pysyy ennallaan ja vankeusaika lyhenee 13 kuukautta.

MUUTOS: TUOMIO LYHENEE

k) Omaisille lankeaa lisäksi oikeudenkäyntikulujen maksaminen.
TEKIJÄ PÄÄSEE RIKOKSESTA KUIN KOIRA VERÄJÄSTÄ

l) Keväällä Riitta hakeutuu mielenterveystoimistoon ja saa ammattiapua, hän kuuluu myös Huomaan eli Henkirikoksen uhrien läheiset -yhdistykseen.
HAKEE APUA JA SAA VERTAISTUKEA

m) Kristerin lempijuhlaa, joulua, Riitta ei ole kahteen vuoteen viettänyt.
JOULUA EI ENÄÄ JUHLITA

n) Riitta ei selviä tapahtuneesta koskaan, mutta yrittää elää asian kanssa.
TULEVAISUUS VAIKUTTAA EPÄVARMALTA

Henkisesti vahva. Marjukka Halttunen (selvisi isänsä alkoholismista kuin avioerostakin)

a) Marjukka seuraa lapsena isänsä alkoholismin vaikutuksia; ei väkivaltaa, mutta isä saattaa kadota viikoiksikin ryyppyreissuille.
LAPSEN USKO TUKEEN JA TURVAAN JÄRKKYY

b) Marjukka oli kokematon teatterikoululainen rakastuessaan Esko Roineeseen.
ENSIMMÄINEN PARISUHDE

c) Menevät naimisiin vuonna 1964.
MUUTOS: SIVIILISÄÄTY

d) Onnen sinetiksi syntyy lapsi, Sami, vuonna 1967. Pian Esko kuitenkin myöntää pettäneensä vaimoaan.
ONNI SÄRÖILEE

e) Pariskunta saa Susanne-tyttären vuonna 1971.
ONNEN SÄRÖJÄ YRITETÄÄN PAIKATA

f) Avioliitto päättyy vuonna 1973. Samaan aikaan kuolee Marjukan äiti.
KAKSI TRAUMAATTISTA KOKEMUSTA SAMAAAN AIKAAN

g) Pariskunnan avioerosta tulee julkinen ja riitainen, Marjukka tuomitaan huorintekijäksi.
MUUTOS: MARJUKASTA TULEE SYYLLINEN

h) Sami jää asumaan isänsä kanssa, Marjukan välit Samiin viilenevät.
OMIEN LASTEN USKO TUKEEN JA TURVAAN JÄRKKYY

i) Marjukka rakastuu näyttelijä Pekka Autiovuoreen vuonna 1983.
TOINEN PARISUHDE

j) Saa keskenmenon vuonna 1987.
ONNI SÄRÖILEE

k) Susanna tytär saa kaksoset vuonna 1994. Tuoreella mummolla hoivaamisvietti ottaa vallan, hän joutuu syömään estolääkitystä vauvojen myötä alkaneeseen maidontuotantoon.

MENETETYN LAPSEN SURUA MYÖTÄELETÄÄN LAPSENLAPSIEN KAUTTA

l) Marjukka ja Pekka jäävät molemmat eläkkeelle vuonna 2009.

ELÄMÄNMUUTOS: ELÄKKEELLE SIIRTYMINEN

m) Marjukka kääntyy ortodoksiseen uskontoon, ja löytää mielenrauhan.

USKONNOSTA HAETAAN VASTAUSTA

n) Marjukka suunnittelee hopeahääpäiväjuhlaa vuodelle 2012.

TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ VALOISALTA

Selviytyjä. Susanne Hoberg (selvisi syövästä, mutta tyttärensä ei)

a) Kolme vuotta takaperin Susanne löytää rinnastaan kyhmyn, joka on syöpäkasvain.

ARKIELÄMÄ JÄRKKYY: SUSANNE ON SAIRAS

b) Huhtikuussa 2007 Susannen vasen rinta leikataan.

MUUTOS: LEIKKAUS

c) Kesäkuussa alkavat sytostaattihoidot ja vaaleat hiukset alkavat tippua päästä tuppoina.

NAISELLISUUS KOKEE KOLAUKSEN

d) Puolen vuoden päästä Susanne palaa takaisin töihin.

ARKIRUTIINIT TERVEHDYTTÄVÄT

e) Yksivuotiskontrolli: koko syöpäkasvain on saatu pois eikä etäpesäkkeitä ole löytynyt.

TERVEEN IHMISEN PAPERIT

f) Ronja laihtuu, seitsemännen luokan terveystarkastuksessa löytyy patti solislun kohdalta.

MUUTOS: RONJA ON SAIRAS

g) Ronjalla epäillään Hodgkinin tautia eli imusolmuke-syöpää.

PYSÄYTTÄVÄ DIAGNOOSI

h) Ronja siirtyy sairaalahoitoon Lastenklinalle; saa poistua sairaalasta vain kotiin.

TÄYDELLINEN ELÄMÄNMUUTOS

i) Ronjalle tehdään tutkimuksia ja verikokeita, sytostaatit ja sädehoidot eivät tehoa.

TOIVONRIPPEET OVAT VÄHISSÄ

j) Ronjan isä Rolle joutuu vuoden sisällä ajamaan ensin vaimonsa ja sitten tyttärensä hiukset pois.

TILANNE JÄRKYTTÄÄ JA KOETTELEE KOKO PERHETTÄ

k) Keväällä Ronja pääsee kotiin ja pystyy syksyllä palaamaan kouluun.

HETKEN NÄYTTÄÄ SILTÄ KUIN PAHIN OLISI JO TAKANA

l) Ronja sairastuu flunssaan, joutuu takaisin sairaalaan, jossa selviää että syöpä on uusiutunut.

ARKIELÄMÄ JÄRKKYY JÄLLEEN

m) Parantavaa hoitoa ei ole.

KUOLETTAVA DIAGNOOSI

n) Vanhemmat jäävät pois töistä ja viettävät viimeiset hetket Ronjan kanssa; sairaala-arki vaihtuu kotitouhuiluun ja mökkireissuihin.

ARKI PYHITETÄÄN RONJALLE

o) Helmikuussa Ronja kärsii pahoista hengitysvaikeuksista ja lääkäri alkaa valmistaa vanhempia pahimpaan.

RONJA YRITTÄÄ TAISTELLA

p) Maaliskuussa Ronja ei pysty enää kävelemään.

RONJA VÄSY Y TAISTELUUN

q) Vappupäivänä Ronja kuolee.

MUUTOS: KUOLEMA

r) Oma syöpä ja lapsen menetys ovat pakottaneet Susannen unohtamaan pienet murheet; esimerkiksi kotitöistä ei riidellä eikä turhasta stressata.

OMA MAAILMANKUVA ON MUUTTUNUT

s) Susanne ei ole vielä pystynyt puhumaan miehensä kanssa Ronjan jättämästä aukosta.

RONJAN KUOLEMA ON VAIKUTTANUT PARISUHTEESEEN,

TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ SILTI VALOISALTA

Selviytyjä. Toni Edelmann (pedofilian uhri kohtasi hyväksikäyttäjänsä)

a) Toni on herkkä ja hiljainen pikkupoika, joka kaipaa hellyyttä ja huomiota.

KAIPAA HELLYYTTÄ

b) Isänsä ankaruuden Toni kokee niin voimakkaasti, että alkaa vihata tätä murrosiässä.

HELLYYDEN PUUTE MUUTTUU VIHAKSI

c) 10-vuotiaana Toni rupeaa rötöstelemään ja tuntee vihaa kaikkia, ennen kaikkea itseään kohtaan.

KAPINAN KANAVOINTIA JA PURKAMISTA

d) Perhe muuttaa Punkaharjulle isän kanttori-urkuri-viran perässä.

MUUTOS: MAISEMANVAIHDOS

e) Punkaharjulla pienen paikkakunnan ahdasmielinen uskonnollisuus pelottaa hellyyttä kaipaavaa poikaa.

HELLYYDEN PUUTE JA AHDASMIELISYYS KAIVERTAVAT

f) Murrosikäisenä Tonin pedofiiliopettaja raiskaa hänet.

PERUUTTAMATON, TRAUMAATTINEN TAPAHTUMA

g) Häpeä ja syyllisyys estävät kertomasta kenellekään.

SYY

h) Tapahtuneen jälkeen Toni alkaa viillellä itseään puukolla, liehittelee kuolemaa heikoilla jäillä.

SEURAUUS

i) Vasta aikuisena terapian jälkeen Toni uskaltaa puhua tapahtuneesta ja sen aiheuttamasta tuskasta.

TERAPIA AVAA SOLMUT

j) Toni etsii vuosisadan vaihteessa käsiinsä hänet raiskanneen opettajan.

OSOITTA SUURTA PÄÄTTÄVÄISYYTTÄ

k) Toni on päässyt irti menneisyydestä ja päästänyt irti.

RATKAISEVA ELÄMÄNMUUTOS

l) Omalle, ankaralle isälleen Toni on antanut anteeksi.

ANTEEKSIANTO

m) Tonin omille lapsille isän kirja on ollut iso asia; he ovat saaneet tietää syyt isän ahdistukseen ja käytökseen.

TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ VALOISALTA

Elämä uusiksi. Gyöngyi Pere-Antikainen (menetti näkönsä ja leskeyti)

a) Unkarilainen kielenkääntäjä Jenni muuttaa Suomeen vuonna 1985.

UUSI MAA, KIELI JA KULTTUURI

b) Kohtaa opiskelija-asuntolassa Jarmo Antikaisen.

IHASTUU, ALOITTA PARISUHTEEN

c) 23-vuotiaana he menevät naimisiin.

MUUTOS: SIVIILISÄÄTY

d) Aluksi asutaan puoliksi Suomessa, puoliksi Unkarissa. Parilla on oma yritys.
SEESTEISTÄ AIKAA

e) Vuonna 1994 Jenni on raskaana.
RAKKAUDEN HEDELMÄ: LAPSI

f) Tuleva äiti pärjää hyvin, vaikka toinen silmä onkin ollut sokea syntymästä asti.
ONNELLISTA AIKAA

g) Oikean silmän sarveiskalvo ohenee silmänpainetaudin takia, ja lääkäri ehdottaa sarveiskalvon siirtoa.
TERVEEN SILMÄN NÄKÖKYKY HUONONEE

h) Aaron-vauva on kuuden kuukauden ikäinen, kun Jenni menee silmäleikkaukseen.
SILMÄLEIKKAUS

i) Leikkaus onnistuu loistavasti.
SILMÄ ON JÄLLEEN TERVE

j) Kesäkuussa 1999 Jenni yrittää nukuttaa kiukkuista Aaronia, kun hänen kyynänpäänsä osuu äidin leikattuun silmään, jolloin sarveiskalvo irtoaa ja myös verkkokalvo menee.
JENNI PUTOAA PIMEYTEEN

k) Jenni kiidätetään leikkaukseen, hän saa uuden sarveiskalvon, mutta se ei tuo näkökykyä takaisin.
NÄKÖKYKY ON MENETETTY

l) Tapaturman jälkeen Jenni on sairaalassa kuukauden, jossa hänelle opetetaan mm. pistekirjoitusta.
TÄYDELLINEN ELÄMÄNMUUTOS

m) Jenni tuntee itsensä täysin avuttomaksi, joten Jarmo irtisanoutuu töistä ja alkaa hoitaa vaimoaan.

PARISUHDE MUUTTUU RIIPPUVUUSSUHTEEKSI

n) Jarmo alkaa masentua ja juo liikaa, pian hänellä todetaan kakkostyypin diabetes.
JARMO SAIRASTUU

o) Vuonna 2003 Jarmo väsyä oppaan hommaan, joten Jenni saa opaskoira Teklan.
OPPAAN ROOLIIN TULEE KOIRA

p) Mummo saapuu Unkarista asti hoitamaan Aaronia opaskoirakurssin ajaksi, samalla Jarmo viettää aikaansa veljensä asunnolla Töölössä.
JARMO ALKAA ERISTÄYTYÄ PERHEESTÄ

q) Jenni lähtee hakemaan Jarmoa kotiin ja löytää hänet sängyltä; mies on saanut hengenvaarallisen insuliinisokin ja on kuollut.
JENNI PUTOAA PIMEYTEEN - JÄLLEEN

r) Jenni opettelee hoitamaan asioitaan Teklan kanssa; käymään pankissa ja käyttämään tietokonettaan.

ITSENÄISTYMINEN ALKAA

s) Jenni saa henkilökohtaisen avustajan vähän ennen Jarmon kuolemaa.

ITSENÄISTYMINEN ETENEE

t) Jenni on alkanut toimia kodin ulkopuolella järjestö- ja luottamustehtävissä.

OMAN KODIN TURVASTA ON IRTAUDUTTU, KATSE TULEVAISUUDESSA

Yksi meistä. ”Minna” (pakeni väkivaltaisesta suhteesta)

a) Minna on juuri saanut oman vuokra-asunnon, jonne on muuttanut lastensa kanssa.

ELÄMÄNMUUTOS: OMA ASUNTO

b) Ex-mies ei ole hyväksynyt sitä, että Minna on lähtenyt, vaan hän uhkailee puhelimesta.

MIES PITÄÄ MINNAA EDELLEEN OTTEESSAAN

c) Minna tapaa Ramin lukioikäisenä, miehen mustasukkaisuus tulee ilmi heti ensitapaamisella.

SUHDE ON EPÄTERVEELLÄ POHJALLA JO ALUSTA ASTI

d) Minna lakkaa pitämästä yhteyttä omiin kavereihinsa, asiat tehdään Ramin tahtiin.

MINNA ERISTÄYTYY, RAMI SANELEE SÄÄNNÖT

e) Ensimmäinen pahoinpitely tapahtuu kuopuksen syntymän jälkeen, koska Rami ei usko Minnan olleen ”kunnolla” työpaikan illanvietossa.

FYYSINEN VÄKIVALTA ALKAA

f) Minna joutuu sepittämään tarinoita omille ja Ramin sukulaisille, Rami tarkistaa tarinat.

HENKISTÄ VÄKIVALTA

g) Rami alkaa lyödä palkintopokaaleilla, itselleen tärkeillä esineillä, Minna tietää miehen ylittäneen rajansa.

FYYSINEN VÄKIVALTA YLITTÄÄ LAKIPISTEEN/UHRIN SIETOKYVYN

h) Ystävien elokuisissa rapujuhliissa 2008 Rami huorittelee Minnaa, joka hakee lapset siskonsa luota ja ajaa turvakotiin.

MUUTOS: TURVAKOTIIN

i) Helmikuussa 2009 Minna tapaa Ramin ensi kertaa lastenvalvojan luona, kun lasten huoltajuudesta sovitaan.

ENSIMMÄINEN, TURVALLINEN TAPAAMINEN

j) Minnan selviämistä vauhdittaa se, että hänellä ei ole ristiriitaisia tunteita Ramia kohtaan, ainoa jäljellä oleva tunne on pelko.

VUOSIEN VÄKIVALTA ON TURRUTTANUT MINNAN, HÄN ON EMOTIONAALISESTI LOPPUUN PALANUT

k) Elokuussa 2009 välit Ramiin ovat parantuneet, ja Minna alkaa pohtia oman elämänsä väkivallan historiaa.

MIKSI NÄIN TAPAHTUI MINULLE?

l) Lapsuudenkodissa oli henkistä väkivaltaa, koska isä oli voimakas hahmo ja saneli tahdin koko perheelle.

HENKISTÄ VÄKIVALTA JO LAPSUUDESSA

m) Nyt Minna voi nauttia kaupassa kiertelystä rauhassa eikä hän saa ”minne jäit huoraamaan” -puheluita kassajonossa tai päin näköä kotona, jos Ilta-Sanomat on unohtunut.

MINNAN ARKI NORMALISOITUU

n) Minna alkaa rakentaa suhdetta sukulaisiinsa uudelleen.

SUHDE SUKULAISIIIN PALAUTUU

o) Huhtikuussa 2010 Rami kontrolloi edelleen puhelimitse Minnan tekemisiä.

RAMIN KONTROLLI ON VAHVA

p) Marraskuussa 2010 Minnan suhde miehiin on normalisoitumassa.

SUHDE MIEHIIN NORMALISOITUU

q) Ajatus uudesta parisuhteesta sekä pelottaa että kiinnostaa.

KATSE ON TULEVAISUUDESSA

Selviytyjä. Mari-Anne Hotti (poika teki itsemurhan)

a) Herkästä pikkupojasta Ilkasta kasvaa yksinäinen nuori, jota kiusataan koulussa.

SYY: KOULUKIUSATTU

b) Ilkka sairastuu pitkäkestoiseen, keskivaikeaan masennukseen, joka diagnosoidaan yläasteella.

SEURAUUS: MASENNUS

c) Ilkkaa hoidetaan lääkkeillä ja keskusteluterapialla, mutta oikeaa hoitokeinoa ei löydy.

HOITOA EI LÖYDY

d) Keväällä 2009 Ilkan heikko kunto johtaa siihen, että hänet määrätään pakkohoitoon.

AINOA KEINO ON PAKKOHOITO

e) Ilkka uhkaa itsemurhalla, jos hän joutuu jäämään hoitoon.

ILKKA UHKAILEE OMALLA HENGELLÄÄN

f) Ilkka pakenee sairaalasta ja katoaa.
TOTEUTTAA UHKAUKSENSA

g) Ilkan katoamista seuraavat kaksi kuukautta M-A elää tunti kerrallaan.
KADONNUT POIKA ON KOKO AJAN MIELESSÄ

h) Kesäloman jälkeen M-A palaa töihin, velvollisuudet ja rutiinit tervehdyttävät.
M-A PALAA ARKIRUTIINEIHINSA

i) Poliisi ilmoittaa löytäneensä Ilkan ruumiin tasan kaksi kuukautta katoamisen jälkeen.
MUUTOS: ILKKA LÖYTYY

j) Pari viikkoa pojan löytymisen jälkeen M-A käy Ilkan kuolinpaikalla metsässä.
KUOLEMA KONKRETISOITUU

k) Kotikerrostalon asukkaista ja asukastuvan työntekijöistä tulee M-A:lle kuin toinen perhe.
M-A SAA TUKEA JA TURVAA

l) Ilkan kuoleman jälkeen M-A alkaa maalata uudelleen. Viime kesänä M-A työsti suruaan kokoamalla kirjastoon näyttelyn ”Pysy aina pikkuveljenä ja lintuna”.
TYÖSTÄÄ SURUAAN MAALAAMALLA

m) Ilkka oli aina haaveillut muuttavansa Lappeenrantaan. M-A ja Ilkan isovelji vievät Ilkan tuhkat perille ja sirottelevat ne luontoon.
KATSE ON JO TULEVAISUUDESSA, MUTTA SURU ON SEURALAINEN AINA

Sitkeä näkijä. Arto Halonen (koulukiusattu)

a) Kulttuuria ei harrastettu keskiluokkaisessa perheessä, mutta Halonen kävi isänsä kanssa elokuvissa.
KIPINÄ ELOKUVAN TEKOON SYTTY

b) Elokuvien lisäksi Halonen kiipeili puissa yleensä yksin, mutta koulussa hän ei ollut mikään erakko.
TAVALLINEN LAPSI

c) Ohjasi yhdeksänvuotiaana ensimmäisen monista koulunäytelmistä.
AMMATINVALINTA ON SELVÄ

d) Yläkoulussa kaikki muuttui, kun kaveripiiri käänsi selkensä.
MUUTOS: EI ENÄÄ KAVEREITA

e) Koulukiusausta kesti kolme vuotta.
SEURAUUS: PIINA

f) Piinalla on ollut monia tärkeitä vaikutuksia Halosen elämään, hän on nyt itse heikkojen ja syrjittyjen puolella.

VAIKUTUS: HALONEN AJAA SYRJITTYJEN ASIOITA

g) Halosen keino selviytyä oli ajatella asiaa pidemmällä tähtäimellä.

KEINO: KYLLÄ TÄMÄ LOPPUU JOSKUS

h) Halonen ei vaihtanut koulua, vaan hän kohtasi tilanteen.

OSOITTA VAAHVUUTENSA JA MIELENLUJUUTENSA

i) Pelasi piinaajien kanssa koripalloa, jossa nöyryytys oli lievempää.

TULEE TOIMEEN KIUSAAJIEN KANSSA

j) Myöhemmin moni on pyytänyt anteeksi Haloselta.

ANTEEKSIANTO KIUSAAJILLE

k) Kiusaaminen vaikutti niin, että Halonen menetti uskon itseensä.

HAKEE VALINNOISSAAN TAVALLISEMPAA POLKUA

l) Hän ei uskaltanut hakeutua taiteelliselle alalle, vaan lähti ensin vapaaehtoisena armeijaan ja sieltä kauppaopistoon.

EPÄILEE OMIA KYKYJÄÄN

m) Kahden vuoden merkonomikoulutuksen ohella syntyi 13 lyhytelokuvaa.

KYKYT ALKAVAT NOSTAA PÄÄTÄÄN

n) Halonen pääsi nuorten kuvataidekoulun elokuvaryhmän vetäjäksi.

TAITEELLINEN ALA ALKAA KIINNOSTAA

o) 24-vuotiaana nimitettiin Pohjois-Karjalan läänintaiteilijaksi.

SAA TUNNUSTUSTA LAHJOISTAAN